

శ్రీ ర క్త.

శ్రీ సుబ్బరాయపద్యంబులను

మా న వ ధ ర్త వ్ర దీ పి క.

రెండవసంపుటము.

ఇండెన

సుమతిపద్యములను-యచలమార్గమునుగలిపి

లోకహితార్థంబుగ బ్రాహ్మణకాక నివాసుండగు

పోకూరు సుబ్బరాయునిచే

రచింపబడి

పండితులచే సరిజూపించి,

ముముక్షు జనాహ్లాదకరంబగునటుల

తియ్యబిండి మల్లయ్యగారు మురికొందరియొక్క

ద్రవ్యసహాయంబున

కా వ లి

ఎద్యర్థ ముక్తాక్షరకాలయందు

ముద్రింపబడియె.

1912.

౧

విజ్ఞాన - ప్రి.

శ్రీమద్వేదాంత సారులును, మహాయోగపురుషులును, భావా
తీతులును, విశ్వబ్రహ్మవంశోద్భవులును, నువర్షసగోత్రస్తులును
హనుమునిగిరి నివాసకులునగు చెరుకూరి శివరామ బ్రహ్మేంద్ర
యచలగురుస్వాములు మదీయజన్మ సాపల్యతనుగురించి శ్రీరాజ
యోగమున దేశించి కొన్ని దినంబుల కనుభవజ్ఞానమును పరిశీలించి
కవిత్వశిద్ధిగలుగ నభయంబొసంగె, నంతకొందరు మిత్రులభిలషింప
నేను గురుతారావళియును, మైరావణనాటకంబును, వ్రహ్మ మ
హేశ్వర శతకంబును, త్రిపురాసుర వధయును, సుమతిపద్యముల
ను, యచలమార్గంబును, సుందరాకాండంబును, వచనరీతి లఘు
వైద్యశాస్త్రంబును, రచియించినాడ. ధనములేమిచే కొందరి సహాయంబువలన 1910 సంవత్సరంబున రచియించిన సుబ్బరాయప
ద్యంబులను మానవధర్మప్రదీపికలో రెండవసంపుటమునందు ఇహ
పర ధర్మంబులుండుటజేసి ఈగ్రంథంబును, ఇందుననే సుమతిప
ద్యములను, యచలమార్గంబును, జేర్చి ముద్రింపించడమైనది.

యిట్లార్యజ్ఞ విధేయుడు.

బ్రాహ్మణాశ్రామలో

పోకూరు సుబ్బరాయుడు.

శ్రీ

పట్నాది నీ సమా.

శ్రీవసుంధరనును శ్రేయండు భద్రాశ్వసంబయియెడి గోత్రసం
భవుండు । ప్రవిమలుండును విశ్వబ్రహ్మచంశుండును శివరామ నా
మంబుచేత ప్రబలు । సత్పాత్రుడాతని సతిజొన్నమాంబయా స
మిధునంబున కవతిరించె । మల్లయాచార్యుండు మహదయిశ్వరు్యం
డు మహితమానసుడు సన్తాగృధనుడు । కదర్ప సుందరాకారుండు
సజ్జనామోదుండు ననుగాంచి మోదమలర । కృతినియొక్కటిజెప్పి
కీర్తి నెందుమటంచు పలుకరింపమనంబు బరమహర్ష । మొందిగు
రుడు దెల్పును ముఖ్యాంశములుకొన్ని । వ్రాశిసుబ్బరాయ స్వా
మికారి । కర్పణంబుజేతు నెబలుండ గ్రంథంబు । నాదరింపవల
యు నామృతాళి.

ఇట్లు సుజువిధేయుడు,

పోకూరు సుబ్బరాయుడు.

శ్రీరామాయ.

శుభమస్తు.

శ్రీ సుబ్బరాయపద్యములను

మా న వ ధ ర్త ప్ర దీ పిక.

మొదటిభాగము.

శ్రీ సీతామనోధపుకు శ్రీలలరామచకోర్కెదీపికా ।
 సేనామూర్తిసత్పుత్ర నవీనసుధాంత త్రినేత్రధారుడై ।
 నాగరికంబులేమిచడి నాశ్రయిడైన సుభూషణకృతి ।
 యీగివెలుంగుడైనము మదిప్పిత్రవాతముదీర్పవేడుమన్ ॥

ఉ॥ శ్రీలలనాజనార్దనుల జెల్వగుగోత్రజభూతనాథులన్ । చా
 లగ భారతీవిధుల సామజవక్త్రు గురుప్రభోత్తమున్ । మేలగుభక్తి
 చేగొలిది మేదినిమాయిలువేల్పుయైనయా । వ్యాళకులేంద్రు పే
 ర్కృతి వ్రాసినమర్పణతేతుబోవగన్ ॥ కం॥ కృతిలోపద్యములకు
 తుడ । నతుకుమనే సుబ్బరాయుడను నదిమొదలీ । క్షితిగలసర్వా
 భ్యునిన । న్నతినెగుననాది శేషుడారసిబోవన్ ॥ నీ॥ వసుధవిశ్వప్ర
 ప్త నంతెనాగరసోము డఖిలతేజోవంతుడమలమాన । సుండునజ్జ
 నమ్మకుండు పోకూలు వీరాచార్యుడను ఘనుండలగుచుండు । ల
 చ్చమాంబనడగు సతనికళత్రంబు యెచ్చిధనుంబునకవతరించి । నట్టి
 పుత్రత్రయంబతియోగ్యులనవచ్చు నెంచున మత్పిత్రుడమలయశుడు
 సుబ్బరాయాహ్వయుండని సొంపుమీరు । మాత్రుకభిధానమనిన
 కామాక్షమాంబ । వారలకుముద్దుతనయుండ పరగనన్ను । సుబ్బ
 రాయుండటందురు సుబ్బరాయ ॥ గీ॥ మానువంశగోత్రమరయ భ

శ్రీకృష్ణ ! మునెడునామనుయ్యెనినుమునీడు । పూర్వకరుణవలన
బొడమువంశంబును । నన్ను నేలవలయు పన్న గేంద్ర ॥ గీ॥ పూర్వక
పులనెల్ల పూర్వభక్తివిలంతు । నిప్పుడున్న వారిగొప్పజేతు । కుకవి
గణముపైన గురునిల్వడెన్నడునుఖము నెసగిబోవు ముబ్బరాయ॥
సీ॥ శ్రీవసుంధరనుప్రసిద్ధిగాభరియింప నేదేవునకుజెల్లు నీకుగాక ।
బలిసద్దముననుదోర్బలశక్తి నివశింపనేదేవునకుజెల్లు నీకుగాక । ప
ద్ధనాభునకుతల్పంబాచు బ్రబలంగనేదేవునకుజెల్లునీకుగాక । శశి
శేఖరునకుభూషణరీతి వెలుగంగనేదేవునకుజెల్లునీకుగాక । నీవె
భూమికాదిదేవుండవుమదీయ । గృహనివాసవేల్పువిహమునందు ।
నన్నుకరుణజూచి ననవతంబును । నుఖమొసంగుమయ్య ముబ్బరా
య॥ గీ॥ యిట్టదైవమునితి నిలులగావించిసం । సారసౌఖ్యధర్మ
ముదయమున । కొన్నిబయలుపరతు గురుకృపకడుప్రేమ । నన్నుక
రుణనేలు పన్న గేంద్ర.

గురూజదేశము.

సీ॥ శ్రీగురుప్రభువరాశివరామహనుముని గిరినానధననాశపర
మకరుణ । చాతనునంసారసౌఖ్యధర్మంబులు నెరిగింపుడనమున్ను
గిరితనయకు । భవుడుప్రసాదింపబడిన యంశంబులువాచ్యాయనా
ధులువ్రాసినగతి । శేషమానీంధ్రునిచేకొన్నిధర్మముల్ వినియుం
డు ప్రకృతికనుసరింప । బడినభాటలవియుబ్రహ్మపదంబందు । పర
మనిష్ఠపరుల పనులుగావు । వాటిదెలిసిపరమపదధర్మములయందు
నుఖముగాంచుమనియె ముబ్బరాయ॥ కం॥ గురుడిట్లనెడరలోస్త్రీ
పురుషులక న్యాయమైతి పుతార్థనము । వరసంసారికిభూషణ
కరమనెడకరుణజూడు ఖగరాధ్వరీ॥ గీ॥ పుత్రుడుద్యవంపభువిపి
తృగురుదైవ । ఋణవిముక్తిగలుగు వృధివియందు । పుణ్యలోక
పదవిపాడగాంతరందున । వినుమనియెభుజంగవీరవర్య॥

పురుషవర్తనము.

సీ॥ పురుషవర్తనయొక్క పోహణ నెఱిగింతు పుట్టిననై జేండ్లుభో
గమంద 1 వలెనుపైసపజేండ్లు పట్టుగావిద్యల నభ్యసించగదగు పం
దుమీద 1 పదివత్సరంబులు పృథివినికట్టించి ధనమునంపాదించ ద
గునుమరియు 1 పంచవింశత్తిపైన పత్ని సౌఖ్యంబపేక్షించగవలయు
నుయెంచిజూడ 1 కాంతనుఖమునందు ఘనుడెవండైనను 1 కామ్య
శాస్త్రవిషయక్రమముదెలిసి 1 యనుభవింపవలయుననెను మహా
త్ముడు 1 సుఖము సుపకుయ్య సుబ్బరాయ॥ సీ॥ పరశ్రీనితల్లిగా
భావింపవలయును పరిధనంబులకానపడుటదగదు 1 పరయింటికలి
మి కేద్యగరాదు భువిలోనపరులను నిందించపాడిగాదు 1 పదిమంది
యున్న నభిజిహ్వవగరాదు దలపనబద్ధంబు బలుకరాదు 1 పరకాంత
యింటికి పురుషుండు లేనట్టి సమయంబుననుబోవజల్లదెపుడు 1 త
ల్లి సంప్రదిగురువుడైనంబులంకున 1 భక్తిచుకువరాదుభార్యకాత్త 1
గతముదెలియజేయ తిక్కెక్కడనిజెప్పె జూడునన్నుకరుణ సుబ్బ
రాయ॥ సీ॥ దుర్మార్గవృత్తులు దోయంగవలయును జీవహింస నె
పుడు జేయదగదు 1 తలదీయుకార్యంబు లిలజనించినగాని తప్పు
సాక్ష్యముబల్కదగదజూడ 1 కూడుగుడ్డయులేక కూలుచున్నను
గాని దొంగవృత్తినివీడ దొక్కవలయు 1 కామంబధికరించి క
న్నులగప్పిని జారత్వమునువీడచాలమేలు 1 అధికధనముదెచ్చి యె
దుగుబోసినగాని 1 జూదమాడరాదు సుగుణమతుల 1 కరయవేశ్య
కూట మరువుగాదనిజెప్పె 1 నిండుసుఖమొనంగు కుండలేంద్ర॥

పరశ్రీగమననిషేధవర్ణము.

సీ॥ గుణవంతురాలైన కలవధూటియున్నండ పొరిగింటిగరితకై
దిరుగువాని 1 పరిచర్యలొనరించు భామినీమణియుండ పరకాంత
పాదముల్ బట్టవాని 1 యిష్టమెల్లనుదీర్చు యిల్లాలుయందగా

బ్రహ్మనుఖంబుకై భ్రమయువాని । సరసంపుకేళికి స్వగృహంబుం
డగా నతియసహ్యముల పొల్లాడువాని ॥ యిట్టివానినిభగవంతు
డెట్లుబోచు । పట్టిపడదోయు నరకకూపంబునందు । స్మృతమిది
యచినమ్ముచు సాధువృత్తి । నాచరింపంగదగునని నాదిశేషా ॥

సీ॥ పరభామినులకాసపడిన మానవునకు పరువుప్రతిష్ఠలు దగు
నునుండు । నన్యకాంతనుపొంద నభిలషించంగనే పదిమందిలోబ
హు పలచదనము । పరసతికూటంబు పాతకంబతిమఖ్య మతిబుద్ధి
వాంచల్య మతిభయంబు । యితగాంగనాతింబు గణికిదూరముదా
ని నతిజూచిపట్టులైన ప్రాణహాని ॥ యిట్లున్ననయము యిటు
ములుబహుజాన్తి జాతమచినగాని సుఖముసున్న । గాంజూరవృత్తి
కలనై నగమనింప । దగదటంచుబలి కె తక్షకేంద్ర ॥ గీ॥ యిటులబ
రిగించు మానవుడిందుమీద । తిరుమసంసారసుఖమున కనుగుణవతి
చెనకబోయెడి సమయంబు నెరుగవలయు । ననుచుతి కెత్తె కృ
పతోడ ఫణివరేణ్యా ॥

ప్రయాణవిషయము.

ప్రయాణవిషయంబున ౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩-౧౪-౧౬
యాతిధులున్న ౨-౪-౬ యీవారములున్న శుభప్రదము ।
తూర్పుదిక్కునకు ౨-౭ దక్షిణమునకు ౫ ఆగ్నేయమునకు ౫-౭
నైఋతికి ౨-౬ పశ్చిమమునకు ౧-౬ వాయవ్యదిక్కునకు ౧-౩
ఉత్తరమునకు ౩-౪ యీసాన్యమునకు ౪ యీవారములు శూల
లుగావున నయోగ్యంబులు.

తిదిశూలలు—తూర్పునకు ౧-౯ ఆగ్నేయమునకు ౩-౧౧ ద
క్షిణమునకు ౧౩-౫ నైఋతికి ౪-౧౨ పశ్చిమమునకు ౧౩-౬-౧౪
వాయవ్యమునకు ౧౫-౭ ఉత్తరమునకు ౨-౧౦ యీసాన్యమునకు
౩౦-౮ యీతిధులుశూలలు.

తిథివారశూలలు—ద్వితీయ మంగళవారము, తృతీయ శుక్ర వారము, చతుర్థి భానువారము, పంచమి గురువారము, షష్ఠి శని వారము, సప్తమి సోమవారము, అష్టమి గురువారము, యిహో జాలు ప్రయాణాయోగ్యంబులు.

నక్షత్రములు—అశ్వ అనూ హ మూ ధ మృ రే పుష్య శ్రే పున ఈనక్షత్రంబు లుత్తమములు. రో ఉ-భా ఉ ఇవి మ ధ్యమంబులు. తక్కినవి అధమంబులు.

నక్షత్రశూలలు—తూర్పునకు ధని జ్యేలు, దక్షిణమునకు అశ్వి, శ్రలు, పడమరకు రో పుబ్బలును, ఉత్తరమునకు హ శల్లు ణులును శూలలు.

లగ్నములు—క సిం తు ధ లుత్తమంబులు, మరియు మి కన్య లయందు స్త్రీలకొనుటకును మే తు సిం మ వృ లందు పశువులు కొనుటకున్ను, కిటక మీ మ కుం ములయందు ద్రవ్యమార్జించుట కున్ను, సిం ధను మే వృ ములయందు జయముగొనుటయందును ప్రశస్తము.

శూలఘటికా ప్రమాణము.

ఆది శుక్ర వారములయందు ౧౫ ఘడియలున్ను, సోమ శని వారములందు ౮ ఘడియలున్ను, మంగళ బుధవారంబుల ౧౨ ఘడియలున్ను, గురువారమున ౨౦ ఘడియలున్ను, దోషకాలం తూర్పునకు పెరుగు. దక్షిణమునకు నూనె, పడమరకు బెల్లము, ఉత్తరమునకు చాలు. దోషఘడియలసంలింపు దానమిచ్చిన దో సహారము. తూర్పునకు భోజనాంతము, దక్షిణమున కస్తమయ సమయంబును, పడమర కర్థరాత్రంబును, ఉత్తరంబున కుదయంబు ను, పయనంబుజేసిన శుభస్కరము.

తారాబలము.

గీ॥ జననతారమొదలు జనదగుదినతార | వరకు లెక్క-బెట్టవచ్చు

సంఖ్య | బట్టితొమ్మిదింట భాగింపనలెనని జెప్పెగురువరుండు సప్త
రాజ | కం | సమసంఖ్య శేషమైనా | యమితంబైనట్టి శుభము సా
దించును శే | షమునున్నయైననత్ఫల | క్రమమీదని జెప్పెగురుడు
కద్రువపుత్రా ||

చంద్రబలము.

సీ || చంద్రబలంబున శంకరుకృపచేత జెప్పబూనితినిండు జను
లు మెచ్చ | రానులందునడ న్న రాసి మొదలైన పదిపదకొండంట ప
ట్టుగాను | యెంటనారంట మూడింట నేడుంటను చంద్రుడంటిన
మేలు జరుగుచుండు | సరివితో శక్ల పటమైన రెంటను తొమ్మిదిం
ట నై దింటంటనంట శుభము || బహుళముండు బహుళాన్ని
ట | నెనిమిదింటనున్న ఘనమటండు | నట పగురువరుండు దిన్యవి
గ్రహనన్ను | కరుణనేలుమయ్య శివరాజ | గీ || ఇట్లు జెలిపిమరి
యు నిలలోనశకునప | కీడుజేయదగును లక్షణముగా నాచింత
మంచు దయతోడనిటుబల్కె | రక్షపుత్రపుత్రుని శిష్యుని ||

శకునసర్వీక్ష విషయము.

కం | తన కేగుట నెవడుయేది | క్షుణ్ణులైనను మమ్మె విని కోరా
తొ నాది | క్షుణ్ణుగూర్చి నలమునల్పుడు | గెనుమనిరెయి నుబ
రాయ కారుణ్యనిధి ||

ఆది వారఫలము—ఈవారముయొక్క మొదటిజామున ఆగ్నే
యము పడమర వినబడుతున్న చెడును కలిగించును - రెండవజా
మున ఆగ్నేయము నైఋతి వాయవ్యముల వినబడు తూర్పు హానిక
రము - మూడవజామున దక్షిణ పశ్చిమముల వినబడినమేలు గలు
గును - నాల్గవజామున తూర్పు పడమరలవినబడిన మేలునిచ్చును.

సోమ వారఫలము—ఈవారముయొక్క మొదటిజామున ఆ

గ్నేయము నై ఋతి వాయవ్యదిశల వినబడుతున్న చీటుకరము - రెండవజామున మూలదిశల వినబడుతున్న శుభస్కరము - మూడవజామున ఆగ్నేయపశ్చిమముల వినబడిన శుభకరము - నాల్గవ జామున తూర్పు ఆగ్నేయ నై ఋతుల వినబడిన చీటుకలుగును.

మంగళవారఫలము—ఈవారము యొక్క మొదటిజామున పూర్వ పశ్చిమ దక్షిణోత్తరముల వినబడుతున్న మిక్కిలి శ్రేష్ఠము - రెండవజామున తూర్పు ఆగ్నేయము పడమర ఉత్తరం వినబడిన మంచిది - మూడవజామున దక్షిణ పశ్చిమాగ్నేయోత్తరంబుల వినబడిన శ్రేష్ఠము - నాల్గవజామున ఆగ్నేయ నై ఋతి వాయవ్యదిశల వినబడిన శుభము.

బుధవారఫలము—ఈవారమున మొదటిజామున తూర్పు దక్షిణ పశ్చిమముల తున్నవినబడిన మేలునిచ్చును - రెండవజామున నై ఋతి వాయవ్య యీశాన్యంబుల వినబడిన మంచిది - మూడవజామున ఆగ్నేయము నై ఋతి యీశాన్యంబుల వినబడిన చీటు - నాల్గవజామున ఆగ్నేయము నై ఋతి ఉత్తరముల వినబడుతున్న శ్రేష్ఠము.

గురువారఫలము—ఈవారమున మొదటిజామున తూర్పు దక్షిణల వినబడుతున్న చీటునిచ్చును - రెండవజామున దక్షిణోత్తర పశ్చిమముల వినబడునది చెడునిచ్చును - మూడవజామున నై ఋతి యీశాన్య వాయవ్యంబుల వినబడెడల పోగూడదు - నాల్గవజామున తూర్పు యీశాన్యంబుల చీటు.

శుక్రవారఫలము—ఈవారము మొదటిజామున దక్షిణ యీశాన్య నై ఋతి దిశలవినబడుతున్న పనికిరాదు - రెండవజామున తూర్పు ఆగ్నేయము దక్షిణ యీశాన్యంబుల వినబడిన కూడదు. మూడవజామున దక్షిణోత్తర యీశాన్యంబుల శుభకరము - నా

ల్లవజామున ఆగ్నేయ పశ్చిమ యీశాన్యంబుల మేలు.

శనివారఫలము—ఈవారము మొదటిజామున ఆగ్నేయ పశ్చిమ యీశాన్యంబుల విసబడుతుండు కార్యభంగము - రెండవ జామున నైఋతిదిశ విసబడిన భంగము - మూడవజామున దక్షిణ పశ్చిమ నైఋతి దిశలచేటు - నాల్గవజామున ఆగ్నేయ దక్షిణదిశల కీడు.

గోచారఫలము.

మాచేచోల-అశ్వినీ, లీలూలేలో-భరణి, ఆకుఉప్ప-కృత్తిక, వై-వావీపు-రోహిణి, వేవ్రాకాకి-మృగశిర, కూకంజచ్చ-ఆనుద్ర, కేకోహాహి-పునర్వసు, హూహేహూడా-పుష్యమి, డీడూడేహో-ఆశ్లేష, మామీమూమే-మఖ, మోటాటిటూ-పుబ్బ, టేటోపాపి-ఉత్తర, పూమాణ్ణాథ-హస్త, పేపోరారి-చిత్త, రూరేరోత-స్వాతి, హేనూతేతో-విశాఖ, నానీనూనే-అనూరాధ, నూయూయూ-జ్యేష్ఠ, యేయోబాచి-మూల, బూధాబాధ-పూర్వాషాఢ, పేబోబాజి-ఉత్తరాషాఢ, జూజేజోగ-అభిషేక్తు, భీఖూభేభో-శ్రవణం, గాగీగూగే-ధనిష్ఠ, గోసాసీసు-శతభిషం, సేసోదాది-పూర్వాభాద్ర, గుశ్చంభాద్ర ఉత్తరాభాద్ర, దేదోచాచి-రేవతి. గనుక నక్షత్రమునకు నాలుగుపాదములు యిట్టిపాదములు తొమ్మిదైన నెక్కరాశియని తెలుసుకునేది అనగా ఉదాహరణము అశ్వినీ భార్య కృత్తికాపాదం మేషం, కృత్తికా-స్థ్రీయః రోహిణి మృగశిరార్థం వృషభం అని యీవ్రకారం చూడగా తననక్షత్రం గలరాశియేది యగుచున్నదో అదిజన్మరాశి అట్టిరాశిమొదలు పండ్లెందు రాసులయందు నూర్యాది నవగ్రహములలో యోగ్రహమేష్ఠానములయందుండునో ఆయాగ్రహఫలితము ముఖ్యము విచారింపవల

టశుమ్మనుంచినట్లేయు । తుమ్మిదగ్గనేని దోషించుశుభమును ।
గనుమటుంచుటకై ఫణివరేణ్యః ॥ తలదాకుట యిలగోకుట ।
బలుచీమట గొణుగు పేడ్వబడుటదరలుటలే । దలపడితుమ్ముటలివి
యును । గలిగినచోకార్యభంగ కరమనెనధిపాః ॥ యిటులగనిపె
ట్టుచునుచని యిందుముఖని । శుభదినంభున నీక్షించి శుభకరంబు
లై నచిహ్నములనుజూడ బూనవలయు । నవియునెట్లన్న దెల్పెద న
నెఘశీంద్ర.

బల్లిపాటు.

సీనమాల! నడినెత్తివైరంబు నదిగాకగోగంబు పెకతల భా
తృలకడనుకీడు । తలమీదమేనమామల గంధమనవచ్చు తలకుముం
దుగనైతె తనకుకీడు । తలమునుకపైకీడు గలుగుస్త్రీలకు గంధ
మమరు శిఖనువివాహము జలంగు । అటులేక తండ్రివృత్తిమైననా
తొ భోగమును కొనవెంట్రుక వ్రుతముముఖము । ననుబంధున
ర్యనంబునగు నటులేక బంధువివాహంబు బడయనగును । అదిగా
కపోయిన నధికారిమన్ననగలుగు దక్షుణచెక్కు ఘనమునిచ్చు నా
డవారికి కీడు యడమునై నటు యిటుకుడికంట మంచిది యడము
చెడ్డ । ముక్కుపైరోగంబు ముక్కుకొనను ఫీడ ముక్కుక్రిందను
హాని ముక్కుకెడమ । శుభమునెవ్వధనంబు జూడగా కుడిచెవ్వు
మేలెడమను హానిచాలగల్గు । కుడికనుబొమమేలు యెడమను కీ
డొను నడిమిని శుభమిచ్చు నెడమిమీన । ముక్కుకీర్తి ధనలాభము
ను కుడికీడొను క్రిందిపెదవిమీద యిందుభోజ । నము పైనిరాజ
భయము గడ్డయిన మేలు కంఠమందున కల్తిగలుగు నిజము । మె
డిను నంతానంబు యెడమను వాహనలాభంబు శస్త్రివాళంబు కుడి
ని । యెడమభుజంబున కదురోగ మొనరించు కుడి బయంబునుదె

చ్చు పుడమిభోగి మెడమనందిటనైన కుడినిసోదరులకు గండమా
నడిరోమ్ముగడును ఫీడ । యెడమచంటిన లాభమిడు చుత్రశోకంబు
కుడిచంటిపైబడ్డ గూడవలయు చనుమొన్నపై మేలు చలగుపొట్ట
నునైతె భాగ్యంబుబొడ్డుపై బాగులేను । పొత్తికడుపున ప్రాణ
మెత్తునుయట్లు లేకున్న దారిద్రమై చెన్నుమీరు । చతురతనెడ
ము మోచేతిగుటను బడ్డ ధనమెచ్చు కుడి దుఖమున జలంగు
ముంజేతులకై మేలుబొనగించు మణికట్ల కష్టంబుగలుగును ఘన
ముగాను । మీజేతులను లాభమిచ్చును యరచెయ్యి నెడము ద
రిద్రహా కుడినమేలు । చేతివేళ్లను మేలుచే కొనగోళ్లన కుడిచే
త జగడంబు నెడముమేలు । పుష్పభాగముమేలు బొడములింగము
నందు దారిద్రదశయాను ధరిణిలోన । జానుజంఘలను ప్రయా
ణంబు నూగువులంద రిష్టంబగు లాలితముగ । పాదములప్రయా
ణ పద్ధతిజరుగును । యిట్లుగౌళిపాటు నేర్పరించి । ఫలముదెలు
పుమంచు బలి చెనుకడుప్రేమ । సుఖమొనంగిబోవు సుబ్బరాయ.

స్త్రీదేహాభివర్ణము.

సీ॥ స్త్రీలనిదానంబు జెప్పదుపాదముల్ పాదుకగతినున్న పతిని
జంపు । కాలికికడవేళ్లు నేలనానకయున్న జారిణియనవచ్చు సహ
జముగను । నెడకశబ్దముగల కడుకొద్దివేళ్లది పతికిమఃఖముదెచ్చు
ప్రబలముగను । పిక్కలందెంట్రికల్ మిక్కటంబుగనున్న చేటు
భర్తకటంచు జెప్పవచ్చు । తొడలభుజంబుల వడివెంట్రికలుయు
న్న జారత్వచోరత్వ జాడదెల్పు । పిరుదులముఖము లభరితమా
నుడియున్న బహుళమాస్త్రీనిగా బలుకబడును । మీసంబులున్న
ను దుస్వభావికయగు కంఠంబుకురుచైన కాంకునూచు । మెడని
డివైనను దడయపుట్టింటికి హానిగల్గించును మానితముగ । కను

లు మినకరింతగల దతిజారికొ పండ్లు నెడలై న పలినిగేరు । నిమ
పు పండ్లైనను కడువడి కలహించు కంఠమంచుననుడి కాంతు జం
పు । యెఱుపుపచ్చ నురటవెండు కలై రెప్ప । లంచునెగడ ధరణి
యంచు మిగుల! ధనవిహీనురాలు దలపోయగనునె! నుఖమొసం
గుమయ్య నుబ్బరాయ. కం॥ యిటువంటిస్త్రీలనదలుచు । స్ఫుట
తఁ శుభచిహ్నములను జూపఁబైమస్త్రీ । ఘటియించునెడ వివా
హము । తలుకునభువియంచు జరుపదగునె సుగుణా.

సత్కన్యాలక్షణము.

కం॥ దలపగ జలజసుగంధము । గలమేనితో నెప్పబడుచు కల
నల్లనముల్ । గలిగిదవళ వస్త్రేచ్ఛయు । గలుగుదివివాహయో
గ్యకరమనెనధిపా॥ నీ॥ దేహంబుబంగారు దీప్తితోనున్నను నీలమే
మంబుతో నెగడుచున్న । కాళ్లు చేతులు గోళ్లు కనుగొల్కులివి
జూడ నెరుపుతో మృదువుతో బరుగుచున్న । దరచుగా కొద్దిని
ద్రాభోజనములతో పలచనాముల గర్భములతోనున్న । మధుక
రంబుల దర్పమాగించు కురులతోమిగుల శీలముతోటిమెలగు
చున్న । శంఖచక్రాదిరేఖలు చరణకరము । లందుగిప్పట్టు చుండె
డు కుందరదన । లందుద్రమనెంది సగసారమంచుమిగుల । దక్ష
తగునుచదగునె తక్షకవర. నీ॥ పూర్ణచంద్రునాసించు మోహ
ను బాధనమాలనెన్ను వాలుగన్నులనుయడ్డ । ములమాపు జేయు
చెక్కులను శ్రీకాగంబు బరిహరించెటి కర్ణవై ఖరియును । లిలపు
ష్పసారును బొలుపాళ్ళు నాసికమును పాటలముదీప్తి నెఱచుమో
వి । యనుశంఖమును బొరిగొను కంఠమును కీరవర్గంబు నొనా
త్ర బడనిపల్కు । లునునిమ్మపండ్ల యవ్వనముంచు కుచయుగ్మ
మునుసింహముకు సిగ్గుబొడము నడుము! పద్మపత్రము నెప్పబడు

మరుసడనంబు యిసుకదిన్నెల భ్రమియించు పిరుగు । లున్నరా
జ హంపలుగువడి తలనంది । నగగుహలిపడగు నడకలున్ను । గ
లిగియున్న స్త్రీని గనివినాహస్రయ । త్నము నెనప్పవలయుననె
ఘటింద్ర. గీ॥ గొప్పచన్నులు కర్ణముల్ కోలముఖము । కాళ్లుచే
తులు గోమముల్ కతివలల్కు । లరుగుభారిని పండ్లుండు గరితల
వని । పెండ్లికినియొప్పుదనెను దర్శికరేంద్ర. కం॥ ఈలాటియంశ
పుంజము । చాలాగిని పరిణియంబు సల్పగవలయున్ । యేలాదడ
వు ముహూర్తపు । చాలుగనుంకనుచుబలికె సాహస్రఫణా.

వివాహవిషయము.

. ౨-౩-౫-౧౧-౧౨ వృత్తము, ౮-౯ మధ్యము, యామా
సములయందున్న, ౧-౩-౬-౮-౧౧-౧౨ శుక్లపక్షమున యాతి
ధులుతప్ప తక్కిన తిథులున్న, కృష్ణపక్షములో ౨-౫-౭-౮-౯-౧౦
యాతిధులున్న వివాహమునకు ప్రసస్తము. మూల, అనూ,
మృగ, రో, హ, రే, స్వా, మ, ఉత్తరాత్రయము ఈనక్షత్రములు
న్న సో, బు, గు, శు యావారములున్న మేలునిచ్చును. వివా
హాలగ్నమునకు కుజుడు ౮ దోష్టానముననున్న కుజాష్టమదోషము
శుక్రకుండారింట్లనున్న భృగుషట్కదోషము చంద్రుడు ౬, ౮
౧౨ యాస్థానములనున్న షష్టాష్టమద్వాదశ చంద్రదోషము గను
క అట్టిలగ్నములు పనికిరావు వివాహాలగ్నమునకు ౭ వస్థానమున
ఏగ్రహములున్నాను జామిత్రిదోషమునబడును అట్టిస్థానమును పూ
ర్వచంద్ర బు, గు, శుక్రలున్నయెడ దోషము లేదని కొందరు, ల
గ్నమునకు ౧-౪-౭-౧౦-౧౧-౧౨-౧౩-౧౪ యాస్థానముల బుధ గురు
శుక్రలున్నయెడ శుభము, ౩-౬-౧౧ యాస్థానములందు శ-రా
౪-కు-కే వీరలుండిన మేలు, స్త్రీ మూలయందు జనించిన మా

మథను అశ్లేషలో జన్మించిన అత్తకును జ్యేష్ఠలో జన్మించిన జ్యేష్ఠభ్రాతకును విశాఖలో జన్మించి మరదికిని హానికాముజేయును గీ॥ దలపనీలాటివిషయముల దెలిసిభువిని । శుభముహూర్తంబు గనిసింది సుందరాంగి । యైనస్త్రీని వివాహంబు తానించేత । మొదనగుంచుబల్కె ఘోషేంద్రఘనత. చం॥ ఇటులవివాహమంది విభుజింపుజ్యలింపగ మద్దుబెండ్లికిక । నటుభట బంధువర్గము ఘనంబునదర్లధరిత్రినిగన్గన్ । స్ఫుటతశోభనాకృతిని సాంపల రాతెమ దివ్యగేహమొ । క్కటి ఘటిమంపమేలనియె గాడ్పును నాపడు దేవప్రేమతోక.

గృహనిర్మాణశంఖస్థాపనము.

శేషార్థము—భక్తాగ్రణీవినుము, శంఖస్థాపనమునకు. మాల, పాల్గుణ, వైశాఖ, మార్గశిర, కార్తిక, శ్రావణమాసములు శ్రేష్ఠములు. ఆదివారము గృహారంభము అష్టమ, అష్టమి, సోమవారము కలహము. మంగళవారము సంతానోష్ఠము. బుధ, గురు, శుక్రవారములు శ్రేష్ఠములు. హ, అశ్వ, శ్ర, ధ, కె, ఉత్తరాత్రయము, రో, చి, అనూ, పున, పు, మృ. యీశత్రములు శంఖస్థాపనకు శ్రేష్ఠములు. 3-౬-౧౧ యీశస్థానముల యందు సావగ్రహములున్న, లగ్నమునకు. ౧-౩-౫-౭-౯-౧౦ యీస్థానములయందు శుభగ్రహంబులుండిన మంచిగలుగును. సావగ్రహంబులు ౧ వ స్థానమందున్నయెడల కర్తవ్యశాసనజేయును.

గృహప్రవేశము.

గృహప్రవేశమునకు, హ, పు, పున, శ, స్వా, రే, రో, ఉత్తరాత్రయము. అనూ, శ్ర, మృ, మూ, ధ, అశ్వ, యీశత్రములు న్ను. కన్య, కుంభ, వృష, వృశ్చి, సింహ, మిథునములలోనున్న. గురు, శని, బుధ, సోమ, శుక్ర, వారములున్న, శ్రేష్ఠత్రయములు.

ద్వ్యంబంధవిషయము.

నక్షత్రములలో, రో, మృ, ఉ, పు, పున, హస్త, చి, స్వా, అనూ, జ్యే, శ్ర, ధ, రే, అశ్వ, యీనక్షత్రములున్ను. వృషభ, సిం, వృశ్చి, కంభ, తులాలగ్నములున్ను. లగ్నమునకు, ౧-౪-౫ ౭-౯-౧౦ యీస్థానములందు బుధ గురు శుక్రములున్ను, ౩-౬-౧౧ స్థానముల పాపగ్రహములున్ను మూలములు లేకయున్న సమయములయందు ద్వ్యంబంధస్థానము చేయవలసింది. మి, కన్య, ధ, మీ నలగ్నములయందు తల పుయెత్తవలసింది.

పంచకరహితము.

నిశ్చయించిన లగ్న సమయమునకు శుద్ధపాక్షమి మొదలు ఆరోజు తిథివరకున్న ఆదిపాక్షము మొదలు ఆవారమువరకున్న అశ్వని మొదలు ఆనక్షత్రమువరకున్న మేషము మొదలు ఆలగ్నమువరకున్న లెక్కించి ఆ మొత్తమును తొమ్మిదింట భాగింపగా ౧ మిగిలిన మృశ్మ్యపు ౨ మిగిలిన వహ్ని ౪ మిగిలిన రాజపంచకం ౬ మిగిలిన చోరపంచకం ౮ మిగిలిన వసుపంచకం యీపంచకములు కూడవు లెక్కిన ౩-౫-౭-౯ యివి యనుకూలము.

నూతనవధూగృహప్రవేశము.

నక్షత్రములలో రే, అశ్వ, శ్ర, ధ, రో, మృ, హ, చిత్త, స్వా, మూ, మ, ఉత్తరాత్రయము పు, అనూ, యీనక్షత్రములయందును తిథులలో ౮-౯-౧౦ యీతిథులుగాక లెక్కిన తిథులయందును వారములలో సో, బు, గు, శు, శని వారములయందును నూతనవధూగృహప్రవేశము ముఖ్యము.

కూపారంభము.

భావి తనయింటికి యీశాన్యము తూర్పు పడమర వ్రుత్తిము

శ్రవించిన మిగుల శుభప్రదము సోమ గురు శుక్ర వారములు ము-
చివి ౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩-౧౫ శుక్రవారము క, ను, మీనలగ్నము
లందున్న లగ్నమునకు ౨-౩-౪ యాస్థానములగు పాపగ్రహము
లున్న యెడల ౧-౨-౩-౪ నిలువులలో చట్టబడును గాన అట్లు తే-
కుండగానున్న కేంద్రస్థానములందు సూర్యాది పాపగ్రహములు
న్నచంద్రశుక్రలు పైజెప్పిన క, మ, మీనములందుండన
లగు చూచి లగ్న మేర్పజచి మంచిదియని పెద్దలుజెప్పుదురు గా-
వును. గీ॥ ఇ యలక శ్రువును యొకటికేర్పాటు కేసి । పెండ్లికూడెను
మగుచి ప్రేమచేత । గృహమున ఓంచు విషయమున కీర్తి వల-
యె నేర్పిదగునంచుబల్కె ఘనీంద్రముఁడ.

స్త్రీలవర్తము.

సీ॥ స్త్రీలవర్తమును జెప్పుడునెట్లన్న పతికిరీయమహాల న
జెయునైన । పురుషుడనాడైన తగుచువిగాపైన భరివరిద్రుండైన
కుండయైన । కుంటిగుడ్డియునైన గంటియైనను ముక్కోవియైన
ను మూర్ఖుడైన । యివియన్ని నె చక నిలదైనమనియెంచి పాగు
పార్లంబున భర్తజెప్ప । బడినపనులుజేసి ఇక్కిరికెట్టింది । పతి
కునుజ్ఞుడని పరిగయత్త । మామలకును సేవమరికేయవలెనని
సుఖము నెఱచిబోవు సుబ్బరాయ. సీ॥ పతిపుష్కలముజేసి నచారం
మందత్త మామలపక్కలను పంపవలయునునత । పొరుగింటిదాని
లతో పొందుజేయగ రాదు వీధిలను నిల్వినీలుగాడు । పురుషా
జ్ఞ లేనిది భూషణాలొప్పువు పుట్టించికినైన బోవదగదు । పతిమా
టకెదురాడ పాడిగాదెప్పుడు యిలుదాటిపోవుట హితవురేమ ।
మామలత్తలు బావమరుకుల కెగురుగాకూర్చుండి యుండనేగూ
డదరయ । పురుషుడారగించు భక్తశేషంబును । పరమస్తీరిచేత

భక్షణం । బాసర్పివలయుననుచు చర్చరవిసబల్కె । సుఖమునెస,
గుమయ్య, సుబ్బరాయ. సీ॥ యెవరై నపుడుపండు యెదురేగి భా
షింప తలయెత్తిమాట్లాడ దగగుజూడ । పరికాంతలతోపొందు ప
తియొనర్చినగాని గిగురింపజెల్లదు ప్రకటితముగ । చవతిపైకలహం
బు సాగింపనెల్లదు పతిక్షేచుమునుగోర వలయుఘనత । పతిజయం
బును సూర్చి భామినిదై నప్రార్థన నీమనిష్ఠలదనియవలయు । పతి
యనుజ్ఞవలన బరువడినతిధియ । భాగ్యగజులకు దానప్రచయముల
ను । యిష్టసగునటంచు విబుధులువినబల్కె । సుఖమొసంగిబో
వు సుబ్బరాయ. క॥ ఇన్విధమునకుటిలాలక । జన్వోమున జరు
పుటకును చాలగితిత్తు । యివ్వసుధగరపనగురుతు । నవ్వడి నెరు
గింతుననియె నానాప్రకారా.

స్త్రీలబుధువిషయము.

సీ॥ సతిరజశ్వలనెన్న చెక్కిముపతి నెంచు వై శాఖమందైన వ
చ్చుకలిమి । జ్యేష్ఠమందైనను ఊతిపుత్రలాభంబు యాపాధమున
దొంగదొనుదలప । క్రావణంబున పెక్కుసాభాగ్యమొనగూడు
భాద్రపదంబున బహుశుఖము । ఆశ్వయుజంబున నధమురాలై
యొప్పు కార్తికంబున కోపకాంతయగును । మార్గశీర్షంబున మం
చింతానంబు పుష్కరమానందైన పుష్కరతియ । దలవమాఖమై
న ప్రవ్వంబుచేకూని । పల్లవాంబునందు బకయుభాగ్య । నాత్తి
జలకు నాయునధికి మాననిబల్కె । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.
సీ॥ పాడ్యమినాడైన పాపియైవర్తి, యు విధియభాగ్యకాలి ప్పె
ధివి నెప్పు । తదియపుత్రసమృద్ధి దలపోయచవిడిచి పాపు ఘోర
గోరు గరితయగును । పంపలునుగుణముల్ ప్రాప్తి, యుచుండును
షష్టికలహకారి సాహసమతి । సప్తఋణ్యుడైన సంతానవతియగు

నష్టమయ్యందైన ననుతపము । నవనినికలంబు నవభోజినిదెచ్చు
దశమపుష్కలనేత ననియంగును । సుభముయేకాదశి సూచింపు
చుండును ద్వాదశి పగులనో తగవుదెచ్చు । అంబవతియు త్రివిధ
మందు చతుర్దశి । పౌంధుభవగణంబు పూర్ణిమపర । యింటవా
సమొప్పు సమనులమావాస్య సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

సీ॥ ఆదివారిను బులువ యనావాస్యధియు సోమునిదిమందు
భానుసుగిణి । కడవాసంబున కోమలివైభవ్య మొపుబుధునిసం
బువు తకలి । గురువాసంబున వంధన ప్రాప్తియు దైవగుగుది
సంబు దైవకృతి గాఢమందు ముంబుకృష్ట వశవర్తిముచే
త ధరింపు । పొగనాటుగాని పదిరెండు పదికొండు । యేడుగూ
డటంచు నెల్లబడి । లగ్నములు శుభంబులక్షింపగానగు । సుఖ
మొనె గిరిబొవు సుబ్బరాయ. సీ॥ నాశియునుఫలంబు నక్షత్రము
లనెన్న నక్షరి మృగని హస్తచిత్ర । న్వతి విశాఖ శీవని మూ
పుష్యమి శ్రవణమనూరాధ శిశిపింబు । మత్తగాయమును మ
ర్వికృష్ట హేమంబు సనునైన హితమునిచ్చు । నాయపూర్వాశ్ర
యనూర్వలలాక్షేష క్షేష్టకృత్తికలంబు చెడుగు గూడు । నెల
లొను పదిరెండునెలలొను ముగియు పది నెల్లబడి పండుకోప
మట్టితొలంబు నీడెబడునెలల్ । పసులుసతులుజూడ బాడిగా
డు । యంగపైని పేకమందినచ్చుటంచు । బ్రాభవమున బల్కె
బస్సగేంద్ర । సీ॥ సూర్యోదయమునుంచి సూర్యోదయమునకు
కాలముల్పదియోను కాలమునకు । నారేసిఘడియశానాది కాలస
మర్త శుభము రెంటను యాత్రనూటిపటను । మూకింటపుత్రు
లు జూడగా నాల్గింట దొంగదానైదింట దొడ్డపుత్రు । లారింట
జారకీర్ణాయువు నేడింట ననిమిది వైభవ్య మొనరులొద్దింట

సుఖములు దివిపదింటను । ప్రాణభూతములను దశనిల్లు ఋతులందుడెలియ మతినుండులని దెల్పె । బహుముఖములగు పన్నగేంద్రుని యొక్క ఋతులన్నియు నెరిసిపుత్రార్జున । కేయశుభ దిశంబు స్త్రీని షేక । మందనగు నుహూర్తమందు క్రమంబును । జెప్పనినుచుబలికె నప్పరాజు.

నిషేడిమహూర్తము.

క ॥ తిథివాల్గు నాగునెదిది । పురువాల్గుచు భూమిలోన పడునై ననుము । పుద్గదప్పచి గుణశుభముల । పదునైన సుబ్బరాయ కళాధరా. గీ॥ ఒకటిమూడు కేళు నెరిగివామును భవియొక్కతెనిచుది నదియొకగులు । లగ్నములు శుభాశిలలికేయు వినుమచు । జెప్పెగురువగుడు నప్పరాజు. నీ॥ శ్రేణిమూరారాధ స్వాధీశేశమూల హస్తోహిణి యుత్తరాయంబు । శతభివంబులు యిష్టహితముచిత్త భవిష్య నాపుంజ్యము మృగశిరయు పుష్య । మశ్యసులిపి మశ్యములు ఒకటిలోల బ గనైచ్చి న్యతిపాత్తు మొదలు । పాపయోగంబులు భద్రవాకరణంబు నర్జునుల పంచపర్వాద్యయుక్త । సమయములను జూచి నల్లనీకార్యంబు । సుజ సమృద్ధిగుగు శుభవచిహ్న । ములనెఱిగి నమనన తనంచు బలికెను । సుఖము నెరిగిబోవు సుబ్బరాయ. కం॥ షీతిహారక గ్రహములతో । నతికటితామును చంద్రుడప్తమగును । ధృతిని వసింపనిషేకం । బశిదూష్యంబనుచుబల్కె పన్నగముఖ్య. గీ॥ జననతారజూడ జగత్తెన్న భవతార । యునునిషేడిముని సనువుగాదు । గనుకనిట్లుజనులు గమనించనగుని । బలికె గురువగుండు వవనభక్ష. గీ॥ లగ్నకేంద్రములను లావులంబిచ్చు గ్రహములుండవలయుగాని గ్రహము । లప్తయమునయున్న నప్త జ్యోతిషుండు

చు । జెప్పెగురువరుండు సప్తరాజ. కం॥ ఇవిధిగర్భాదానపు ।
సన్వదిజరిగించి శ్రీల స్యాభానికముల్ । యివ్వచుభాస్థలిగనవలె ।
నెవిధముననై ననుచు నిట్లనెనధిపా.

శ్రీలప్రకృతిసత్వసర్లనము.

౩॥ వాతపి త్తక్లేష్ట ప్రక్రతుల్ దేవమర్త్యాది సత్వంబులు తగ
లందు । ప్రజ్వరిల్లుండున వాతప్రకృతికిని కఠినకూబలు, తిప్ప
లుచుక్రూర ! దృక్కు గోల్లెట్ట వాధికభోజనముదేహ నల్పార్థ
శిష్టసర్లనమునందు । గట్టిచున్నులు గోట్ల కనుగొల్కులెడైన కొద్ది
దా డైత్యంబు కోపమున్ను । వాసనమేను రాజసగుణంబును తీక్ష
ణకూటలు మిగులాభిమానమున్ను । బుద్ధిచామ్యంబు మోపిందొ
కథలంబు రతికోరు నారవముతువునందు । శ్లేష్ట ప్రకృతి నెన్న శస్త్ర
మవర్జముమేను కనులు చనులు కడుప్రకాశమున్ను । మిగుల
స్పృహమున్ను భగచల్లదనమున్ను । గలిగియుండుననియెఱగవరాని.

౪॥ పరిమేళ పరిశుద్ధి బరగుదేహంబు నిర్మలకాంతి ముఖమ్ము
యత్త ! మామలందునప్రీతి మహాదేవసత్వకు మనుజసత్వనుగాంచ
నుంచునును । వ్రతములు శిశూవు వ్రాతమందునప్రేమ కడు
మాదమెప్పుడు గలిగియుండు । నాగసత్వయనంగనలకు స్థిర్భిశ్వాస
లతిత్వో హృదయచానాపుత్రిత . లతనివ్ర మోహమహిమ
యుండును యజుసత్వకు నెప్పు యల్పబుద్ధి । కోపమతిపాన మిలదై
కోర్కె బాత్తి । సిగ్గుకోర్కెచేటి స్థిరయటండు । దేవిగురుదేవ
పరమసంతోసమొదవ । నన్ను నేలంగవలయును పన్ను చేయి. ౫॥
వాడుకోపములును లేక వాద్యనాట్య । విద్యలును గంధములకలి
ప్రేమయున్ను । సుందరంబగు దేహంబుజాపునదియె । భువినిగం
భర్వయనిజెప్పె భుజగనాథ. కం॥ ఇలలో గనుమధుమాంసం ।

బులయందు సపేక్షదేహముష్ణత్వమున । తృలమభిమానవిహీనము ।
గలస్త్రీని పిశాచసత్వక్రమమనెనధిపా. సీ॥ చపలంపుచూపులు
చంచలహృదయంబు మాంసమందిచ్చవాయసమునకును । చపల
దృష్టియు నశిక్షితదంతక్షతములు అరవడంబుండు వానరమునకును ।
ప్రియవాక్యములచేత ప్రియునెంచునదిగాను గార్థభసత్వంబు గ
ణనకెక్కు । కుచములుపిరుదులు గొప్పకూరపుగూపు గలది కూ
ర్తబుగా దెలియదగును । తిప్పటయుజాస్తి యవివేకమొప్పుచుం
డు । భ్రాంతిమిక్కుటహామ గప్పట్టునువతి । పర్యటనసత్వయను
మే ప్రబలునంచు । దెలియబల్కెను ఘనవ్యాళకులమృగాంక.

గీ॥ యిట్లసాముద్రికాదులందెన్నబడిన । చిహ్నధర్మములనుగాం
చి కన్నెయతిప । విత్రమైచదియనిదోచవేట్కమిర । పెండ్లియా
డంగడిగునె బిలనివాస. సీ॥ పతివ్రతధర్తబు పాలింపబడుస్త్రీ
ని హిమశైలతనయగా నెన్నబడును । సద్గుణంబులుగలసతి యె
వ్వరైనను కడలికూతురటంచు గణనకెక్కు । సుగ్ధామతియైన
సుందరాంగినిజాడ పుమేష్ఠిసతిసాటి బలుకవచ్చు । నవగుణంబు
లులేక సతియొర్పుగలకాంత శీతలల్లికిమారు చెన్నుమిరు । నిట్టి
సుగుణశీలు లెవనికదగుచుండు । రతనిగృహమునందు నాటపట్ట
గానుతమ్మియింటి గరితయున్ననటంచు । జెప్పనచ్చుననియె ఖీతిఫ
లీంద్ర. సీ॥ పతులుదుర్మతులైన సతికురూపులునైన పరగోష్ఠి
నెల్లక బరగుస్త్రీలు । ఖీతిబీదవాడైన నితుచింతనలేక చిక్షమె
స్తుకవచ్చి బెట్టుస్త్రీలు । బధిరాంధకాదులు పతులొచునెప్పిర
దైవరూపులటంచు దలచుస్త్రీలు । చవతిసంఘంబుల జతజేసినను
గాని భక్తినిషేధింప బడనిస్త్రీలు । తల్లులుగనెంచి కీర్తింపదగిన
వారు । నరకప్రాప్తికి నందివ్వనట్టివారు । పూర్వమైతి పదవిని

పొందువారు । వారలతోసాటిలేరని బలికెనధిపా!

అశ్రమధర్మము.

సీ॥ మానవుండగువాడు మహిజేయదగునేన విహితఖర్తంబు
 ల్ వినుముశిష్య । యగ్గోదయము మొదలస్థమముకలోన ప
 ట్కర్తసత్త్రియ ల్సల్పచలయు । పండితులేర్పిర్పబడినవర్నాశ్రమ
 పద్ధతులను వీడబుద్ధిగాదు । ఘనవృషక్కాలంబు ననులేచితప్పక
 స్నానంబుజేయంగ జనుధరిత్రి । సంధ్యవార్చనట్టి జనుడెవండైనను!
 ఎట్టిఖర్తజేయ నట్టిఖర్త । ఫలమునీకఘోర సాతకంబంటించు ।
 ననుచుబల్కెనయ్య ఫణికులేంద్ర. సీ॥ అంకుమీదట దేవతా
 ర్చనమొనరించి శుభకరద్రవ్యములే జూడవలయు । పూర్వార్చనముప
 రాష్ట్రముల దేవపితృకార్యములు సల్పందగు విమలముగను । తలి
 దండ్రు గురుభార్యతనయులు దీనులుయభ్యాగ తుండగ్నియధితులం
 ను । శ్రద్ధచేపోషింప జన్మగ్ధాతనిన్ బంధువుచునిర్ధనుని యనాధ
 నుధనీకు । డైనవాడు భువినిత్రాణచేపోషింప । వలయునైనవా
 రు వచ్చినపుడు । దానుతినెడియన్నమైనను పంచిచ్చి । శేషమును
 భుజింపజెప్పినభవ. సీ॥ కనికరంబోర్పు త్యాగముశ్రద్ధాంధ్రు
 జయముకూడనిపనులే జేయకయును । పరవ్రసకార మేధరిణినిదగి
 యుండవలెతనగుణము శేషులగుణము । లనిదలంచకదగు జను
 డొకనికి జేయదగుకష్టసుఖములే తనకుచుట్టు ననియెరుంగందగు
 గననత్యవర్తన మందధికారిగా నగుపడవలె । రాత్రికాలంబున మ
 ణుప్రథమచాతుర్థ యామంబులువ్యర్థపడక । భగవదైక్యమైన ప
 నులు సాగింపుచు । మధ్యకాలమందు మనుజులంత । నిద్రజెందన
 గును భద్రంబుగానని । బలికెగురువరుండు పవనభతు. సీ॥ మ
 నుజుండు భూమిలోనను దానమొనరింప నత్పాత్రనుగని సల్పచల

యు ॥ నాచార్యులక్షణం బమరినవానికి జేయుదానపలంబు జెప్పవ
శమె । తల్లిదండ్రులు లేని దార్భాగ్యులకును పనయనవి వాహాదిన
యతరమగు । ఖర్తలుజరిగించు ఘనునకుఫలితంబు జెప్పటకొకనికి
శఖ్యమగునె ప్రతికూలమై ట్టి భార్యగల్గినవాని దుష్కమింతని జ
స్పదోచబడదు । ఎంచిజూడజూడ నిద్దగుభార్యలు । గలుగువాని
యవిధికమలభవుని । తాతతాతయైన దలపోయజాలకు దెలియు
మనుచుబలికె దివ్యచరిత. సీసమాల. ఆలుముగనిమీద జాలిగా
స్వాసీనురాలుగా నాపేక్షచాలియుండ । తండ్రికన్ననుప్రేమ తగు
ణియందుంచుచు నిష్కర్థసమితిచందివలయు । కంటికి రెప్పకు జం
టబాయనిభంగిస్త్రీమనం బరిశిరిక్షింపవలయు । దేహమశక్తమై
తే । దగినాపథశేవజేయుచుబాగు జేయవలయు । స్త్రీసహావ
రూపలావణ్యములు యవ్వనము సమానంబుగా నమరవలయు ।
ఆటలక సాటలక మాటలక పేటలక వనవిహారంబుల దనియవ
లయు । ఏకాదిగానముల్ వివిధచిత్రపులు వ్రాయుటచదువుట
ల్యవగవలయు । ఆలింగనముచుంబరాది బాంహ్యారంబు ప్రేమ
నెనర్చి మెప్పించవలయు । నిలలగావింపుచున్నను ఇంటిమిగుల ।
మరులుజనియించి పతినిపమరకనుండు । నందుసత్పుత్రధనముబ్బున
నుచుజెప్పె । నిర్మలాకార సాధుమహర్షదూర. సీ॥ ఆక్షనా
రినిభూమి సగడుజేయగరాదు వారలతోగల్గ బడియెలోక । స
ముదాయమెల్లను సర్వగుణైక బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వ రామలం
త । నెత్తిబెట్టుకగొల్వ నేర్పునదిదిగాక నిష్కామ్యాధకంబు లి
ష్టగలరు । కలకంఠులెంతైన కన్నరుబెట్టిన శిరిఇంటినిల్వదు శిద్ధ
మిదియు । ఎంచిజూడస్త్రీలకే దోషములులేవు । పుణ్యమతుల
టంచు బుద్ధిదెలిశి । ఏలుచున్నచాల మేలుగాంచుమరని । జెప్పె

గురువరుండు శ్రీకరఫణా. నీ॥ స్త్రీలయందును కేతు జేయుచుం
డగిరాదు జేసినట్టిస్త్రీ చెడునుపుడమి । అత్తమామలు బావలన్న
లు తలిదండ్యలకుపు లేకను ఇంటికధిపత్రైవిప్పడుపుట్టిల్లు నెడ
బాయకున్నను పొరిగింటివానిగా బరుగుచున్న । జారిణిస్త్రీలతో
సహవాసమొనరినా పరిపురుషవిశేష భాషలున్న । గమనతగుపు
కెపుడు రాదీయుచున్నను । ఇంటిసాత్తు దొంగలించుచున్న । ని
ట్టివారిమతము నెఱైనబోదోల । వలయుననుచుబలికె వాను
కేంద్ర. నీ॥ ఇతఁస్త్రీలను నరుంక్షింపిచివన్నడు తనతల్లిమామ
గా దలచవలయు । పరిసతి చిత్రితాభుణురాలైయుండి పండు
శ్వరిని పంచవలయుచుదివి । పరికాంతలెంబిరిప వసుడున్న సమయం
బు గనిపొయిమార్గ్లాఁకి ఘనమటండ్ల । పరిపథూవసులను పావ్యత
శ్వరిలుగా భావించకనుసేలు బరిగుంచుచు । నిరలనర్థిమ
మానవుండుహములోన । పూజ్యతము నొంది పరమందుభారసౌఖ్య
పరుమయగుంచుచుబలికెను కరుణకలిగి । నన్ను నేలంగవలయును
పన్నకేంద్ర. గీ॥ పుత్రధనమునకును పోలినవస్థువు । గానబడకు
ధరిణిలోననెంచు । సిదియుగాక ముదితిలిచ్చు సౌఖ్యమువంశ
సౌఖ్యమెరుగరనెను స్పృహజ. వ॥ అట్లుగావున నీ॥ పతి
నైతయైకట్టి సతియొప్పునగువాడుబాధ్యదూకుంజెను జగతియందు
నదియెట్టులనియన్న సధరామృతము పానమందుపైత్యహరంబు నెం
దుమీద । నాలింగనలచేత నమరువారహరంబు సురితమందున న్నే
ష్ట హరముమరియు । బాలలఘుత్వదీపనశక్తి హర్షంబునాడినై
ర్మల్య తనమరిజేయు । యవ్వనిపంచేంద్రియములకు బలమును ఘ
నత్రిదోషంబుల నణచుచుండు । ప్రాప్తిరంబుదీపన జ్ఞానముల ని
చ్చు వృద్ధురాలితంబు శుద్ధతప్పగినయట్లు దెలిసి మానవులందఱు

వారివారిపతులవారుగలగి । మెలగవలయుననుచు బలికెను చర
కగ్రం । ధానుసారమిదియు తక్షకేంద్ర. కం॥ జనులీవిధినటియిం
పుచు । తనభార్యలగూడదగిన తరివినుమంచుక । ప్రణుతించునటు
ల బలికెను । ఘనవ్యాలకులాభిసోమ కరమర్ధిభువిక.

సంభోగసమయవర్ననము.

సీ॥ పురుషులందునజూడ భూరిసంభోగేశ్చ జనియించునందుననడ్డ
జేయ । న శ్శరీరోగంబు నధికచాపల్యంబు మేధస్సువృద్ధియు మేహ
జాడ్య । మునుదేహశిథిలత్వము సప్తంశకత్వము బొసగించునటుపై
ని పుత్రభాగ్య । మొనగూడవటుగాన ననబోలులను పెండ్లియాడి
మితంబుగాగూడుచుండి । వెంటనేన్నానమొనరించి వేడుకలర ।
పాలుశర్కరగుడమును భక్ష్యములును । మాంసమునువీటి భక్షిం
ప మంచినంచు । బాహటములోన గనుమని బలికెనభవ. సీ॥ గ
ణుతింపసంభోగమునకర్థరాత్రి ప్రాతఃకాలమిట్టమధ్యాహ్నసంధ్య ।
వేళలొల్లపుస్త్రీలకేళిరాత్రిద్వితీయయామంబు హితమగుభూమిలో
న । రతియొనర్చినమీద రాత్రియంతయునెద్ద పండుకోగూడ దె
ప్పటికినైన । సతులవసంతాది ఋతువులందునమూడు దినములకొ
కతూరి యనుపుగ్రీష్మ । రుతువునందున దినవితముపదేనింటి ।
కొక్కతూరిస్త్రీని గూడవలయు । ననుచుజెప్పబడెను ఘనులిదివిని
మెచ్చ । సుఖమునొనంగవలయు సుబ్బరాయ. సీ॥ ఇష్టంబులేనిది
యితరునిప్రేమించి నదియాకలితోడస్సి నదియురోగ । మునుజెం
దినదికోపమును బొందినదియన్న మప్పడుదినిన దానన్యకాంత ।
లనుగూడదగదు మైధునమొనరింపను నదిదేవళంబరణ్యముశ్వశాన
వాటికందునపట్టపగలందు లజ్జజనించెడిచోల్ల భోగించరాదు । సతు
లు కడగజేరి స్నానమందెమరోజు । వతులుపొందుకున్న బహుళహ

త్య । సంభవించుననుచు నరసులువిసబల్కె । సుఖము నెసగుమ
య్య సుబ్బరాయ.

పరవశత్వము.

సీ॥ స్త్రీకనుకూలుడై జెన్నెందువానికి పదిమందిలోనను ప
రువుగలదు । స్త్రీకనుకూలుడై జెన్నెందువానికి ఇహసౌఖ్యసం
తతినెన్న వశమె । స్త్రీకనుకూలుడై జెన్నెందువానికి తనయింటి
లోలక్ష్మీ తాండమాడు । స్త్రీకనుకూలుడై జెన్నెందువానికి పు
త్రభాగ్యముచే పవిత్రతయగు । స్త్రీకియనుకూలుడైనట్టి క్రేస్తున
కును । ఇష్టకామ్యార్థములు ఫలియింపజేసి । కేవలనందవానిని
కీర్తివెలయ నొలలాడించుననిబల్కెవాళచంద్ర. కం॥ ఇద్దరిమన
ములుయొకటై । ఒద్దికతోగలియునప్పజొప్పెనుసుఖము । యి
ద్దరిణిబ్రహ్మకైసను । నాభ్యముగాదంచుబలికె సాహస్రఫణి. కం॥
కీ॥ తియందు బ్రహ్మసృష్టికి । ప్రతిసృష్టిని జేసెననెడి పద్ధతివినవే వె
తుకగవలె నావేరే । మతిమంతులటంచువల్కె మహానీయనరా.

సీ॥ అట్టిసౌఖ్యముజేసె హరిహరబ్రహ్మలక్ష్మి భూరికాంక్షవహిం
చి బుట్టునట్లు । నట్టిసౌఖ్యముజేసె నఖిలలోకంబులక్ష్మి భూరికాంక్ష
వహించి బుట్టునట్లు । నట్టిసౌఖ్యముజేసె నందపిండంబులక్ష్మి భూరి
కాంక్షవహించిబుట్టునట్లు । నట్టిసౌఖ్యముజేసె నతివలపురుషులక్ష్మి
భూరికాంక్షవహించిబుట్టునట్లు । నట్టియానందసుఖములో నవతరిం
చు । నట్టియానందసుఖములో ననుజ్వలించు । నట్టియానందసుఖము
లో నడగునంచు । నఖిలమునకాది యదియంచు ననియెనభవ. గీ॥
అదెమహామూల ప్రకృతియదెయనాది । మాయయదెనిహపర
ముల మాతృకయదె । యగుజన్తాయ కారిణియంతకన్న । వేగులే
దంచుబల్కెను విపథరేంద్ర. గీ॥ అదియరెండు విధంబులై యల

రునూర్ధ్వ । యోనియనగను భువిసథోయోనియనగ । నవియె బ్ర
హ్మాదులకును వారయ్యలకును । మూలమనిజెప్పె భుజగేంద్ర ము
ఖ్యమునత. సీ॥ అదెయూర్ధ్వకుండలి యిదియథోకుండలి యదియె
త్రికూటంబు యిదిత్రికోణ । మదెబ్రహ్మస్థానమానిదికర్తృస్థానమా
నది యొసగునుముక్తి యిదియుభుక్తి । నదిపరంబునుజేసె నిది
యిహంబునుబేసె నదియీశ్వరునిజేసె నిదియుజీవు । నదిమోక్ష
కాంతయా నిదిమనోకాంతయా నదిజేసె జ్ఞానమజ్ఞానమిదియు ।
నదిస్వచ్ఛగుంటయా నిదియిచ్ఛగుంటయా నదిజేయు సంతపనిది
యుజేసె । సందుసర్వాధికారుల నదియుజేసె । నిందుసర్వాధికారు
ల నిదియుజేసె । నట్టియోనిని నీయోనిబుట్టనయ్యె । నట్టియోనిని
నామోనియనె ఘోంద్ర. సీ॥ అదిత్రికూటంబయ్యె నిదిత్రికూ
టంబయ్యె నదిబ్రహ్మస్థానంబు నిదియునదియె । అదిముక్తినిచ్చును
ఇదిముక్తినిచ్చును అదిపరిమపదంబు యిదియునదియె । అదియి
హలోకంబు ఋదియిహలోకంబు యదిజ్ఞానమజ్ఞాన మిదియునది
యె । అదిమోక్షకంతయానిది మోక్షకంతయా నదిజేయు సంత
పనిదియుజేయు । నదియుప్రకృతియోచింప నిదియుప్రకృతియం
దెపురుషుండు యెంచదీనందె పురుషు డందెస్త్రీయును యెంచదీ
సందెస్త్రీయు । నెప్పబడననిజెప్పెను నప్పరాజ. సీ॥ మనసథో
యోనినిమరిగి క్రీడించును యూర్ధ్వయోనికిని దృక్కుత్సహించు ।
నుమనరతంబు చేసూచించు పదునాల్గు భువనముల్ దృక్రతంబున
ను పరమ పదము ప్రకాశించబడునట్టి రతిసుఖానందమెంతని జెప్ప
నగునుచూడ । విశ్వజాలంబులా విశ్వేశులామహదానంద వారిధి
దగిలిమిగుల । యద్లుకొనుచునుండు రాద్యంతమెరుగక । నగులుగ
దుతురన్న నగరెఘునులు । గనుక రతిసుఖంబె ఘనమంచు గురువ

రుం । డమలమతినిబల్కె నాదిశేష. కం॥ కొందరుచూర్ధ్వబిలం
బును । కొందరును యథోబిలంబు కోరికదీర్క । పొందుకొను
చుందురనుచు । వసుంధరలోజెప్పెనయ్య సుబ్రహ్మణ్య. గీ॥ పర
వశత్వమందు బరిగెడుసుఖవాద్య । చయమునకును దగినసాధకము
లు । జనులు దెలిసి ధాత్రిననుభవించినమేలు । నుండగలరటంచు
నుడివెనధిప.

సుఖరోగచికిత్సావిషయము.

సీ॥ సుఖవ్యాధులగించు సురుచిరయోగంబులును దెల్పుచు
ను నదిగనుమువత్స । రసములునాల్గు వీరముగంధకము సమంబు
లను పెంకాయలోపలనిమిడ్చి । తేలికపురమేసి తీసికొల్పిరితోటి
మర్ధించి చనకసమాసమాత్ర । సేవించిననుపూర సింధూరముల
రెండు మూడేసిపంతుల గూడనిచ్చి । శొంఠిరొండ్లొంతులునంటిం
చి తిప్పతీగాకు రసంబునపాకపరచి । మాత్రశనగలంత మాటుశొం
ఠిసమర్చి । తేనెలోనముంచి దిన్ననుసవ । మేహవ్రణము లగాగు
మేదినిలోనని । బల్కెగురువరుండు పన్నగేంద్ర. శేషార్థము॥ ౧
నారిశేఖరసాయనము ఆదిఆకాయలోని సీళ్లచేతనే నూరి తొమ్మిది
రోజులు తినేది. తియ్యపద్యము. ౨ రసరాజేశ్వరం, ఇదివేరేశొం
ఠి సీళ్లతోనూరి మాటుబెట్టేది పూటకు మూడుమాత్రలపంతున
౫ రోజులు తినేది, ఇచ్చాపద్యము, వెంటనే తాంబూలం వేవేది,
కరక్కాయ నమలేది. సీ॥ మిశ్రమశగలకు మేదినివినిపింతు కొన్ని
యోగంబులు కోర్కెలోదవ । రసవర్గములు నాల్గు పనమించు
గంధక చిత్రమూలపుపొట్టా జీలకఱ్ఱ । పాల్లుసమంబంనపాది రసం
బున నూరి కుంకుడుగింజ లురువుమాత్ర । జంటలు పదిపూట
లంటించి సమపద్యముంచ రేవలచిన్ని సంచితమగు యేలకవాము

మిర్యాలు పిప్పలిరాతినార గంధకమును పారదంబు । భాగసమము
 గూర్చి పట్టుమిరగనీళ్ల । నూరిపదిదినాలు కూంటీపు । చాతదినన
 సర్వశగలడంగునుయనె । సుఖమొసంగిబ్రోవు సుబ్బరాయ. శే
 షార్థము॥ ౧ వహ్నిములయోగము ఇదిమాత్ర తేనెతోముంచి
 తినవలెను. ౨ ఇదికల్నారయోగము. నీ॥ కొరుకుజాడ్యమునకు
 కుంభినివినుపింతు కోన్నియోగంబులు కోర్కెలొడవ । రసపూర
 మును మరి రససింధురంబును చక్కలవంగాలు సమముచిత్ర । క
 మునాల్లు పాళ్లును క్రమముగమర్చించి చణకమాత్ర ప్రమాణము
 ననుదినన కొరుకుశగలడంగుమగ్నింగలీకంబు జీడిగింజలగాల్చి కే
 డుకలర । పిప్పలిలవంగాలు ప్రియముతోమిరియాలు చూర్ణంచి
 పైలింగ చూరగల్గి । బేడయెత్తుతేనెతోడను నేతితో । దినన
 కొరుకు జాడ్యమణగుతీపు । పథ్యమనచుదెల్పె పంపవేడ్కగురుం
 డు । నన్నుబ్రోవవలయు పన్నగేంద్ర. శేషార్థము॥ ౧ చిత్రమూ
 లయోగము. ౨ యింగిలీకశింధూరము యేడెసిరోజులు నేవించేది
 నీ॥ అంటురోగంబుల కపుషధాలెఱిగింతు నిలనుశంకరుకృప గలు
 గునటుల । పసిమికిదెల్పెద పతిమలవంగాలు చక్కయేలకనల్ల జీల
 కఱ్ఱ । సమముజాపత్రయు జాజకాయలు యర్థభాగంబు చక్కెర
 పాళ్లురెండు । గుంటకల్గరసమంటునట్లు మధించి చిల్లగింజల
 లాగు క్షీతిపడేను । దినములుసమ పథ్యముసమ దిన్నను లవంగాలు
 తంగేడు మిర్యాలు యేల । కులులవంగచెక్కగూర్చి నీళ్లతోనూరి
 చిల్లగింజలాగుజేసి జనులు । మూడుమూళ్లనాళ్లు వాడుకీ భువియ
 నె । సుఖమొసంగవలయు సుబ్బరాయ. యిచ్చాపథ్యము॥నీ॥ నేల
 యుసిరిక తెల్లకలకఱ్ఱ పడేనుదినములు నేవించనగుతెల్పు । యే
 లకుల్ తోకమిర్యాలు లవంగాలు చక్కెరసమపాళ్లుచల్లతోటి

నూరిపక్షముదిన్ననురుతరేలక్కాయ పచ్చకర్పూరంబు పంచదార |
 తిప్పసత్తునుప్రేమదెచ్చి చూర్ణముజేసి ఆవువెన్ననుగల్పి యైరుపూ
 ట | లిడిన తెల్పువ్యాధులడగు పథ్యమునను | మనినచింతురిలను
 మునిజనాళి | నాభవంబుబాపిననవరతంబును | సుఖమొసంగుమ
 య్య సుబ్బరాయ. సీ॥ రక్తశగలడంగ రాజులనొషధములుకొన్ని
 దెల్పునుసలలితముగ | పటికేలకలు సమచాళ్లు సురాకార మిరి
 యాలు జాపత్రియర్థచాళ్లు | పతిమదాల్చినచెక్క పాత్రిభాగము
 గూర్చి కలబందరసమున గలియనూరి | అముమోజులొసగి యూ
 వుమజ్జగ పెస్రపప్పు లక్ష్మీచారు బచ్చలాకు | పథ్యమాను సింకప
 వ్పతిమధురంబు ద్రాక్షఖరూరంబు దాల్చినయును | నాగకేసరి
 సోపు భాగసమాశంబు చూర్ణించిచక్కెర జూడసమము | జేర్చిసేవ
 జేయు జమ్మియాకులముద్ద | నారుపూటలెలమి నాచరింప | నెరు
 పుశగలడంగు సరియైనపథ్యమా | సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బ
 రాయ. లేహ్యవర్గము. సీ॥ ధరలేహ్యచూర్ణవిదానంబు నెరిగింతు
 గనుమంచు బల్కెనిష్కపటధనుడు | కటుఫలత్రయ లవంగపు చె
 క్కతాళిశ పత్రివరంగిజాపత్రి కోష్ఠు | జాడికాయలు ఖురాసాని
 వామును రాన్న వాయులవ గాలువామ్మచతురు | జాతకజలకరలే
 సమముచూర్ణముజేసి అల్లము ఖర్జూరిల్వసల్పు | ద్రాక్షపరంగి
 గంధకచిత్రకము జీడిగంజావిపిల్లి తేగలునుముఫ | లశ్యగంధియు
 నుకూష్మాండంబు గోమమరవ తాటిగడ్డలవివరిము విను | వీటి నె
 క్కొకవస్తువెత్తి పదొంతులుపై చూర్ణమునగల్పి పంచదార |
 యట్టిచూర్ణసమాంశ మంటించి యండర్థభాగంబు గోనెయ్యిపా
 త్కేతేన | గల్పివంటలేహ్య గణహానునేతిని | తేనెద్రోసివంట
 మానిరేని | చూర్ణవర్గముగుచు సాంపొప్ప ల్లును | సుఖమొసంగు

మయ్య సుబ్బరాయ. శేషార్థము. అల్లము మొదలు ౧౫ వస్తువులలో నేది పదిభాగములు గలియుచున్నదో దానిపేరేచూర్ణము నకుగాని, లేవ్యమునకుగాని, వచ్చుచున్నది. ఉదాహరణము. అల్లముగలసిన ఖండాద్రకమనిన్ని, జీడిగలిసిన భల్లాతకమనిన్ని గంజాయి గలిసిన, కామేస్వరమనిన్ని, పిల్లితేగలుగలిసిన శతావరియనిన్ని, తాళిశపత్రిగలిసిన తాళిక లేవచూర్ణమనిన్ని యిట్లే అన్నిటికి అన్నిపేర్లు గలిగియుండును. గుగ్గిలమహిసాక్షిగూడా నిట్లే చేర్చవచ్చును. అల్లము, ఖర్జూరము, ద్రాక్ష, తాళిశ, బిల్వాదులు షష్ఠ్యములను వైత్యములను శాంతిపెట్టును, పరంగి, గంధకము, చిత్రమూలము, జీడి మొదలగునవి సుఖసంబంధ జాడ్యముల నణచును. గుగ్గిల మహిసాక్షి మొదలగునవి ప్రణములను వాతములను పట్టును. గంజావి, పిల్లితేగ, పెన్నేరు, గుమ్మడికాయ, గోదమ రిన, నేలతాటిగడ్డలు మొదలగునవి వీర్యవృద్ధి, శరీరపుష్టి, ధాతపుష్టి గలిగించును, చూర్ణములకు వస్తువులను వెచ్చబడవేయించి చూర్ణించేది. లేవ్యములకు వెచ్చజేయనక్కరలేదు. చూర్ణములలో చక్కెరనుగాని తాటిబెల్లమునుగలిపి చూర్ణమునుగాని లేవ్యమునుగానిరోజుకు తులంవంతు ౧ మండలంరోజులు తినేది యిచ్చాపథ్యము స్త్రీకూటముకూడదు.

పుతోత్పత్తి వర్ణనము.

గీ॥ సుఖదకర్తవలన జొప్పడువ్యాధుల । నిట్టుగడచిపురుషశ్రేష్ఠులెలమి । ఋతుపుతరి నెఱింగి రత మొనర్చుచుపుత్ర । ధనమునందవలయు ననెఘణీంద్ర॥ సీ॥ వినుముపుతోత్పత్తి విధమెఱింగింతు స్త్రీశోణితమతిశయంబైన స్త్రీలు । పురుషశుక్రంబతిపురుషువైన పురుషులు గలుగుచుండురటంచు దెలియవలయు । రుతువాది వ

దుసారు రోజులవరకు గర్భమునిల్చులేతియని ప్రబలునందు । ఈ
 తువై నతనినాల్గు రోజులు పదకొండు పదమూడురాత్రులకవలన
 లయుతక్కినవదిరాత్రు లక్కజంబుగస్త్రీల గూడిభోగంబందగూ
 డునందు । యష్టమిచతురుదశమమవాన్య పూర్ణిమ । వదలవలయు
 గర్భవతికినెలలు । యెనిమిదింటిగూడ జనరాదనివచ్చిచె । సుఖ
 మొసంగవలయు సుబ్బరాయ. సీ॥ పడతుకముట్టై పదునారురో
 జులు గర్భమంకురమొందు కాలమగుచునమదిసంబులలోన కొమగు
 లు బేళిరోజులలోన స్త్రీగల్గలగు మరియు । గ్రహచారిమనునది
 గలమధాత్రివలంప ఖర్తవ్యలంబుగా గానుపించు । నదియెట్టులన్న
 ను హరిషశ్వుడంగారకుడు బృహస్పతిపుంసకులుదలంప । శశిభృ
 గు రాహువు స్త్రీగ్రహంబులుశని బుధకేతులెలమి నపుంసకులగు
 నిట్టిగ్రహములర నిటువంటిపుత్రులు । పుట్టగలరటంచు బెట్టు
 గాను । బల్కెగురువకుండు పదపడికడుపేమి సుఖమొసంగును
 య్య సుబ్బరాయ. సీ॥ మరియుశుక్రకుడు దేవగురుడు బ్రాహ్మణు
 లాదు రంగారకుడు రవిరాజులరయ । కుముదబంధుబుధుండు కో
 మలుల్ శనిశూద్రుడగు రాహుకేతు చండాలులగును । గానయే
 యే గ్రహకాలంబునను శుక్రశోణితంబులుగూడి సుతులుబాడమ
 నట్టివృతులచేత నలరారుదురుభూమి గనఘన్నయు ప్రభాకర
 స్వరంబు । గలియునపుడు బిందుస్థలనమైననుయొక్క । యనయ
 వంబు భిన్నమగుచుశిశువు । పుట్టనగునటంచు బెట్టుగావినబల్కె ।
 సుఖమొసంగిబోవు సుబ్బరాయ. సీ॥ సుతుడుగల్గంగనే నతితోటి
 కూటంబు చాలించినందున మేలులేదు । మతివిహీనుండొనుగతి
 కి దూరుండొను రతికిశూరుండొను పతితుడగును । శుద్ధయీ
 డుండొను మొద్దుగాడయొను యైనందువలన శక్త్యానుసార ।

యుతముగా గూడుచు సుతనమూహంబును బడయంగవలయును
పుడమిలోన । నెవడువ్యక్తిగల్గి యిహపరంబులయందు । నాధువృ
త్తివలన జలగుచున్న । సుతుని చేతరించు గతిగల్గు ననిబల్కె । సు
ఖమొసంగవలయు సుబ్బరాయ ॥ గీ॥ ఇవిధిధంబునజరుప నయ్యిం
దుముఖిని । పుత్రులుద్భవమాతరి పూర్ణవ్యక్తి । చాతీజాతకమా
డి సంస్కారములను । నల్పదగుసంచుబల్కెను సర్పరాజా.

జననవిషయము.

జననప్రకరణమందు యోచించిచూడగా బహుళచతుర్దశిని
ఆరుభాగములుజేసి సమభాగమునందు క్షేమమున్ను, ౨౮ తండ్రికి
౩౮ తల్లికి, ౪ గింట మేనమామకు, ౫ దింట భాతలకు, ౬ రింట
నాశిశువునకు గండములు గనిపించును. అమావాస్య నారుభాగ
ములు జేయగా మొదటధనవృష్టు, ౨౮ తల్లికి, ౩౮ దింట తండ్రి
కి, ౪ గింట మేనమామకు, ౫ దింట శిశువునకు, గండము, ౬ రింట
మంచిగలిగించును. అమావాస్య శుద్ధ ౧-౫-౬-౧౦-౧౧ యీ
తిధులు గండముగనుక ౩౦-౫-౧౦ యీతిధులయొక్క అంతముం
దు ౨ ఘడియలు ౧-౬-౧౧ యీతిధులయొక్క ఆదియందు ౨
ఘడియలు తిధిసందులుకాబట్టి అందు జననమయ్యేనేని గండము
లు గలుగును. జ్యేష్ఠ నక్షత్ర ఘడియలను ౧౦ భాగములుజేసిన
భాగము ౧కి ౬ ఘడియలుకాబట్టి అందు మొదటిభాగములో
పుట్టినయడల తల్లితల్లికిని, ౨వ భాగమందు తల్లితండ్రికిని, ౩ డిం
ట మేనమామకు, ౪ గింట తల్లికి, ౫ దింట శిశువునకు, ౬ రింట
నావంశమునకు, ౭ దింట ఉభయవంశములకు, ౮ దింట భాతలకు
౯ దింట మామకు, ౧౦ దింట అందరికిని గండముగలుగును.
మూలానక్షత్రము ౧౨ భాగములుజేయగా ౧ దండ్రి, ౨ తల్లి,

3 భాత్ర, ౪ ఆడతోబుట్టువులు, ౫ మామ, ౬ తండ్రితోబుట్టువు
 ౭ వీరతల్లి, పెనతల్లి, ౮ సంపద, ౯ శిశునాశనము, ౧౦ దరిద్రము
 ౧౧ సంపద, ౧౨ రాజ్యమును పొందుదురనుచున్నారు. మూలా
 నక్షత్రము మొదటిపాదమునందు బుట్టినేని తండ్రికిని, ౨ డింట
 తల్లికి, ౩ డింట ధనమునకును, గండము, ౪ గింట శుభము, ఆళ్లే
 ష మొదటిపాదమున శుభమనియు, ౨ డింట ధనమునకును, ౩
 డింట తల్లికి, ౪ గింట తండ్రికి, గండము || పూర్వాషాఢ మొద
 టిపాదమునకు తండ్రికి, ౨ డింట తల్లికి, ౩ డింట మేనమామకు
 ౪ గింట శిశువునకు గండము || ఉత్తర ప్రధమపాదమునందు ౩
 ఘడియలలోన పుట్టినయెడల ౨ మాసములకు, పుష్యమి ౨ న
 పాదమందలి ౬ ఘడియలలో పుట్టినేవి ౩ మాసములకు పూర్వా
 షాఢ మూడవపాదమందలి ౯ ఘడియలలో పుట్టినయెడల ౪ మా
 సములకు చిత్త, భరణి, వీటి రెండవపాదమందు ౬ ఘడియలలో
 పుట్టిన ౬ మాసములకును, హస్త, ౩ వ పాదమందు ౪ ఘడియ
 లలోపుట్టిన ౯ మాసములకు రేవతి, ౪ వ పాదమందు ౫ ఘడి
 యలలోపుట్టిన ౧ మాసమునకు పుష్యమి నైవేదికల తండ్రికిని, ఆ
 డ శిశువులైన తల్లికిని, గండముని తెల్పినది. కావున తగుశాంతి
 కై జరిగించినయెడల దైనవశమున గండములు తొలుగునని మన
 యునిట్లనియె.

పుత్తరానక్షత్రమునకు తిలదాసము, పుష్యమినక్షత్రమునకు గో
 దాసము, పూర్వాషాఢకు సువర్నదాసము, చిత్రానక్షత్రమునకు వ
 థిదాసము, భరణికి మహిషదాసము, హస్త, రేవతి నక్షత్రములకు
 సువర్నదాసము, ఆళ్లేషకు అశ్వదాసము, మఖకు సువర్నదాసము,
 జ్యేష్ఠకు భేనుదాసము, మూలకు మహిషదాసము, అశ్వినికి వృశ్చి

దానము, రేవతికి ఆజ్యదానము, యాప్రకారము దానములిచ్చిరే ని దోషపరిహారమగును. సీ॥ గ్రహదోషనెలవుల గాన్నింతు చంద్రుండు యెనిమిదింటను కుజుండేడిటలర । సూర్యుడైదవయింట శుక్రుడారింటను గురుడు పన్నెండుంట నరుణునుతుడు । నెకటింట బుధుడు మూడోయింట రాహువు తొమ్మిదింటనుయుండ దోషముబ్బు । చంద్రసూర్యులచేత జననీజనకుచేటు తక్కినవారిచే తనకు చేటు । గలుగుననుచుదెలిశి ఘనులు శాంతికిదగు । క్రియలొనర్చవలయు ప్రియముమీర । ననుచుజెప్పభువిని జనులిదివినిమెచ్చ । సుఖమొసంగవలయు సుబ్బరాయ.

నామకరణము.

నామకరణమందు అనూ. పున, మ, ఉత్తరాత్రయము, శె. స్వా, ధ, శ్ర, రో, అశ్వ, మృ, రే, హ, పు, యీనక్షత్రములున్న ౨-౫-౮-౧౧ యీలగ్నములున్న, ౮ ౧౨-౬-౮-౧౮-౧౫-౩౦-౯ యీతిధులు తోయగా మిగిలిన తిధులున్న, ౨-౮-౫-౬ యీవారములును, నామకరణమందు శుభకరము. లగ్నమునకు యెనిమిదింట శుద్ధియుండదగును.

అన్నప్రాశనము.

అన్నప్రాశనమందు పునఃపునకు ౬-౮ మాసములు, ౫-౭ మాసములును, ౮-౮-౯-౧౮-౧౦-౬-౧౧-౧౨-౩౦ యీతిధులు గాక తక్కిన తిధులున్న, ౮-౫-౬ యీవారములందుననున్న, పున, పు, ధ, మృ, హ, చి, స్వా, రో, శ్ర, శ, రే, అనూ, ఉత్తరాత్రయములందున్న, పదియవస్థానశుద్ధిన్ని అన్నప్రాశనహితకరములు కర్ణవేధ చెవులుకుట్టుటకు ౧-౭-౮-౧౦-౧౨ మాసములు మంచివి

తొరమునకు.

తొరకర్తయందు హ. చి. స్వా. వి. పున. పు. శ్ర. ధ. శ. అశ్వ. మృ. యివిఉత్తమము. జ్యేష్ఠ. రేనతి. యివిమధ్యమములు. ౨-౪ యీవారములు మంచివి. ౧-౬-౧౧-౮-౧౫-౩౦-౪-౯-౧౪ యీ తిథులుదప్ప తక్కినతిథులు మేలు. ఆరోగ్యిస్తానము మృతకర్త యాగారంభము కాశ్యాది పుణ్యక్షేత్రములు వివాహమునకు పూర్వదినము కారాగృహవిముక్తి యీసమయములందు తేరిని పేద మక్కరిలేదు.

విద్యాభ్యాసము.

అక్షరాభ్యాసమునకు జూడగా, అయిన నువత్సరంబున, ౧-౪ ౯-౧౪-౮-౬-౩౦ యీతిథులుగాక తక్కిన తిథులున్న. సూర్య డు. ౧-౪-౨-౧౦ యీరాసుల నుండునపుడును, వశాభ్యాసములు లేక యున్నపుడును, అను. రే. అశ్వ. హ. చి. స్వా. హ. పు. శ్ర. యీనక్షత్రములందును అష్టమశుద్ధిగలిగి యుండునను శుభకర్తము.

ఉపనయనము.

ఉపనయన ప్రచారమందుచైత్ర. వైశాఖ. జ్యేష్ఠ. మాఘ. శాల్వా. వశాభ్యాసములనున్న, ౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩ యీతిథులున్న. హ. చి. స్వా. రే. పు. మృ. పున. ఉత్తరాశ్రయము. శ్ర. ధ. శ. అశ్వ. అనూ. రో. యీనక్షత్రములున్న. ౪-౫-౬ యీవారము యిన్న. లగ్నమునకు ౧-౪-౫-౭-౯-౧౦ యీస్తానములను శుభ గ్రహములున్న, ౧౧ వ స్థానములో సూర్య చంద్రులలో నొక దున్నను ౧-౨-౩-౪-౬-౭-౧౦ యీలగ్నములున్న, అష్టమస్థాన శుద్ధిన్ని గలిగియున్నయెడల శుభప్రకము.

లగ్నకాలఘటికాప్రమాణము.

శ్రీ! కరమర్ధినిస్తగ్న కాలఘటిక జెప్పవలెను శంకరు కృపకలుగు

నలుల । మేదినిలోపల మీసమేపాలకు నాల్గేసి ఘడియలనంగ బ
రగు । వృషభ కుంభములకు వితము నాల్గున్నర ఘడియ లానన
జెప్ప బడిరి ఘనులు । మకరంబు మిధునంబునకు తులాశస్యకు
ఘటికలైదుంబాల్కె నడచుచుండు । కటక సింహవృశ్చికము ధ
నువులకైదు । పైన నర్ధఘడియ బలుకబడును । గాననిట్లు లగ్న
ఘటికలెరుగ దగు । ననుచు దెలియబలికె నాదిశేష. సీ॥ రాశ్యా
ధి పతుల నేర్పడ గ్రామునును సింహకటకంబులకు దివాకరహి
మాంశు । లగు మేషవృశ్చికాలకు భూమిపుత్రుండు మిధునమాం
గలకు బుధుడటండ్రు । మీనకార్కుకముల మెలగు దేవగురుండు
తులవృషభంబుల నలరు శుక్ర । డిలను మకరకుంభములకు సూ
ర్యాత్మజు । డధిపతులని బల్కిరాశ్యజనులు । వడిని లగ్నమునకు
వకటి నాలుగునేడు । పదివ యిల్లుకేంద్ర పద్ధతయ్యె । నైరు
లొమ్మిదియని యనదగు స్థలములు । కోణనంఖ్యలనియె కుండ
లేంద్ర. .

ద్వాదశస్థానఫలము—లగ్నము ఆరోగ్యభావము ౨ వ స్థాన
ము ధనభావము ౩ సోదరభావము ౪ సుఖభావము ౫ పుత్రభావ
ము ౬ శత్రుభావము ౭ భోగము ౮ అరిష్టము ౯ సౌభాగ్యము
౧౦ పుణ్యభావము ౧౧ లాభస్థానము ౧౨ వ్యయస్థానము. గీ॥
సాధుమతులుయిట్లు సత్కర్మలనునల్పి । దైవవశమువలన దగెడు
వ్యాధు । లకును పరిహారోక్తి ప్రకటితంబుగగాంచ । మేలటను
చు బలికె మిహిరతేజ.

లక్షణచికిత్సాక్రమము.

సీ॥ అంగుష్ఠ మూలమంచాని మూడేల్లడయవ మాత్రమున

నాడియతిశయిల్లు । తర్జనిక్రిందవారము మధ్య పైత్యము శ్లేష్మ
మనామ్మికై జలగుచుండు । వారనాడియు కప్పవలె పామువలె
లావుకమువలె వక్రంబుగాను నడచు । నెమలి హంసయు గుచ్చగ
మనపోలిక పైత్యనాడి చాపల్యమై నడచుచుండు పావురము లకు
ముకి పరగపిచ్చుకభాతిగ మనమెచ్చి స్థిరముగాను బ్రబలు । నది
యు భువిని శ్లేష్మనాడి యాననిబల్కె । సుఖమొసంగుమయ్య
సుబ్బరాయ. సీ॥ వారరోగంబును వర్షింతుకన్నులు నల్లనైస్వర
ము హీనముగనుండు । మూత్రంబు తెల్లన మలబద్ధకము వల్లు
నల్పునాలుక పగుల్లరచుచుండు । పైత్యరోగిమాట బహుభీకర
ము కన్ను వెరుపు పచ్చనమూత్ర మరయనెరుపు । మలము పచ్చ
న నెర్పు దెలియజేయును జింత్వా ఎగువుగా నలుపుగా నెన్ననగు
ను । శ్లేష్మ రోగిజూడ చతురపుమాటలు । కనులు తెలుపు పుళి
యు గట్టుమూత్ర । మలములరయగాను తెల్పు వర్షంబగు ।
సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. సీ॥ ద్వందరోగినిజూడ తరు
చైనమాటలు యెరుపు పశిమికన్ను వెన్నబడును । భువిమి శ్రవ
ర్నమా మూత్రమలంబులు జింత్వా యావిధమెలక్షించి జూడ ।
నప్తజ్వరంబులు నవ్వడరింగింతు నాతజ్వరము నందువడలు నెప్పి ।
వదనంబునల్పుయా పెదవులు ఎండుతిమ్మిరిగల్గు పడలుగల్గంపా
డచుట । మలము బద్ధకంబుమరియు విదాహంబు । కోరికలు ఘ
నంబు కొమరుమిగుల । నిట్లుబుధులు బల్కిరిలనంచు వినుపించె ।
సుఖమొసంగవలయు సుబ్బరాయ. సీ॥ పైత్యజ్వరంబును బరువడి
వర్షింతు పలుమాటలాడుట బారుటయును । దాహంబు వాంతి
సంతాపంబు చమటయు నొరు చేదైయెండు బారుటయును ।
మూచ్చగల్గుటయును మూత్రపురీషాలు యెరుపరి నిద్రయా

నెరువ నెరువ । శ్లేష్మ జ్వరంబును జెప్పుదు. డగ్గు త్రికయు నూ
ర్ధ్వ శ్వాసలు గల్గుటయును । రొమ్ముకుతుక నెచ్చు రుచిశూన్యము
ముఖంబు । తెల్లబ్బారియుండు తీటదగ్గు । గలిగియుండునంచు ఘ
నులుబల్కుదురిఖ । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. సీ॥ భూ
తద్వరపు భాటప్పధివిలోనెట్లన్న శీతశరీరంబు శిరముచూడు । కల్ల
మాటలు వట్లగ్గర పొడుచుట ఆయాసమాశ్శ్యంబు అధికమైన ।
అన్నంబుదినుట నృత్యముజేయుటలు తంద్రగలుగుట కోర్కెయుగ్ర
మగు జ్వరము । వచ్చుట విదిభూతద్వరమగు సన్నిపాతద్వరం బె
ట్లన్న దాహమాట । కంఠలలాట వక్షములందు చమటయు తం
ద్రమతిభ్రమ తాకుటయును । వడలునెచ్చుటయు సర్వాంగాలు
చూడూట శిరమునెచ్చుట కన్నులరుణమాట । గాకున్న పసపుగా
గాన్పించుటయు రొమ్ము శూలమూర్చయు గల్గుటయును । కల్ల
మాటలు వట్ల గ్గరపొడుచుట ఘనదగ్గు ఎక్కిట్లు గల్గుటయును ।
సన్నిపాతమునకు చర్యలీగతియని । బలికి సంగ్రహముగ పరమహ
రిష । మునచికిత్స వర్గగనుమంచు నిటుదెల్పె । సుఖమొసంగుమ
య్య సుబ్బరాయ. సీ॥ బరువడి వినుపింతు బైరవిసంజవి మాత్ర
ల వివరంబు ధాత్రిలోన । పాదాష్టకంబునే పాశముల్ రసగంధ
కమునాభి త్రైకటుకములుటంక । ఇము సమభాగముల్ సమకూ
ర్పుచును గుంటకలగరసమున గలియచూరి । గురిగింజల్లంతేసి
యురువుమాత్రలుగట్టి తేనె చన్బాలతో దినినవాత । జ్వరమడంచు
భేదిజారును సౌఖ్యంబు । మరిజనించుపథ్యచుండు సౌమ్య । మవిడి
బుధజనాళి ప్రణుతించునటులను । సుఖమొసంగిబోవు సుబ్బరా
య. సీ॥ స్వచ్ఛందరసమిందు జప్పుచునేపాళ రసగంధనాభి చి
త్రకమతివన । సమముజల్లేడు కషముచేత మర్దించి యందులో నే

దోలయంత్రమందు । వండిగుంజంతగా వటుకంబులిచ్చిన వాయువులనుద్యంచు పాదరసము । ముప్పిత్తుగంధకంబులు గజగజసంఖ్యైక్రికటుత్రిఫలాలు యేకసంఖ్య । నిమ్రసమునందు నెమ్మదిమర్దించి గుంజవీతి మిరపగింజచూర్ణ । ముననుదినిన వాతములనన్నిటి నడంచు । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ ॥ సీ॥ పైత్యాదులకు ధాత్రిపైత్యాంతకము వినుచుల్ల మమ్మకజీరమందుమీద । ధరలవంగంబులుతాళిత లవణములే సింధూరముసమంబు సెనగపులుసు । నిమ్మఫలరసంబు నిమిడించి మర్దించి సేవింపపిత్తములే చెండు నిజము । భువిరసానందంబు బోధించెదను నాభివూరలింగంబు సింధూరత్రికటు । కములు టకణ లవంగములు సమంబులు జంబీరరసమున జాములుపది । మర్దించి గుంజంత మాత్రలొసంగ పైత్యములు వాతముల జీర్ణములడంగు । త్రిఫలటంకణ తాళికత్రికటుకములు । స్థిరలవంగాలు దాల్చినచెక్క సమము । అల్లపు రసాననూర పైత్యములడంచు । చుండుననిబలెక్క కృపతోడకుండలేంద్ర. సీ॥ ధరజ్వరారులకును దలప కటుత్రయమును యుగయుగసంఖ్య కనకబీజ । ములు వహ్నిసంఖ్యయా నిలకడరసగంధ నాథేకసంఖ్యగా నమరగూర్చి । జంబీర మల్లరసాలను మర్దించి సెనగగింజ ప్రమాణముననుదినిన । జ్వరములడంగు దోషగుణంబున వాముపుట్టు తమలపాకుములక । మొగ్గలు కుంకుమపోకలు వెల్లుల్లి యింగువవెలిగార ఋవిసమంబు । జిల్లేజ్జేల్ల రసమువల్ల నూరియుమాత్ర । సెనగగింజయురువుగను భుజింప । స్త్రీసమంధమయిన దోసంబులడగును । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

సీ॥ సన్నిపాతములందు జనసంఘమొనరించు యౌషధక్రియజేపపున వనియెందు । విషమనూచిక రసవిధమొనింగించెద గరళంబు

సాభిభాగములుసమము । ఉమ్మెత్తయాకు రసమ్మనమర్దించి సర్వస
గతి దిన్నసన్నులడగు । మరెతాళకరసంబు మణిశిల వెలెగార గంధ
క సమము లింగంబునాభి । గజనహ్నిసంఖ్యలుగాగూర్చి చిత్రక
జుబీరమల్ల రసములనూరి । మాషమాత్రమొసగ మహిసన్నిహా
తముల్ । కాసపాండుశూల దోసధనరు । వాతహారము పులుసు
వర్జనీయంబని । బలి కెగురువరుండు పవనభక్ష. శీ॥ కఫరివణిశిల
యింగిలీకములుసమము । కాకురాకురసమును గలియనూరి । గుం
జనశు అల్లపురసానగూర్చియొసగి । జూడసన్నుల బరిమార్చు ను
బ్బిరాయ. శీ॥ కటుఫలత్రయంబు ఘనలవంగంబులు । పక్షిస
దాల్చెనాకు పత్రికయును । శాళిశాకుపాక్షిలొ తాటిబెల్లముగల్పి
తినగ వ్యాధిహరము ఫణికులేంద్ర.

శేషార్థము.—సన్నిపాతములకు అల్లపురసాకు సాకమున యి
చ్చేడి, త్రికటుకమన శొంఠి పిప్పలి మిరియాలు, త్రిఫలమనగా
కరకతాడియుసిరికలు, చాతుర్జాతకమనగా లవంగాలు, యేలకు
లు, అకుపత్రి నాగకేసరాలు, లింగమనగా యింగిలీకమా, యిది
నిమ్మపండ్ల రసమున నూరను శుద్ధియగును, రసకర్పూరము ౧౦౦
వంకాయలలోపెట్టి వ్రుశికించిన శుద్ధియగును, పాదరసము పనపు
యిటికపొడి కరఃఘాపము బెల్లము అభ్రకామలు వీటితో మర్దిం
చిన శుద్ధియగును, సవ్వీరము పెంకాయపాలలో ఒకదినమువండిన
శుద్ధియగును, నాభి గోమూత్రములో ౩ దినములు నానవేసిన
శుద్ధియగును, నేపాళము గర్భములుతీసి బ్రష్టపేషలో రెండుజా
ములు వ్రుశికించిన శుద్ధియగును. కం॥ ఈగతి వ్యాధులందు
చు । నాగకేతబెనుచుచుండ నందునపుత్రుల్ । యోగ్యులవిహి
తవగినను । భాగ్యముగాదేరియెల్ల పుష్టునెఱిపా. సీ॥ గాననంద

సులుర్విఘనమానసములతో నద్ధర్మనత్కియ సాధుఁడనీతి । సత్య
 సదాచారసంపన్నులై దైవ గురుపితృబుణముల కొఱతదీర్చి పుణ్య
 ముట్టసటంచు భూరియిచ్చజనించ భగవదాజ్ఞగలుంగ బడనియెడ
 ల । సంతానమే లేక చరియించుచున్నను సంతుండెపోసుతుల సత్య
 మతులు । గానియెడలనేమి గావలెనత్పుణ్య । పదము నెట్లుగాంచబ
 డును గాంచ । బడుదురేచిపుణ్య ఫలరహితంబున । మోసమునుచు
 బలికె వాసుకేంద్ర. సీ॥ పూర్వమేర్పాటునకుయొగ్గి పురుషులంత
 ప్రీతిలవలలోన జిక్కుచు శిగ్గులేక । జనమరణాదులనుదోయి
 సాధ్యవడక । ముణుగుచున్నారు గనుమనెభోగించంద్ర. సీ॥ చె
 లులకువసులొటచే జరామరణము లేడలేనిదుఃఖము బడయగలి
 గె । చెలులకువశులొటచే గర్భనరకము నడలేనియిడుములు బడ
 యగలిగె । చెలులకువశులొటచే దుర్వివేకము నడలేని కలుషము
 వడయగలిగె । చెలులకువశులొటచే నర్వబంధకమెడలేని కామం
 బువడయగలిగె । కామమనెనుమాయ కడతేరనివ్యగు । గానదా
 నియునికి గాముగీము । దానిబట్టిజాడ లేనిపోనిభ్రమ । గనుమ
 టంచుబలికె ఘోషలేణ్య. సీ॥ అందునజాడగ నదివట్టిబూటక
 మయిన సంగతమనిమదిడలంచు । దుఃఖములకుమేటి తుచ్చసుక
 స్థాన మతియసహ్యపు కొంపమచ్చుమందు । కలిమూలదేవత జల
 దారిదుర్గంధములదొంతి కడురొచ్చుగలుగుకోన । మురికివారధి
 రోగములపుట్ట చింతలతోట దొమ్మరిడోలుతోలుతిత్తి । ము
 ట్టుపెంకనుదానికి మురియుచుండి । జ్ఞానపదిమైన బ్రహ్మము
 గానలేక । భూరినరకాభిలోబడి బారలువారి । నడవడేమందునని
 బల్కె నాదిశేష. సీ॥ వినుమిట్టిధర్మముల గనిసనేకముకామ్య
 పురుషార్థమందున బరగుచుండు । నవియెల్లస్వర్గలో కాదులగలిగించు

సందుమీదట దించుక్రిందికవియు । నిట్లుబొందుచు జీవులెడలేని
పరిబాట్లు బడుచునుందురటంచు బలికిమరియు । చావుపుట్టుకలేని
సంతత సౌఖ్యంబు నెంచుమార్గముగాంచ రిండువలన । నట్టిపద
మునందు తరుదుజనంబులు । జన్మచుంచినైన సత్వమతిని । పొం
దనగును పరమపురుషార్థమనిబల్కె । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బ
రాయ.

మోక్షమార్గవర్ణనము.

సీ॥ పరమపదంబైన బ్రహ్మస్వరూపంబు గురుడుబోధింపక గు
రుతువడునె । మతభేదములులేని మహనీయరూపంబు గురుడుబో
ధింపక గురుతువడునె । సాధువాసంబైన శాశ్వతానందంబు గురు
డుబోధింపక గురుతువడునె । నారాయణాది సత్పారాయణార్థుని
గురుడుబోధింపక గురుతువడునె । తత్వములకెల్లపైనున్న తత్వమ
హిమ । గురుడుబోధించకనుయెట్లు గురుతువడును । యట్టిమహా
దాంశమును పొందనట్టివరుల । జనమణింబు లెడలేగవనె ఫ
ణేంద్ర. సీ॥ ఊర్ధ్వయోనిరమించు యోగ్యుడేభువిలోన కర్తసాగ
రమును గడచువాడు । యూర్ధ్వయోనిరమించు యోగ్యుడేభువి
లోన పరమార్థమునుపొంద బడెడువాడు । యూర్ధ్వయోనిరమిం
చు యోగ్యుడేభువిలోన జ్ఞానముజ్ఞానము మానువాడు । యూ
ర్ధ్వయోనిరమించు యోగ్యుడేభువిలోన కడలేరుమార్గంబు గనెడు
వాడు । గానదానిగాంచు ఘనుడెన్నటికినైన । తిరిగిపుట్టబోడు
దేవసముడు । ఇచ్చగలుగునెడల నీక్షింపుచునిబల్కె సుఖమొసం
గుమయ్య సుబ్బరాయ. కం॥ ఇవ్విధమున బలుకగనే । నెవ్వడి ని
నుతింపుచును మునీంద్రునితో నా । సవ్యడరిగింపుమనుటకు ।
వవిధుడిటుదెల్ప బూనెనవసీస్థలిలో॥

అశ్వసాంతము.

ఉత్సాహవృత్తము-శ్రీయుమామహేశ్వరాజ్ఞ చేజగత్ప్రసిద్ధిగా ।
 వ్రాయబూనుకున్న సుబ్బరాయవద్యవైకరీ ।
 శ్రేయ్యుడైన భూమినాది శేషకర్పణంబుగా ।
 జేయవ్రాసినాడహేచ్ఛుశ్రీలోసంగి బోవగాఁ

గద్య.

ఇదిశ్రీయుమామహేశ్వరానుగ్రహంబున శ్రీమదఖండసచ్చిదానంద
 స్వానుభవతీతుండగు హనుమునిగిరి శివరామబ్రహ్మాండస్వా
 ములవారుపదేశించిన నర్పింబును విశ్వబ్రహ్మ వంశజయః
 పారావారరాకాసుధాకరుండగు పోకూరుసుబ్బరాయా
 చార్యతనూభవ సుబ్బరాయాహ్వయుండాది శేషా
 ర్పణంబుగా వ్రాయంబడిన సుబ్బరాయ పద్య
 ములను మానవధర్మ ప్రదీపికయందు జ్యో
 తిష సాముద్రిక భేషణాది చిహ్నంబు
 లుంగల కామ్య పురుషార్థ సంగ్ర
 హంబను ప్రథమాశ్వాసము
 సమాప్తము.

శ్రీదత్త.

శ్రీ సుబ్బరాయపద్యమలను

మానవధర్మప్రదీపిక.

కంఠకథాము.

క॥ శ్రీ గాంధీనాథాంబలిభూసతిశ్రీయుతార్పణమిహి ధీరజగా
భావసింహా । భావముచిత్రోన్మితముభావ్యమేకశైల మదీప్తివము
నెరవేరికా ॥ గీ॥ అనగరింపుము గురుదాసు డమలమతిని ।
పినుపునామార్థకర్తముల్ బలుకిరించు । సాశీకటేంద్రవలచెన
ధీరయంచు । నన్నునేలంగవలయును వస్తుకేంద్రం । శ్రీ
గురు ప్రభవతి శివరామయోగీంద్ర హనుమత్పరీవాసజపవిత్ర
భక్త బాంధవకామ్య పద్ధతులనువిండు పరమార్థ ధర్మముల్
పట్టించుకా । వినబల్కినన్నెలు మరనస్రిజాతకు శివుడుజెల్పిన కీర్తి
నేషుచూని । వినుమి చెతద్విధం బెచ్చుకొనిండు జన్మసంస్కారంబు
చాతనీపు । నెఱుగవలచియందు వరధర్మములుబొందు మింకునేని
లోకమందుజనులు । నీకుసాటిగాను నిచ్చియంబలిపల్కెఁగి సుఖము
సంగమయ్య సుబ్బరాయ.

గురుపూజా ఫలము.

కం॥ గురుపూజనెసర్చెడివా । రరికాలునవ్రాయువ్రాత నర
యగ భవిలో । నెరులముఖానశ్చినైవను । సురజ్యేష్ఠుడు వ్రాయ
డనియె సుబ్రహ్మణ్య, కం॥ గురుశిశూంసలుజేసెడి । నరులకు

నాత్మానుభవమనాత్మదైరంగుఁ | ధరణిగరతలానులకము | గురు
తగునని బలికెగడిమి కుండలినాథా. కం॥ గురువరగురుశిశూ
మల | తెరగునుయాత్మానుభవము తెల్లంబుగనా | కరలేకదెలు
పుచునగా కరుణాకరుడిటులబలికె గద్యనపుత్రా.

చతుర్విధశిశూమల విషయము.

సీ॥ వినుభక్తశేఖర వివరింతుశిశూమ లనగస్థానాంగ భానా
త్మలందు | గురునిగృహారామ గోగణధనధాన్య వర్గరక్షణస్థాన ప
ద్ధతియన | పరమదేశికున కభ్యంగనస్థాన పాదార్చనల్ యని
నాధనమునందు | ధనిగురుడే తల్లిదండ్రు బంధువుదాత దైవంబట
నిగొల్వ భావమగును | గురుచుకోరబడిన వరపదార్థములను | బ
లుకరించులోన దెలిసియొనని | సదమల మతినున్ననదెయూత్త శి
శూమ | గనుమటంచుబలికె ఫణివరేణ్య.

కల్లగు శిష్య నక్షవశి.

గీ॥ ఎఱ్ఱయుల్లిగడ్డ నెన్నంగగుడుడాయె | స్థిగను తెల్లగడ్డ శి
ష్యుడాయె | కూటికొంకు నెగడు గురుశిష్యులేగాని | సుఖముగాం
చుటరుగ సుబ్బరాయ. గీ॥ అప్పగొనియైన దొంగిలియైన తె
న్న | జహ్నుకింపైన దానిభుజింపవలయు | కంటికింపైన కాంతల
గలియవలయు | ననుచు నుపదేశమొసఁగెద రనగవింటి. కం॥ ఇ
టువంటి కూహకంబగు | నటనలుగఱపుచును పోషకార్థముకొర
కై | కుటిలులు నమ్మించెదరని | భటువుగనె సుబ్బరాయ పర
మప్రీతి. కం॥ దెలిసితిమి సర్వమనిశి | ఘ్యలు మరికొండరిని
గూర్చుచును తదోభ్యధల్ | దెలుపుచు ధనమార్పించెద | రిలలోన
నె సుబ్బరాయ యినసమలేజా.

నిజగురులక్షణము.

చ॥ నిజగురుడెట్టివాడనగ నిర్మలమానస యుక్తుడౌచున । శ్లో
జనయొనర్చినప్పడు నాకృతములాడిన నొర్చిధారుణి । విజనస్థ
లంబునైన కడువేడుకలూరెడు పట్టమైనతా । నిజమగువెల్లునెం
దుననె నిశ్చయమూ భుజగేంద్ర చంద్రమా. గీ॥ ఎండమావు
లకై వడి నీవ్రపంచ । మరసివిడనాడి సర్వదాపగమగోష్ఠి । చేత
నెప్పుడు బహుభాషా జననమరణ । సూచననెరుంగడనిబల్కె ను
బ్బగాయ.

దేహిదేహవర్జనము.

గీ॥ ఘటముదేహసంజ్ఞ ఘటమందుస్థానిత్య । జలమువతుయ
నిద్య దెలియబడును । జీవిజలమునందు చిక్కుబింబముచూడ్కి-
సుఖమెరుంగడనెను సుబ్బగాయ. కం॥ ఒకలెన్న చీమునెత్తుకు-
కడుమాంస స్ఫురితమైన కండలుగలదై । చెడుగుమల మూత్రో
తల । బద్ధునై యొప్పుననిబల్క బడెనుఘనీంద్రా. గీ॥ జలజవత్ర
మందు సలిలముండినభాతి । మృత్తునందుపురుగు మెలగింట్లు ।
దేహజాలమునకు దేహియట్లైననె । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ
రాయ. గీ॥ తనువుజేసెటివనుల్ తత్పంబునకునంట నేరవదెయల
న్న కూరిపిదిను । జ్వలను త్రీక్షణబెల్ల జగతికేదెలియును జ్వల
ను జాత్రీక్షణబు దెలియగలడె । మణిరాజమును దెచ్చి మలిననష్ట
మునందు గట్టిన్ తన్మణిగణముజెడునె । దినమణిమృతి సర్వజన
రంజకంబయ్యె సతనుయెరుంగునే యవనిలోన । నిలులతనుగుణవ
ర్తనలించుకెన । చేరలేనిది యాత్మకు జేరెననుచు । భ్రాంతిమెం
దురు జడఖర్త బ్రాకృతుండు । గనుమటంచును వచియించె ఘనీ

వరేణ్య. గీ॥ తనువునాకు లేదు తలపులునాకు లే । వింద్రియంబు
లుండు పెట్టిమాట । యేమినాకు లేవు యిన్నిటికినినాటి । నమో
చు దెలియుమనెను ఫణివి రేణ్య. కం॥ సమ్మనవారికి మెరకే ।
సమ్మకయిది దెగడుచున్న ననునకుతుకే । సమ్మహిసన్తునిమతమని ।
సమ్మదినికొ దలచుమనెను సాహస్థిఫణా.

ఆత్మనా త్తనిచారము.

సీ॥ ఆ త్తనిచారంబు అమ్మతానందంబు దెలియంగ నెవ్వరికల
విగాదు । నిర్విచనీయమై నిష్క్రమించునై నీర్వికారత్వమై నిఘ
షమగుచు । నిశ్శబ్దమూర్తమై నిష్కళంకత్వమై నిశ్చలత్వమై ని
త్యమగుచు । నామరూప క్రమీకలనలనంటక దేవేంద్రియముల
దెలియవడక । అంశభవనాని వ్రాతమందంబువడక । జ్ఞాననిష్ఠు
లమూర్తి సంజ్ఞనువెలుంగు । కేవలత్వైత బ్రహ్మసాంకేతమైన ।
సృష్టతత్వంబు గనుమనె సుబ్బరాయ. పంచసాక్షితము. అట్టి
త్వంబుగానిద నాత్మమదియు । సర్వలోకంబులను జరిస్సదేహ ।
ములనుగల్పించి సర్వసర్థలనుబెంచి । జననమరణాద్యసర్థల ననుభ
వించు । మంచుననిదెల్పె భువియందు సుబ్బరాయ. ఉ॥ గావున
పైబుట్టివని గాంచుచుసింఘ తరంగవైకిరి । యావిమలత్వము
ను సనకభృతలోకము లుద్భవించియం । దేవిలయించి పూర్వవిజ
లేదమునందు నటంచునీడున । ద్భావమునందేంప మనెధక్తును
కాంధవుడార్య వందితా. గీ॥ గానుపించెటి స్వంబుగాంచువా
డ । నైననేనును బ్రంహ్మంబెగాని యితర మేమియెచ్చటలేదని
యెరుగుచున్న । నదియెముక్తికి సామీప్యమనె ఫణింద్ర.

భూతసృష్టిప్రచారము.

గీ॥ సద్గురోత్తమ లోకముల్ జననమందు । పెట్టంగల్పించు

ఘనముఖుండవదొనింత । జీవనముదాయ మెటువలెజేసెనిట్టి ।
 యోగ్యమనివేడ నిటుబల్కె సుబ్బరాయ. కం॥ వినుమీజగము
 ల సృష్టికి । వెనుకటికాలంబునందు విశ్వావృక్షుల్ । జనితంబు
 గానివేళల । గనవిశ్వబ్రహ్మ గలిగెకరుణాసాంద్రా. కం॥ ఆవిశ్వ
 బ్రహ్మముగన । లోవెలినంతటనునిండి లోకములందున్ । తీవ్రవ
 హించెపరావర । మావిభుడనె సుబ్బరాయ మహితగుణాధ్య.
 మ॥ సుఖదుఃఖంబులు బంధమోక్షములునాసుజ్ఞాన మజ్ఞానముల్ ।
 ప్రకటంబై త్రిదివంబునారకతతులే బల్పుణ్యపాపంబులన్ । యక
 లంకస్థితివిశ్వకర్తృభువలోనాధారికుంజౌచునీ । సకలంబున్ సృజి
 యించి మించెనియున్ సాధించెభోగీశ్వరా. కం॥ తాయిని వి
 శ్వబ్రహ్మము । శ్రీయతలోకములసృష్టిజేయుటకాదిన్ । మాయ
 నుబన్నియు గూడక । మాయగదాసుబ్బరాయ మహితగుణాధ్య.

గీ॥ మాయయనవేరుగాదది మనసుమనసు । వలననీపదునాల్గు
 భువనములయ్యె । నదిమహాశక్తి ప్రకృతియుయదె యనాది । మా
 యకల్పితమనె సుబ్బరాయఘనత. నీ॥ అరయవిశ్వ బ్రహ్మమా
 దిలోమాయను గల్పించెనందున గలిగెనభము । నభమందు తాత
 మునయముగా నుదయించెనాయువు వలననువహ్నిబొడమె । వ
 హ్నియందుదకంబు వరుసనుజనియించె నుదకమందున పృథ్వీము
 దముమీరె । పృథివియందోషధుల్ పెంపెక్కె నాయోషధుల
 చేత నన్నముగలుగబడియె । నన్నమందున మదంబౌవిర్భవించెను
 మదముచేతను కామమతిశయించె । కామముదయమైన కాలాన
 బొడసూపె । నరులుమొదలెను బదినాల్గులక్ష । జీవితానియను
 చు జెప్పెనుకడుప్రేమ । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. గీ॥
 మాయలేనినాడు మాయకూడికచేత । మాయలోనజిక్కి తాయి

లేక । పరితపించుచుండు బహుశ్రామికములలో । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. గీ॥ ఘటములున్నవిండు కాలమందున జీవి । వడినిగర్భమందు బడెడుపాల్లు । జెప్పనలవిగాదు జగదీలో ననిబల్కె- సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

పిండోత్పత్తి వివరము.

కం॥ దేవాపిండంబున్నన । మేవిధమున నయ్యెనంగు కేదాధా ౭౦ । బావిధమును వినవలెనన । కోవిదుడిటుగలికెనయ్య కుండలి నాధా. కం॥ మాయనుజేరిక బ్రహ్మము । మాయనుజేరిననుకర్త మాయనుజగతిక । శ్రేయము విశ్వబ్రహ్మము । మాయనలన విశ్వకర్తమాయఘణేంద్రా. గీ॥ షీతినికర్త మనగజేయుట కర్థంబు । అట్టికర్తవలన బుట్టెజన్మ । జన్మకర్తలందు జనియించె లోకముల్ । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. కం॥ ఇలయందు క్షుత్తునెకటిని । గలిగించెనువిశ్వకర్త కర్తనుబెంచక । దలపగ నందునజన్మం । బలరాలెను సుబ్బరాయ యన్యుతమరయక.

కం॥ పనులను వ్యాపారములను । గనన్యనహారములచేత గణు తింపంగా । గుణవృత్తివలన కర్తము । జనియించునటంచు బలికె నజ్జనచరితా. గీ॥ కర్తమూడుపాళ్లు గాబడియప్పుడు । కొంతయనుభవించు కొంతజన్మ । హేతునయ్యె కొంతవెనుకద్రోక్కుచు పూర్వ । సుకృతమనగ నెడు సుబ్బరాయ. గీ॥ మునుపుజేసిన తలదండ్రీ మోహకర్త । తనుయొనర్చిన గతకర్త మనుసరించి । శుక్లకోణితనన్తి శ్రశుద్ధివలన । పిండమంకురమగుననె కుండలేంద్ర.

సీ॥ ఘనతరతస్సు గర్భగతంబైన పైత్యంబుప్రబలుచు పైత్యమడచి । వాతాత్మకము పిండవాటమొనర్చుచు తనువుకారంభమై

ధరనుశీర్ష | మర్ధమానంబునం దవతరించును మాయమాసమందే
 ర్పడు భాసురముగ | యిరుమాసములలోన సురముద్భవంజాను
 మూడింట సర్వాంగములుజనించు | నాల్గింట వాయుపునయమొ
 ప్ప ప్రబలును నైదింట రోమంబులలరుచుండు | నారవనెలలోన
 సరయసందులుగల్గు | సప్తమమునప్రాణ సముదయంబు | గలుగు
 నెనిమిదింట జ్ఞానమొందనియెను | సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బ
 రాయ. సీ॥ గణుతింపగామాతృ గర్భసింధువునందు | శిశుసంఘ
 మెల్లను జిక్కవడుచు | విలపింతురెల్లన్న వినుమీశ్వరాయెంత
 పాపంబొనర్చితో బహుళమైన | నరకవారధియందు నన్నుంచనా
 యమా యీమాంసమీచీము యీయపంహ్య | మీర క్కమీమ
 ల మీమూత్ర మీపాప మీకూపమందున మెలగ్గనైతి | యేమి
 నాప్రాప్తమిటలాయె నెవరుదిక్కు | దరినెరుంగకనుంటినో దై
 వరాయ | నన్నుకడతేర్చుమాయని కన్నవధ | లెన్నెబడుచుండు
 ననిబల్కె పన్నగేంద్ర. గీ॥ అచుచువిలపింప నవమాసమైనపిదప |
 యోనియను ద్వారమందున యుద్భవించు | యోనిదవిలినమా
 త్రాన జ్ఞానముచేడి | మూఢదశ నెందుననిపల్కె భోగివర్యా. గీ॥
 పుట్టినేలబడిన భూరిమాయయుగప్పి | మతివిహీనుడగుచు మంచ
 ముండు | బడితపించుచుండు బహుళవేధలచేత | సుఖముగాంచడ
 నెనుసుబ్బరాయ. గీ॥ తల్లి పెనుచుచుండ ధరనునానాటికి | ప
 ట్టుబడు ప్రపంచబాటల్లె | నట్టివిషయములతో నానందముం
 చు | మొదలెరుంగడనేను భుజగరాజా. సీ॥ భువివాసనాత్ర
 యంబులచేత పొరలాడు యీషణాదులబడి యీదుచుండు | న
 ప్తమదంబులం దలరారుచుండును త్రిగుణవృత్తులచేత తేజరిల్లు |
 తాపత్రయములలో దగిలివర్తింపుచు గనవడూర్తులలోన గట్టున

దును । యిట్లు ప్రారబ్ధవశమునందిహలోన । దిక్కుతెలియక రస
పిచ్చి యెక్కువగుచు । మాయనంసార సాగరమందుదగిలి । ము
నిగితేలుమరనిబల్కె ఫణివరేణ్య. కం॥ వాసనయూషణములన ।
ద్వేషికవర మదములనగ త్రిగుణాదులన । స్వాసిగ నెరిగింపుముప్రి
య । దానునకననిట్టులనియె ధరనుఫణింద్రా.

వాసనత్రయవివరము.

సీ॥ వినులోక వాసన యనిశాస్త్ర)వాసన యనిదేహవాసన య
నిజలంగు । లోకవాసనయన లోకంబనుసరించు కాకితములకు వి
వేకుడగును । శాస్త్ర)వాసననంగ జపతపహోమతర్పణ వ్రతక్రతు
వుల దనరుచుండు । దేహతాపననంగ తీర్థయాత్రాదుల దేహము
కుష్మించ దిరుగుచుండు । యిట్టివాసనలందున కట్టబడుచు । ఫ
లమునందంగ వలెనను భ్రాంతివలన । కష్టవశమెందుచుండును క
ష్టశివి । సుఖముగమనించడనిబల్కె సుబ్బరాయ.

యూషణలవివరము.

సీ॥ ఒకటిదారేషణం బొకటిపుత్రేషణం బొకటిధనీషణంబున
బెరుంగు । దారీషణమనంగ కోరికలదీర్చును భార్యగావలెనను
భ్రాంతిమెందు । పుత్రేషణంబన పుత్రులులేకున్న గతులుగల్గన
టంచు కాంచబొడము । ధరధనీషణమన దానధర్మమునల్ల తరియిం
తు ననుకోర్కె తరుచుగల్గు । గాసయాలాటివృత్తులలోనజేరి ।
దిక్కుతెలియక నజ్ఞానదీపమందు । భూరిమరుజన్త కాధారభూత
మైన । పనులు జరిగించుననిబల్కె పన్నగేంద్ర.

అష్టమదముల వివరము.

కం॥ కులశీలధనమురూపం । బిలయవ్వన విద్యరాజ్య మెన్నగ

నుతమం । బులు నెనిమిది దలపగమద । ములుగావర్జింతుర నెను
భుజగ శ్లేష్ఠా). సీ॥ కులముదంబనగొప్ప కులముసబుట్టితి తక్కిన
వారెల్ల తగ్గటనచు । శీలమదంబన శిష్టనిష్ఠాచారుడనునాకు సము
డేడి జనుడటంచు । ధనమదంబనియన ద్రవ్యముగలవాడ పృథివి
లో నాకేమి కొదవటంచు । రూపమదంబన రూఢిగాసౌందర్య
వంతుడననుచు గర్వంబుబెంచు । యవ్వనమద మేదియన దండిబలు
డను కొండలై ననుజేతు పిండియనుచు । విద్యామదంబన వివిధ
శాస్త్రంబులు చదివితినెవడు నాసముడటంచు । రాజ్యమదంబన
రక్తిచిదేశాధి పత్యంబునగియుండు వాడననుచు । తమమదంబన్న
ను తగన్నానగంధ్యాన్యనుష్ఠానములను సంతృప్తుననుచు । నుబ్బిత
బ్బిబ్బులాడుచు నుండిజనులు । పట్టపన లేనియానంద వార్ధిదేలి ।
యంతకునిపాశ బంధకమందుడిక్కి । నుఖముగానంగలేరనె నుబ్బ
రాయ.

త్రిగుణవర్ణనము.

సీ॥ సాత్వికుండనభూమి జపతపహోమామాది సత్కర్త సత్త్రి
యల్ సలుపుచుండు - గనరజోగుణుడన కామ్యాదిచృత్తులు పర
రాష్ట్ర పరధన భ్రామికుండు - అరయతమోగుణుండగ్ని హోమా
త్రసమాను డతియుగ్రమూర్తియై యలరుచుండు - సాత్వికునకు
రాజసము సగంబుండు రాజసములో సగము తామసముగలదు -
రాజసగుణునకు రంజిల్లుసత్వము సగమౌచునందున సగముతమము
తామసాత్మనరయ తగరాజసముసగం - బగును రాజసమున సగ
ము సత్వ - మమరియుండుననుచు మహిజనుల్వినబల్కె - సుఖ
మొనంగుమయ్య నుబ్బరాయ.

తాపత్రయలక్షణము.

సీ॥ తాపత్రయమన నధ్యాత్మికంబాది భౌతికమన నాద్వైవికములందు । అధ్యాత్మికంబున నలరుచుండును దేహజనితత్రివిధ రోగగణముదలవ । ఆదిభౌతికమున నీధరిత్రినిచోర వ్యాళవృశ్చిక భూతబాధలెల్ల । ఆద్వైవికమన నమరువర్షాశనీ పాతవాయుర్వస్వి బాధలమరు । యిట్టితాపత్రయంబులీ యిహమునందు । కర్తజీవుల పరిపక్వకాలమందు । నంటివేధింపుచుండును కంటకముగ । ననుచువినుపించె కృపచేత ఫణివరేణ్య.

షడూర్ధ్వలవివరము.

సీ॥ యిలషడూర్ధ్వలనంగ నెటువంటివందుచా వినుపించెదనువినువీనులలరఃఘనతరత్కుఢత్వప్లులును ప్రాణధర్తములని వన్నె కెక్కెను లాలితముగ । శోకమోహంబులు శోధింపగామనౌ ధర్తంబులగుచుండు దరచిజూడఁ చావుపుట్టుకలెల్ల జడరూపమైనట్టి దేహధర్తములని దెలియబడును । వీటిలోనజిక్కి యిట్టట్టుమెలగను । సందు లేక జనులుజగతియందు । మందబుద్ధిచేత మార్గంబుగనర నెనుఖ మొసంగుమయ్య నుబ్బరాయ.

అవస్థాత్రయవివరము.

సీ॥ గననవస్థాత్రయంబన జాగ్రతనిస్వప్న మనిసుషుప్త్యని భూమి దనరుచుండు । జాగ్రదవస్థన సర్వధర్తంబులు జీవిభూమధ్యను జేరుతరిని । నిదురమేల్కొనిపైని నిదురవచ్చెటిదాక జేయుచేష్టలటంచు జెలగుచుండు । స్వప్నాద్యవస్థన జాగ్రతలోగల ధర్తంబులనుకంత స్థానమందు । జీవుడుండగన్వోన్న భావంబుగనిజూచిజూడని వింతలతోడగూడు । తగుసుషుప్తియనగ తాలువగతమౌచు ।

జీవుడలరిస్వప్న చేష్టలేక । సాఖ్యనిద్రనెందు సాధనమనిబల్కె-
సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

పూర్వజన్మనిరూపణము.

సీ॥ భువిజీవకోటికి పూర్వజన్మము లేదనందురు యజ్ఞానమందు
దవిలి । యదియెట్టులన్నను హరిణాంకు హరిదశ్వుపగది జీవేశ్వర
బాటగనుము । ఊదావృద్ధులుగల జీవున కెటులేకపోవును తర్కింప
బూర్వజన్మ । పూర్వసాక్ష్యంబులు బోధించుచున్నవి భ్రమయుం
డువరకు జన్మముగలదిక । కర్మసమితిద్రోసి నిర్మలతత్వమునం
దు । మనముగలుపునట్టి ఘనుడుదక్క । జన్మకాండదాట జాలడం
చునుబల్కె । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

సప్తావరణవివరము.

సీ॥ అరయసప్తావరణార్థవంబున జీవుడిదుములు బడుచుండు
శుభమిలోన । దుఃఖంబుదేహంబు చొక్కమాక రంబు రాగాదు
లభిమాన సాగరంబు । అవివేకమజ్ఞాన మివియొకటాకటిబోయిన
బోవు పైయాత్మగనినవాని । కజ్ఞానమునశించు గావుననాత్మోదయ
ము నెందసజ్జనముదయంబు । సంగమొనరిమోక్ష సాధనగనవ
లె । నట్లుగాక మరియికెట్లుగాదు । గానదెలియుడనుచు కడుప్రే
మతోడెప్పె । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. గీ॥ మోక్ష
సాధనలన నీక్షితినెఱిగించి । నన్నధన్యజేయుమన్న మొదట । స్వ
రప్రభావమెరుకవరచి యవ్వలముక్తి । బాటదెలుపుదనెను ప
న్నగేంద్ర. కం॥ స్వామిగురువులనడపడి । కేమో గురుశిష్య
న్యాయమెట్లాగోవినా । నామదిగోరినదనగా । నామహితాత్మం
డు బలికె సగధరతల్ప.

గురువులచరిత్రము.

సీ॥ జలమందుముణిగినా జపమాలద్రిప్పినా కామాయచేలము
 లో గట్టనైన । జన్నిదా లేశిన జటధారియైనను భూతియుబూశినా
 బోడియైన । రోమాలు బెంచి నామాలు యుంచి నా సీమాలు
 చేపట్టి నెగడుచున్న । రుద్రాక్షలేశిన ముద్రలుగలిగిన ప్రతీర్థ
 యాత్రలకు బడయుచున్న । వాయుభక్షణున్న పాయసాన్నము
 తిన్న తరిమిగంజాకల్లు త్రాగుచున్న । అన్నంబుమానినా ఆకులు
 సమలినా కాయగురువులుచిన్న కాననున్న । నిన్నివర్తనలున్న లే
 కున్న నెకటె । బట్టబయలైన బ్రహ్మంబు గుట్టుచెలకి । స్వామిభ
 వశుద్ధుడైనట్టిజనుడు శ్రేష్ఠు । కతనికేజెల్లు గురునామమనే ఫణీం
 ద్రా. సీ॥ ఒకచోటయోగంబు నెకచోటు భోగంబు నెకచోట
 రోగంబు నెందుచుండు - నెకచోటత్యాగంబు నెకచోట మం
 త్రంబు నెకచోటధ్యానంబు నెడవుచుండు - నెకచోటలక్ష్మ్యంబు
 నెకచోటను సమాధియొకచోట కూటమైగూడుచుండు - నెక
 చోటభక్తియు నెకచోటజ్ఞానంబు నెకచోటశాస్త్రంబు నుచ్చ
 రించు - నెక్కచోటనుయ్య్విలో నూరకుండు - నెక్కచోటను
 బ్రహ్మంబు నూహజేయు - నెక్కచోటను అంహికంబుండగట్టు -
 నెక్కచోటకమాననె మరగరాజా. గీ॥ నవ్వునెకచోట నాద
 రణంబునెందు । ఆశుచుండునుపిల్లల నాదరించు । గానమునుజే
 యు బ్రహ్మముగాంచుచుండు । తిట్టుచీవించునెబలికె దివ్యచ
 రితా.

గురుశిష్య న్యాయలక్షణము.

ప॥ మరియు గురుశిష్యులకు మర్కటకిచూర మార్జాలకిచూర

భ్రమగతీక వ్యాయంబులను మూడుమార్గంబులు గలవని యెట్లు
నినా. సీ॥ కోతిపిల్లనుగని కూడదీయదుగద రాతిరైన మహాప
రాతిరైన । పిల్లపట్టగాని తల్లిపట్టనరాదు పిల్లకేమయినను పిరికి
పడదు । కాననంబులుదిరుగు గండురాళ్లనుదాటు వృక్షంబుపె
నుండి విద్యజూపు । యిచ్చేమిశాయమ ముచ్చటించదుదాని పి
చ్చేమిటోకాని పిలువదెప్పుడు । పట్టునదలినదానిని పట్టుకొనదు ।
తిరిగిజూడదు పిల్లపై దీనవృత్తి । బడదుయిట్లాటి గురువుల కడకు
జేరి । లాభమేమిన్ని లేదనె శోభనాంగ. సీ॥ పిల్లికూనలబెట్టి
పిల్లకుపాలెట్టి యిమ్మునునచోటును వెడకులాడు - తావుకుదిరే
వరకు తానెంటగరచుక పోయిపిల్లనుబహు పోషిమిగను - పో
షించుతన విద్య పూర్వంబుగాజెప్పు పైకాపుగాచి పైపై నదిరుగు
తల్లితోనమమైన తావీడినట్లుగా ముల్లోకములగురుమూలవిద్య -
జెప్పిశిష్యుడు తనరూపుజెందగానె - యప్పువీరినసంసారి యచని
దిరుగు - శకులశిష్యుని దిగనాడి యనితవేడ్క - దిరుగుదేశికుడ
ని బల్కెదివ్యమూర్తి. గీ॥ కీటమునుచెచ్చి భ్రమరంబు గూట
నుంచి - క్షితినిభంకారనినదముక జేయుచుండ - నదియునుమై
ది రూపమై గడలిపోవు - కరణిగురుమూర్తి తనశిష్య గణమునకు
ను - మార్గమునుదెల్పవలెననె మంజువేదా.

స్వరపరీక్షాక్రమము.

గీ॥ స్వరపరీక్షజెప్పుదు శంకరుప్రీతిగా - నదియుముక్కుచిలము
లనుసరించి - కుడినెడంబునడుము కూడతిరుగుననె - సుఖమొసం
గుమయ్య సుబ్బరాయ. కం॥ ఇడయనగ నెడమభాగము - కుడి
భాగము పింగళనుచు గూడునుగనయా - నడుమైననుఘమ్మంబని

కడువడిననె సుబ్బరాయ కనికరమొదవన్. కం॥ ఇడయనచంద్ర
స్వరమగు - వడిపింగళయనగసూర్య స్వరమనిపించున్ - పుడమి
ని యీస్వరకూడిక - కడువంతయటంచుబల్కె - కరుణాకరుడై.

గీ॥ ఐదుఘడియలు కుడి నైదుఘల్లెడమను । మార్పుగలిగి స్వ
రముచుసలుచుండు । యెడముచంద్రస్వరము కుడిసూర్య స్వరమ
నె । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. సీ॥ నాడిజేరియు స్వ
రంబాడగా నెకఘటికాకాశతత్వమై యలరుచుండు । రెండవ ఘ
డియయందుండు స్వరంబు మారుతయంశమై చాలరూఢిపడును ।
మూడవ ఘడియయందాడెటి స్వరము పావకతత్వమనవచ్చు ప్రక
టితముగ । నాల్గవఘడియలో ననుపృథ్వితత్వంబు నైదింట జలత
త్వమగునురుచియు । నభముచేదగు వవనముపుల్లదనమగ్ని । కార
మైనది నుడకమగువగరు । పృథ్వివీతిపుగలిగి పెంపెక్కుననిజెప్పె ।
సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. సీ॥ స్వరమువెల్పులరాక
చాలవ్యాపకమైన నాకాశతత్వమై యలరుచుండు । వెలికినాల్గంగు
ళాలెప్పడలి చంచలమైన వాయుతత్వంబని వర్ణనమగు । పుడమెన్ది
దంగుళాలెప్పడలి వేడిమినున్ననగ్ని తత్వంబననగునుగడిమి । అరయ
గాపడియునారంగుళాతై చల్లదనమైన జలతత్వమనుచునెగడు । పృ
థ్వివీనెంచిజూడ వదియురెండంగుళా । ల్లనవిలంబమగుచు గానబ
డును । గానదెలుయుడనుచు కడుప్రేమతోజెప్పె । సుఖమొసం
గుమయ్య సుబ్బరాయ.

తప్తములు. ఆకారములు. రంగులు.

సీ॥ సభముకర్ణాకృతి నలుపువర్ణంబౌను వాయుతత్వము వట్ట
వాకుపచ్చ । నలరతత్వము త్రిభుజాకృతి రక్తవర్ణౌను పృథ్వివి
తత్వంబునాల్గు । కోణముల్ పసిమియుకులలమం దుడకతత్వమునె

న్న నర్థచంద్రాకృతన్ని । రంగులుగలదిగా రాజిల్లు లేకున్న తెలు
పువర్ణంబని బలుకబడును । గనుకనిట్టివిధము గనిపెట్టనద్దంబు ।
చాతబూనియందు శాస్త్రవిడువ । ననుభవంబు కొలదిగనవచ్చునని
జెప్పె । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. గీ॥ స్వరముచంద్ర
మైన చాలపెంపగుపనులే । నలుపవచ్చు సూర్యస్వరమునందు ।
జయముదెచ్చుపనులు జాయంగనగుననె । సుఖమొసంగుమయ్య
సుబ్బరాయ.

శాస్త్రసక్రమము.

సీ॥ శుద్ధపాడ్యమినాడు ప్రాద్దుబాడువ చంద్రస్వరమౌచునుండి
యవ్వలనుమూడు । రోజులావేళలో రూఢిగానాస్వరంబాడి పై
మూణ్ణాల్లు భానుస్వరము । ప్రబలుచునీరీతి పైదినంబులయందు
మార్పుగల్గవలె మరియుబహుళ । పాడ్యమిప్రాద్దున భానుస్వరం
బౌచు పైజెప్పువిధమున బరగవలయు । నిల్లు రాత్రిపవలు నీసూ
ర్యచంద్రులు । మార్పుపదియైదు మార్గుగలిగి । యొప్పుచుం
దురనుచు జెప్పినాడులుమెచ్చు । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బ
రాయ.

అంతరతత్వములు.

గీ॥ తత్వమెడలుచున్న తరినభంబాదిత । త్వంబులంతరమున ద
నకుతత్వ । పరిమితివిఘడియలు పదిరెండలనిబల్కె- సుఖమొసంగు
మయ్య సుబ్బరాయ. కం॥ ఏసమయంబున నాస్వర । మాసక్తి
తొనాడకుండ మారుగనాడక । వాసిచెడి యతడుబహుగా । గా
సిలుసనె సుబ్బరాయ కరుణాభరణ. గీ॥ చంద్రస్వరమునందు
జలవనుంధరలాడ । జయముగలుగు సూర్యస్వరమదట్లు । ప్రబ

లివహ్నియటుల ప్రబలమేలనిజెప్పె । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

మృతశోధనత్వము.

సీ॥ ఒకరాత్రిబనలంత నెగివహ్నితత్వమై యొకముక్కు బిలమున నెనరవచ్చు - చున్నమూడేడుల కుర్చిమృతుండొను రిమణతో కుడిముక్కు రంధ్రమునను - రెండుదినంబులు దండిగానడువంగ రెండువర్షంబులు నిండజచ్చు - రాత్రిని నెడమ రంధ్రముబవలె కుడినాడ మరణంబు నెందారుమాసములకు - మూడురోజులొక్క ముక్కుబిలంబున - వాయువెడలెనేని పదియరెండు - నెలలోననీళ్లు నిలమిదననిబల్కె - సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. సీ॥ మంచినడకల కస్తాత్తుగాచెడుయైన నెరిమిది నెలల మిదను యడంగు - నరచేతిలోనైన నంగిటిలోనైన గాయంబు దగిలియు క్రమముగాను - నెప్పిగల్గకయున్న నుర్వేషునెలలకు జరిపొవునడివేళ్లు గనగమూడు - వంగకుండుట రోగవంతుడుగా కుండి మాటశుష్కించుట మరచుటయును - నరయచిట్టలున్న నా మాసములకు - శమనుపురముజూడ గమనుడగును - గినుక నెట్లుదెలియ ఘనులందురనిబల్కె - సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. సీ॥ యెదురురొమ్మన న్నన్నమెనడకుంగడొ నాతడైదన మాసమందడగు నిజము - దీపంబుకంటికి దోపినకుండిన నాల్గు నెలలలోన నీల్లవలయు - ఆస్యమస్థకముపై హస్తమస్థకమిడి మణికట్టుపైశ్రష్టి మలిపిజూడ - స్థూలమైననువ్యాధి సూచించు సూక్ష్మమైనను భువినారోగ్యమునజెలంగు - హరణమైనయెడల నార్చెలునుదాట - గమనుడగును వేగశమనునగర - మునకటంచు జెప్పె ఘనప్రేమమీరగ - సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

సాధనచతుష్టయ వివరము.

సీ॥ నరసాధనచతుష్టయము జెప్పదలంతు నిత్యమనిత్యము
నెరుగుటాకటి - దలవననిత్యవస్తునవల్ల గలిగెడు ఫలమునిరోధిం
ప బడడమొకటి - శమదమంబుపరతి శ్రద్ధతితీక్షణమాధానమను
చును మనలుటాకటి - గనగముముక్షుత్వమనముక్తికినిచేరువై జె
లగుచునున్న వస్తుపైకటి - యిట్టిసాధనంబు లెవనికిసంప్రాప్త -
మగునె వానిఫలము జగతిలోన - యింతయంతగాదనంతమానని
జెప్పె - సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

నిత్యానిత్యపస్తువివేకము.

కం॥ పరమగుబ్రహ్మమునిత్యము - ధరణిప్రపంచంబనిత్య ద
ము దలపోయె - వరనిత్యత్వముముక్తిద - మరయప్రపంచంబు
బంధమనెను ఫణిందాగి. గీ॥ జనమరణాద్యవస్తలజారనీక - పు
త్రమిత్రకళత్రల పొందుగొనక - పుణ్యపాపంబులంటక పూర్ణబు
ద్ధి - నిజముదర్శించనగుననె భుజగ శ్రేష్ఠా.

యిహముత్తరార్థ ఫలభోగవిరాగము.

కం॥ ఇహస్వర్గభోగములను - మహనీయత్వంబునెందు మ
నుజుడెవడు - ఇహమందునగాంక్షింపదు - సహజగతి దెలి
యుమనెను సాహస్థిఫణా. గీ॥ లభితపడునవే మొలభియించక
నుబోవు - లభితపడనివేమొలభితపడవు - యేవియెట్టులైన యెంచ
నేవలదనె - సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

శమాదిషట్కము ముముక్షుత్వము.

సీ॥ శమమునునొనిగ్రహ ముదమంబనజ్ఞానకర్తేంద్రియముల

లో కమునవిషయ । ములబడనీయక నిలుపుటయువరతి యనపు
 ణ్యసముదాయ మునుయొనర్చి । యిలవరునకుప్రేమ గలిగించుట
 యుశ్రద్ధ యనదేశకుని యీశ్వరునియెడలను । విశ్వాసముంచుట
 వినముతితీక్షయసంగ దుర్భిక్షంబుననునుభిక్ష । మునుసమత్వంబు
 గా గనుటసమాధాన మనగవేదాంతంబు వినెడునమయ । మందు
 చలనవృత్తి నొందనీకమనస్సు । గట్టివేయబడుట గట్టిగాను । మో
 ట్తమరయుటయు ముముక్షుత్వమనిజెప్పి । సుఖమొసంగుమయ్య
 సుబ్బరాయ.

తారకలక్షణము.

కం॥ ఓరీమత్ప్రియశిష్యా । తారకసాంఖ్యామనస్క ధర్మము
 లుగనక । కూరిమినాత్మకు సుఖమగు । కారణమనె సుబ్బరాయ
 కరుణాభరణా. కం॥ ధరసర్వతత్వములకును । పరమైయవ్వలను
 లెల్లబడుమహతత్వం । బరయగను గురువుదెల్పక । గురుతిడదనె
 సుబ్బరాయ కుండలినాథా. కం॥ కనులనడి నెగడుచుండెడు । మి
 ణుగురు బూచులనుగాంచి మేదినిలోనక । దినదినమును సేవించె
 డి । జనులేఘనులనుచుబల్కె సాహస్రఫణా. కం॥ శిఖరము
 లోననవరతము । సుకరస్థితి ఝాంకరించు నుగుణనిభువిలో । నక
 లంకమతినిగొలచిన । సుఖవంతుండౌనటనెను సుబ్రహ్మణ్య. కం॥
 ఆరింటి మూయుచునునడి । దారిద్యారామనంబు దగిలించగబర ।
 ధీరతదశవిధనినదము । లారయగాన్పించుననియె నహికులచంద్రదా.

గీ॥ గజమువ్వశేంక ఘంటారవంబును । వీణతాళభేరివేణువాది ।
 దశవిధంబులైన ధ్వనులుప్పతిలుననె । సుఖమొసంగుమయ్య సు
 బ్బరాయ. గీ॥ ఇవియుపదివిధంబులే కీభవింపగా । నచటగలుగ
 బడియె సుఖలజ్జము. । లుడ్భవమునకాది యోగకారమనిజెప్పి ।

సుఖమౌనంగమయ్య సుబ్బరాయ. గీ॥ గడిమినాదముబిందువు
కళలచటనె । నెగడుచుండునుగావున జగతిలోన । ప్రణవనాదామృ
తము గ్రోలునునునిమహిమ । జప్తశక్యంబుగాదనె సర్పరాజ.

కం॥ కాటుకపిట్టలనడుమను । సూటిగనాటించిదృక్కు చోద్య
ములుగనక । నేటైనవాడుభువిననె । ఘటంబుగనుబ్బరాయ కా
రుణ్యనిధి. కం॥ వరచంద్రమండలంబును । ధృకింజల్కములు
యింద్రధనువుక ముణులుక । మరియుమిణుగురులు ను । స్థిర
వెన్నెల గనుమటంచుజెప్పె ఫణింద్రా. నీ॥ శ్రీగురుపదసేవజే
యుచుండినగాని హంకారమనుగజంబణిపోడు । ప్రణవనాదామృ
తపానమందకగాని కర్తృసాగరమును గడువలేడు । భువిక్షరాక్షర
మాల పొందెరుంగకగాని కామాదితస్కరుల్ కట్టువడరు । పంచ
వింశతితత్వమించి వీడకగాని యభిమానభాస్కరుండవగిపోడు । పంచ
బంధవిముక్తి పట్టెరుంగకగాని యవివేకమనుతమంబణగ దర
య । సరసపూర్ణబోధ గురుతెరుంగకగాని । మలినయెరుకభాట
మట్టుబడదు । గానదెలియుమనుచు కడుప్రేమతోబల్కె సుఖ
మౌనంగమయ్య సుబ్బరాయ.

పంచముద్రలవిషయము.

గీ॥ అనుభవములేని జ్ఞానంబదాత్మనెఱుగ । దనుభవములేని
యాచారమదివిఫలము । అనుభవములేని గురుభక్తిపనికిరాదు ।
గనుక ననుభవమేముఖ్యమనె ఫణింద్ర. గీ॥ పరమగురువర్య నా
వంటి పామరాళి । పాలిదేవుండవనిగొల్తు పంచముద్ర । లనగయో
గానములని యనగనేవు । డెలుపునునట్టుబలికెను ధీజననత.

వచనము భక్తాగ్రణీవినుము - జ్ఞానులగువారు ధరించెడి సా
ధనములు పంచముద్రలు, అవిభేచరియు, భూచరియు, మధ్యలక్ష్య

యు, వజ్రఖయనియు, శాంభవియు, యన్ననైమ విధంబులగునందు. కన్నులు మూసి యైనను, మూయక నైనను, చూపునుమలిపి, భ్రూమధ్యముననుంచి - మీదిదిక్కుననుండుచిదాకాశమునుజూచుచున్ననదే భేచరిముద్రయనంబడు - కన్నులను కదలించక ముక్కుకొనయందుదృక్కునిలిపి - చూచుచున్ననదే భూచరియనంబగును అర్ధకన్నులచూపును ముక్కునడుమనునిలిపి - మీదనున్ననుమరును జూచుచుండెనేని అదేమధ్యలక్ష్యమను ముద్రయనంబడును చెవులు, ముక్కులు, కన్నులు, వీటిమూసి, వెలుపలిదృక్కుమనస్సులను భ్రూమధ్యమందునిలిపి - నాదుబిందుకళలను వీక్షింపుచున్న - నదేవజ్రఖ యనంబడును - ప్రాణాది వాయువులను మనస్సు మొదలగు పదునాలుగింద్రియముల జయించి - కన్నులను దెంచుకొని చూపులను చిదాకాశముననిలిపి - అక్కడివింతలనుగాంచి చొక్కుచున్ననదే శాంభవియనందగు - యీపంచ ముద్రలయందున - సూర్యచంద్రాగ్ని మండలములయందలి ముప్పదియెనిమిది కళల జూచుటకును - ఓంకారాది ధశవిధనాదములనుచిద్భిందువును - అందుకళలను జూచుటకును సాధనమని జెప్పి సిద్ధాసనాది కొన్ని యోగాసనముల లెఱంగెఱింగించెనెట్లనిన.

యోగాసనముల విషయము.

ఎకమకాలిమడిమ గుదస్థానమందును - కుడికాలిమడిమ లింగస్థానమందుంచి - శిరము, కంఠము, భుజములు నిక్కించి భూమి ధ్యావలోకన జేయుచుండిన నిదిశిద్ధాసనము - దీనిచే యింద్రియ నిగ్రహము నిర్తలచిత్తవృత్తి గలుగుచుండును - భద్రాసనము. అండములకు క్రిందిప్రక్కలయందు చీలమండలనునిచి రెండుమడిమలను రెండుచేతులతోపట్టి కదలకుండినది భద్రాసనమనంద

గును - పద్మాసనము. యెడమతొడపై కుడిపాదమును కుడితొడపై నెడమపాదమును బెట్టి చేతులను వెనుకప్రక్కగా ద్రిప్పి కుడిచేతితో గుడికాలిపెద్దవేలును యెడమచేతితో యెడమకాలిపెద్దవేలును పట్టుకొని రొమ్ముచగడ్డముంచి భూమిధ్యమందు దృష్టినిల్పిననడే పద్మాసనము. కూర్తాసనము - గుండస్థానమునకు యిరుపార్శ్వములను రెండుకాళ్లమడిమలను హత్తించి నీక్కిచక్కగా కూర్చున్ననది కూర్తాసనము. కుక్కుటాసనము - సద్మాసనముపెట్టి కూర్చొని టూకాళ్ల తొడల సందులలో చేతులనుదూర్చి హస్తములనేలనూని పైకెగసినట్లున్న నిదికుక్కుటాసనము.

గుండస్థానము అపానుని సంచాముగా నిన్వేక యెడమమడిమచే బంధించుట మూలబంధమనబడును. కుడిమడిమచే నాభినిబంధించుట పుణ్యాబంధమగు. గడ్డము రొమ్ముచుంచుట జాలంధర బంధము. యాయాసనాది బంధములవలన యోగభ్యాసులు వాద్ధిక్యాది మృత్యుభయంబులులేక మోక్షసాంబ్రాప్త్యమందంగలరని చెప్పి మరియునిట్లనియె.

అక్షరస్వరూపము.

గీ॥ అంక్షమందుజూడ నఖిలచరాచర । మమరివెలుగుచున్నదదియుదెలిసి । నిశ్చయంబునెంద నీకుసమానుని । జూడబోనట నెను సుబ్బరాయ. నచఃము - యీఅంక్షశోధనయందు అంక్షపిండ బ్రహ్మాండంబులుగలవని యేవన్నను అంక్షమనగా గ్రుడ్డు పిండాంక్షమన బిందువనెపావ. బ్రహ్మాంక్షమనగా ఆపాపమధ్యవెలిగేశళ. ఆకళలో వెలిగేనిష్కళ బ్రహ్మము. పంచభూతవివరము పృథివి యెఱుపు, ఉదకము తెలుపు, అగ్ని నలుపు, వాయువు బిందువనెడు పావ, అకాశమే కళ, అనిష్కలే పరబ్రహ్మము. త్రివేది

వివరము - పై నలుపు గంగానది, బిందువనెనుపాప యమున, కళే సరస్వతి, అదే విద్యుల్లేఖ, అదే ముక్తికాంత, నిష్కలే పరబ్రహ్మము. త్రిమూర్తులవివరము - యెరువు అనునదే బ్రహ్మము, తెలుపు విష్ణువు, నలుపు రుద్రుడు, యివే అకార ఉకార మకారములు, యిదేహృదయకమలము. నిద్రసంగమాదులచటనేయుండును. ఆలోనికళయందే ఝంకారమైన నాదము, అందునిశ్శబ్దమైన నిష్కలే పరబ్రహ్మము. పంచశక్తుల వివరము - ఎరువు ఆదిశక్తి, తెలుపు యిచ్ఛాశక్తి, నలుపు క్రియాశక్తి, పాప జ్ఞానశక్తి, కళ. పరాశక్తి, లోపలి నిష్కలే పరబ్రహ్మము. రేచకపూర కాదులవివరము - రేచకము యెరువు, పూరకము తెలుపు, కుంభకము నలుపు, సూచకము బిందువనె పాప, కళలో నిష్కలేబ్రహ్మము. మండలత్రయ వివరము - పై నలుపు అగ్ని మండలము, బిందువే సూర్యమండలము, కళే సర్వప్రపంచములైన చంద్రమండలము, అందునిష్కలే యెరుకమరుపులును తెలిసే తత్వస్వరూపము. సచ్చిదానంద వివరము - సత్తులనగా తనలోపలవెలిగే దీప్తి, బిందువనే పాపయున్ను, బాహ్యమందుగల వస్తువారి అంతయున్ను చిత్తు, సర్వప్రపంచములు నెరుగక నిష్కలేయగు జ్యోతిస్వరూపమందునిలిచి అదితానుకావడమే యానందము. పదత్రయవివరము - తత్వదమనగా ప్రకాశమైన తేజస్సు, త్వంపదమనగా బిందువు, అశిపదమనగా ఆబిందువుయందు మనస్సు విస్తరించి ఆలోపలినిష్కలే తానుగావడమే అసిపదము - యివ్విధంబున నాదుబిందు కళలున్ను, యిడపింగళ, సుషుమ్న మొదలగు స్వరములను దెలిసి - బిందువయను పాపమీదను - మనోనేత్రముచేత నిరంతరము రెప్పపాటు లేనివాడవై - కనుపాపలో తళాయించుచున్న కళను జూ

చుచు - అదియప్పీవై, బహిరాంతరంబుల ప్రకాశింపుచుంటివేని
స్వయంజోతి రూపంబున సర్వదేహేంద్రియాది ప్రపంచంబునీవయి
న్ని. నీవుగాక నీకన్యంబులేక ప్రకాశింపుచుండువని జెప్పిపదంప
డినిట్లనియె.

క్షరాక్షరవిషయము.

కం॥ అగుపడునవియు నశించన్ । దగుమిగిలిన వస్తువేదో త
ర్కించియునా । భగవన్వరూపమందున । తెగువను వసియింపును
నెను ధీజునవినుతా. కం॥ క్షరమనలోకములగున । క్షరమనగాన
చలుబయలు జగతీస్థలిలో । స్థిరమస్థిరములరెంటిని । గురుతెగుగు
మటంచుబల్కె కుండలినాథా. నీ॥ వశిసముద్రమునందు బడి
యూదినట్లుండు మాయసంసారంబు మానుమాను । వలనుజిక్కిన
లేడి వలెనీతి నెందించు వనితవివాహంబు వలకువలకు । బురద
లోబడిపంది పొరలాడువిధమగు వెలమలకూటంబు విడుపువిడుపు
వివినమందుజరించు వెట్టిచందమొనగ్గు పుత్రధనార్జిత బుద్ధిపదలు
గట్టిపెణపరమైన పగ్గములచేత । గట్టిపడద్రోయుమతముల గొట్టు
గొట్టు । పుట్టుమర్గుణకాండము నెట్టునెట్టు । మనుచువినుపించె న
దయ్యడై ఫణివరేణ్య. గీ॥ యిన్నివిషయంబులొన గూడియున్న
వేళి । లన్నియునుపొందు కొనుచున్ననా త్తలోన । నిన్నియును
గూడలేదని యేటివృత్తి । నాచరింపంగదగునన నాదిశేష. గీ॥
కర్తజేసిలేని కడలేరలేరనె । జేయకున్నగతులు డాయవనెను । జే
సిచేయనట్టి చర్యపొందండనె । సుఖమొనంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

కం॥ చోంత్యముగలదానితో । జారత్యముజేసిదాని సార్థము
లాగే । ధీరుడుముక్తికిముఖ్యధి । కారుండనెనుబ్బరాయ కరుణా

భరణా. కం॥ రంగులుగలదానినితన । చంగటికినిజారదీసి జా
ణుండైతే । పుంగుండంచేసెటివా । కంగనునె సుబ్బరాయ క
రుణాభరణా. శేషార్థము—మనస్సునని యర్థము. కం॥ స్త్రీ
కొంగియుండవలగా । బోకునుసాధించిమేలు బొందగవలెరా । నా
కేమనుచున్ననుయవి । వేకేనెనుబ్బరాయ విశ్వములోనా. కం॥
స్త్రీనివిడనాడకుండిన । వానిసమంబెవరుగారు వసుమతిలోనా ।
జ్ఞానులకెల్లను యుత్తమ । జ్ఞానుండెనుబ్బరాయ కరుణాభరణా.
అర్థము—స్త్రీయనగా ముక్తికాంత. కం॥ ఎంచనశక్యపు
మాయను । దెంచుటకై పుడమిలోన తేజుబలరణ । పంచక
ణంబునుబో । ధించెదనెనుబ్బరాయ ధీదనవినుతా.

పంచీకరణము.

కం॥ లేదన్నదియున్నదనే । దేదోగనిదానియందు తేజమలగ
గా । పాదుకొనెనాల్లుభూతము । లీధరణిటంచుబలికె నిననమతే
జా. కం॥ పవనంబనలంబుడకము । భువియునివేనాల్గుగైన భూ
తములనగా । యివియునెకటాకటిగూడుచు । భువినిరువైయైక
టనెను భుజగశ్రేష్ఠా. కం॥ ఆకాశార్థముజ్ఞాతా । నాకాశమువా
యుచైనరి యలరెమండై । యాకాశమగ్నిగూడిన । శ్రీకరమగు
బుద్ధియనుచు జెప్పెఁగోదా. కం॥ ఆకాశముజలమొరక ।
శ్రీకటముగ చిత్తమయ్యె పరికింపంగా । నాకాశము పృథివీస్థలి
యేకంబైనహముగలిగె నిననమతేజా. కం॥ బవనంబర్థమువ్యాస
ము । పవనమునభమందుగలియ బడినసమానం । పవనంబగ్ని బె
నంగిన । భువినియుదానంబటనెను భుజగపరేణ్యా. కం॥ పవన
ము జలమునజేరిగ । వివరముననపానమయ్యె విశ్వంభరలో । పవ
నముభువనముగూడిన । జవమునపాణంబటనెను సాహస్రస్థనా.

పంచపాదీశీతము॥ అగ్నిలోనర్థమచక్షువయ్యెనగ్ని । గగనము
నుగూడ శ్రోత్రంబుగలిగెనగ్ని । వాయువలరినత్వక్కుయైబరగు న
గ్ని । జలముకూడిక జిహ్వాగాదలవలయు । జేసెనాఘ్రాణము
ను వృద్ధివాసుకేంద్ర. గీ॥ శబ్దస్పర్శంబు రూపరసంబుగంధ ।
ములనుగల్పించె జలతత్వమిలనుగగన । మాదిభూతంబులనుగూడి
మహితవృత్తి । ననుచువచియించె గురువరుండనఘచరితా॥ గీ॥
వాక్కుపాణిపాదపాయుపస్థలుచభ । మాదిభూతములను వృద్ధివిద
గల । గలుగబడెనట్లంచు ఘనుమవక్కాణించె । సుఖమొసంగుమ
య్య సుబ్బరాయ. సీ॥ జ్ఞాతసహస్రారి కమలంబుననుజేరి య
న్నిటికాధారమైజెలంగు । కంఠమందునమసస్సంటి సంకల్పించు
బుద్ధికోరుచునుండు ముఖమునుండి । చిత్తంబునాభినిజేరిచితిలు
చుండు హృదియహంకారమై మదముబెంచు । నాభియందున స
మానముజేరి వచనముజేయుచుండును వ్యాసవాయువెన్న । స
ర్వాంగములయందు సంచరించును దానవాయువు కంఠమువృద్ధల
కుండి । వింతపల్కులుపల్కువిను ప్రాణవాయువు నాధారమున
నుండి హంసరూప । మగుచుదిరుగుచుండు మహినియపానంబు ।
గర్భచుండుజేరి కల్తషమును । వెళ్లదోయిచుండు వేగిరంబున
నె । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. సీ॥ క్షీతిశోత్రము వి
సంగ జేయునుచెవులచే త్వక్కుచర్తంబౌచు తగులుదెల్పు । చ
క్షురూపముదెల్పు జిహ్వాయురుచిదెల్పు వానసస్థాణంబు పడిని
దెల్పు । వాక్కుపల్కునుదెల్పు పాణిభూస్థలిని యివ్వకమును
యందుకోవడము దెల్పు । పాదముగమచాది పద్ధతిదెల్పును
శుక్లమూత్రమిడుచుచుండుపాయు । పస్థమలముదోయబడునిట్లు
తత్వము । లిరువదైదుగూడి ధరనుదేహ । జాలమందునటన జరి

గించుననిజెప్పె । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. గీ॥ తత్వములు యిర్వదైదును దనరిస్తూల । తనువుయగు మొదలైదుభూతములుజ్ఞాత । చిత్తమహములవిడనాడ ఓతినిమిగులు । తత్వములుసూక్ష్మ దేహమైనగు ఫణేంద్ర. సీ॥ జ్ఞాతచిత్తం బహంకారంబులునుగూడి కారణదేహంబు గణనకెక్క । ధర్మసూలముకునేత్రస్థానముజాగ్రత్త గాజనగుణ మకారంబుగాంచ । సూక్ష్మముకారమచ్చుగకల సాత్వికగుణము కంఠస్థానమునజెలంగు । కారిణంబునకు మకారంబుహృదయము గుణముతమంబౌచు ఘనతనెంచు । సాంఖ్యులయమునించు జప్పదలంచెన । నెట్టిభూతమంను నెట్టితత్వమంకురించబడెనె యటులనేసర్దంగ । నెకటి నిలుచుననియె నురగరాజ. కం॥ భూవలయంబుననాయొక । టేవివిధజగంబులైన దెన్నగయెరుకె । శ్రీవిశ్వబ్రహ్మంబదె । పోవిన పూర్వాపరముల బొందెఫణేంద్ర. సీ॥ బ్రహ్మమైతినటంచు బల్కు వచ్చునుగాని బ్రహ్మత్వమునుపొంద బడుటకల్ల । వేషముల్ యెన్నైన ధేయవచ్చునుగాని మొదటియంశంబైన విధముశక్కి । జ్ఞానశాస్త్రార్థముల్ గని జెప్పవచ్చును నిశ్చయజ్ఞానంబు నిలుచుటకును । మంత్రసాధనలందు మంగవచ్చునుగాని మానసధ్రుమకోయు మాటటక్కు । కారిణాచార్యులను జేరిజ్ఞానమరిసి । పూర్ణకరుణనుదయచేయు బోధదెలిసి । ప్రకటమగుమాయ గోసివేయకనుగాని । యాత్మస్వాధీన పడదనె యాదిశేష.

హంసతత్వోపదేశము.

గీ॥ అవనియందేదియునుగాని దచలబయలు । దానిదెలిసి ప్రపంచంబుమానినేను । లేననెడిచిత్తవృత్తిని బూననదియె । నిర్వికల్పాంశాయంబననె గడునధిప. గీ॥ అట్టిపూర్ణసమాధి మనొని

లముల । చలనముడుగకగాని గోచరముగాదు । గాననందుకు బిందునిల్కడయుముందు । గలుగకనుగానిగాదనె ఖగవరారి. కం॥ పవనాశ్వాసూఘం డై । భువి నెల్లెడలను జరించుపురుషుడు బయలక । దవిలియు రుచిమరగినచో । పవనమునునమచట నిలువబడు ననెనధిపా. సీ॥ అనిశంబు పద్మాసనాసీనుడై చూపులమరంగ నాసికాగ్రముచనిల్పి । యింద్రియంబులనెల్ల నిట్టట్టు ప్రాసీకమది చేత దిరముగాకుదియబట్టి । ప్రాణాదిదశవిధ పవనంబులను వికారములంటకుండ చోక్కముగనునిచి । కామరాగాది సంకల్పవర్జనముగా స్వాంతంబుచరసినిశ్చలముజేసి । ననిలమాసములతోడ హంసయంత్ర । మమరగూర్చిజపించుచు సమగసముగ । హృదయసభమున బిందువుగదలసీక । నాదకళలనుగనుమనె నాడిశేష. కం॥ ధరణిహకారము బ్రహ్మం । బరయసకారంబు యీప్రపంచంబని గు । రైసుగవలెనుధ్యబిందా । యిరుపార్థికికూడలనియె నినసమతేజా. క్షం॥ ఉశ్వాసంబుహకారము । నిశ్వాసంబిలనకార మీరెంచుగన । న్నేస్వానుభూతినంటునె । యాస్వస్తానంబెచూల మనియెనహింద్రా. కం॥ ప్రణవమునాదమనందగు । ప్రణవాగ్రమునందువెలుగ బడునదిబిందా । ప్రణవముబిందువునకులో । గనుపడు నదికళయటనెను కారుణ్యనిధి. కం॥ పురుషుండుహకారంబగు । ధరప్రకృతిసకారమయ్యె తెల్కింపగన । య్యిగువురిగూడికబిందువు । గురుతెరుగుమటంచుబలికె కుండలినాథా. గీ॥ ఇటులమ్మాడైనవస్తువు యిహమునందు । హంసయని జీవుడని నామమలరిమనను । ప్రాణవాయువునకును స్వాధీనుడగుచు । లోకమున పొందెనె దందశూకవర్యా. వచనము. ఇట్లుహకారరూపకుం డైన నిర్వికారునకు - సకారరూపంబగు ప్రకృతికిమించి - సంసా

రంబు ప్రకాశింపంజాల దట్టగుటవలన హకారరూపుండగు ఆత్మం
 దు - సకారమును శక్తినిధినించి నందువల్ల హసుండనంబరిగిన - జీ
 వుండు దేహంబులంబ్రవేశించి - వివిధేంద్రియప్రాణ మనోయు
 క్తుండై - పంచరమునజిక్కు పులుగుచందంబున వెడలనుచాయం
 బుగానక - బహువిధభోగంబు లనుభవింపుచు - బ్రహ్మాగ్నిస్తంభ
 పరివృత సర్వదేహంబులందున - హృదయకమలంబధిష్ఠించి యుం
 డనందు పూర్వదళంబున పుణ్యమతియు - ఆగ్నేయవశంబున ని
 ద్రాలస్యాదులును - దక్షిణమున క్రూరబుద్ధియు - నైఋతిని పా
 పబుద్ధియు - పశ్చిమందున క్రోధయు - వాయువ్యమున గమఃము
 ను - ఉత్తరమున రతిప్రీతియు - యీశాన్యంబున నిధానబుద్ధి
 యు - మధ్యంబున వైరాగ్యంబును - కేసరంబుల జాగ్రత్త - కర్మ
 కయందులనగా మద్దయందున స్వప్నంబును గంప యందును శు
 త్తియు - యెప్పుడు పద్మత్యాగియగునొ నాదంబులీనమై - ఆధా
 రాది బ్రహ్మరంధ్రపర్యంతము - శుద్ధస్ఫటికసంకాశంబై యొప్పు - న
 ట్టిహంసస్వరూపుడౌ ధారచక్రంబున గణపతికి ఆరువందలుచు - స్వా
 దిష్ఠానము నబ్రహ్మకు ఆరువేలును - మణిపూరకమున విష్ణువునకు ఆ
 రువేలును - అనాహతంబున రుద్రునకు ఆరువేలును - విశుద్ధంబున
 జీవునకు వేయియును - ఆగ్నేయంబున పరబ్రహ్మకు వేయియును
 సహస్రారంబునగురుస్వామికి వేయియును - యీవంతున అజఃమం
 త్రముపై యాసనముల ముద్రలచేతను సమర్పించుచు - రేచకమున
 సకారమును - పూరకమున హకారమును - కుంభకమందు ఆత్మ
 బింబమును జేర్చి - నాద బిందుకళలజూచుచుండ - సంతకుపరంబై
 న పరిపూర్ణకళ ప్రజ్వలిల్లి - తనయందైక్యపరచునని చెప్పి మరియు
 ట్లనియె. రేచకమనగా శ్వాసము వెలువలికి విగుచుట - పూరకమనగా

శ్వాసములో ఎలికిగొనుట. కుంభకమునగా శ్వాసముభ్రామధ్యస్థానమున నిలుపుట. ఆధారస్థానమునగా సహస్రారముని తెలియవలెను.

షడ్విధసమాధులవివరము.

గీ॥ దేవమానవస్థావరతిర్యగాదీ । సంవిదగములు నాయందు జలగిజాలియ్య । సంకువిలక్షణత్వమేకత్వితేలివి । నేననుచుపొందు మననా ఫణీంద్రఘనత. ఇదే బాహ్యదృశ్యానువిద్ధసవికల్పక సమాధి. గీ॥ శైవవైష్ణవాది సర్వమతంబుల । నామసముదయంబు నాకుగలగ । దంతులకువిలక్షణంబైన బ్రహ్మంబు । నేనటంచు పొందుమనోహీంద్ర. ఇదే బాహ్యశబ్దానువిద్ధసవికల్పక సమాధి. గీ॥ ధరణితామాదులుదయించు తీరినివాటి । పరిహరింపుచులివి వికల్పంబటంచు । నెరిగితుంచుకు పరముగా నెరుగబడిన । బ్రహ్మమును పొందుమనోయ్య పన్నగేంద్ర. ఇదే అంతర్దృశ్యానువిద్ధసవికల్పక సమాధి. గీ॥ అంతరమునగల్గు సఖిలమారాగాది । వస్తునామసమితివర్ణనీయ । మేనుగానుయంచు కితిరమాబ్రహ్మము । నేనటనుచు నెరుగమన ఫణీశ. ఇదే అంతర్దృశ్యానువిద్ధసవికల్పక సమాధి. గీ॥ పైనవిసబల్కునలువిధ ప్రకరణములు । పొందినటులైన నీకన్యముండవేది దోచునుకవేళనీటిలో దాచుఘటము । రీతినణగింపదగునన శ్రీఘణీంద్ర. ఇదే బాహ్యనిర్వికల్పక సమాధి. గీ॥ వినుముపై జెప్పుచుత్తు లేవియును లేక । పరమపదమైన పరిపూర్ణబయలుదెలిసి । యందుగలిసియు శాశ్వితానందపదవి । నుండుమనిబల్క దర్శికేంద్రఘనత. ఇదే అంతర్నిర్వికల్పక సమాధి. గీ॥ సంశయంబులు వీడజాలనివానికి బ్రహ్మత్వమునుపొందబడదు గడిమి - అశవీడుచుభ్రమకోసివేయకగాని ముక్తిమార్గముగాంచబోడునరుడు - సంచితార్థములెల్ల ద్రుందివేయకగాని యుచవా

హనుడుమన్నించడతని! మనసుత్యాగించని మనుజుడేనాటికి పూర్ణ
భావంబును బొందలేడు । మూడుమంత్రములను మూలంబెరుం
గక । ఐక్యభాటు గాంచడవనిలోన । నెరుగుమనుచుబలికె కరుణాం
తరంగుడై । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. గీ॥ మనిషికిని
మించునది లేదు వినుముమహిని । నర్వసాధ్యమసాధ్యముల్ నిర్వ
హించ । గలడుగావున మద్భోధఘట్టిగాను । మనమునందుంచి సా
ధించమనె ఫణీంద్ర. గీ॥ మత్రజహహామనీతి నీమములు గావు
గనకుయత్తులుయోగముల్ గావుయోగ । సాధనలుగావు సజ్జన
సమృత్తులు । నైసర్జోధను వినుపింతుననె ఫణీంద్ర.

పంచబంధవిముక్తి.

గీ॥ పూర్ణుడవుగాన నీకేడపూర్వజన్మ । నీకుజన్మానులిక లేవు ని
శ్చయముగ । వివిధయోనిముఖంబు లన్వేషలలేదు । లేరుతలిదం
డ్రులనె కుండలేంద్రఘనత. నీ॥ పంచభూతంబుల పట్టునీకునులే
దు యరయపూర్ణుడవెట్టు లనినవినుము । కలలోనగనుపించు బ
లురూపములపూర్వ జన్మంబుజెపుమన్న జెప్పగలవె । యండమా
వులనీశ్వయందు రుచ్యారుచ్య భేదంబులరయంగ బోధయగునె ।
పూర్వజన్మంబట్టి పోహణేననిగాంచు వశిపునర్భవమదివట్టిమాట ।
లన్నిభూతాంశంబులన్ని భూతంబులజేరంగపైగాను క్షీతితలమున
యేమినిలుచునన్న నెరుకయేనిలిచెను । అట్టిశుద్ధయెరుక యచలు
నందు । జెందిపోయెపునహ జన్మమేలేదనె । సుఖమొసంగుమయ్య
సుబ్బరాయ. ఉ॥ ప్రాణముఘాలిలోగలిసె పట్టుగశబ్దము వ్రోస్త
మమందునక । త్రాణనుక్షుత్తులేజమున దాగెరసాదులు నీటజేరనీ!
క్షోణితలంబునననువు జొప్పడెనిర్భయలందు మేలిమా । జ్ఞానము
నిల్చెనంచు కృపగల్గినదించెనహీంద్ర చంద్రమా. నీ॥ తలిదండ్రు

వలనను గలిగితి నందువా తల్లిదండ్రులేలేరు దరచిచూడ । వారుని
న్నెరిగియువారి నీవెరిగియుపుట్టింపబడలేదు పుట్టలేదు । గలిగితి
మనునదిగలిగించితిమనేది వట్టిమాటలటంచు పరగనమ్ము । మాయ
ప్రపంచంబు జేయుటకైయొక్క । టడ్డంబుబెట్టుక నరుగుదెంచి ।
యటులనేయేగి నటులుండునరసిజూడ । వచ్చినదిలేదు పోవులేవట్టి
మాట । లన్నియునుజూడ నిర్భయలనిదలంచ । యేమియెచ్చోట
లేదనె నిలఘణీశ. గీ॥ యోనిసంభవమనుమాట లేనిపోని । భ్రా
మికమెగాని యిఖినుమరేమిలేదు । తల్లిదండ్రులేలేకున్న తనకు
యోని । సంభవంబెక్కడనిబల్కె సర్పరాజ. గీ॥ నీవుముందు
మరచు నిజరూపమునజేర । పలుకునభమునందుగలిసిపోవు । పైన
పంచభూతభ్రాంతితో పనియేమి । సుఖముగాంచుమనెను సుబ్బ
రాయ.

వికృతసంధానము.

సీ॥ తప్పేడహంకార దర్పంబడంగును నేను నాదనుమాటమాను
మాను । బేహూషిచిత్తంబుబెంపారు సకలంబు తెలివిచే బయలు
గాదలచుదలచు । కోరుచుండెడిబుద్ధి గోల్పడుచుండును పూర్ణభా
వంబును పొందుపొందు । గెలుకుచుండుమనంబు పొలుపారుక్షణమున
నిజరూపమందున నిలుపునిలుపు । పఠనమొనరించు యీయుత్తబ
ట్టబయలు । యేమిలేదనినర్వదా యెంచుయెంచు । అట్టిమహా
దాంశమందున నైకవృషడిన । సముద్రునీకెవ్వడనిబల్కె సర్పరాజ.

సీ॥ క్షితిలోనకలనుదోచే శరీరాలు యేలాగొనాలాగుగా ల
క్ష్యముంచు । సరవిమూలములేని గుర్రెరుగుశరీర మేమిలేదంచు
ను భూమిదనరు । త్రాడుపామను భ్రాంతివీడుటకైఘట్టిగాను పరీ
క్షించ బూనవలయు । నిజముగాంచను భ్రమనిల్వనట్లుగ నాత్త

నెరుగ వ్రవంచంబు మనుగువడును । గానదెలియునుదిగొ కలకా
లముకరీతి । చలనవృత్తిలేక చలగుచున్న । నీస్వరూపమందు ని
ల్వనంచువదించె నుఖమొసంగుమయ్య నుబ్బరాయ. సీ॥ చా
పుపుట్టుకలేని సంతతానందంబు నీనిజరూపంబునిశ్చయముగ । ను
ఖదూఃఖములులేని సుందరరూపంబు నీనిజరూపంబు నిశ్చయముగ ।
బంధమోక్షంబులు జెందనట్టిఘనంబు నీనిజరూపంబు నిశ్చయము
గ । సాధువానంబైన శాశ్వతానందంబు నీనిజరూపంబు నిశ్చయ
ముగ । సామరూపంబులేని ఘనాఘనంబు । ముప్త్యరయ్యలకెల్లను
మూలమైన । పగమవస్తువు నీస్వరూపంబుగాన । నైకభావంబు
గనుమననాడిశేష. గీ॥ యెందుకిన్నిమాటలతోటి యేమిఫల
ము । నేనుజూపించుగురుతులో నీనుతెలివి । గలిపి దివ్యరూపుం
డవై నిలుతువేని । అంతయును నీవటనెను యనంతఘనత. సీ॥
యెం దెందుచూచిన సంచులేకను యున్నదిటజూడు । మిటుజూడు
మిదియునిజము । కదలక మెదలక చదరకుండను యున్నదిటు
జూడు మిటుజూడు మిదియునిజము । మాయకాలంబుల మహిమ
లంటకయున్నదిటజూడు మిటుజూడు మిదినిజంబు । వడినర్వకాల
సంస్వప్తలేలేవు మిటుజూడుమిటుజూడు మిదినిజంబు । ఇట్టియవల
తేజమెవడనిపొందిన । జన్మలేదు వాడుశాశ్వతుండు । మర్యాది
యటంచు చర్మకవిబల్కె । నుఖమొసంగుమయ్య నుబ్బరాయ.

ముక్తిసందర్భము.

సీ॥ అవనియందామహదానంద వార్ధిలోత్రిగుణ రూపిణిజడా
త్తికయలోక । ములకాది పెక్కుచింతలతోట ఖర్తస్తానముజాల
మైనయనాదిమాయ । కల్పనమాళిఖికర్పూరముల భాతిగలశియ
లయ మొందదలచెనేని । యట్టిమహానీయుడ ! ముత సానంబుజేక

నవాడొను క్షీణితలమున । వానిసమమె వానిగానముయిదిగాక ।
 వానిపుణ్యపాపవర్గవాని । సత్కరించుమరి తిరస్కరించెటివారి ।
 మెందుననుచుబనికె నుందరాంగ. కం॥ మాయయనుయెరుక
 భూతము - హాయిగనచలంబులోననై కృతముకాగా - ప్రాయుడ
 గు భర్తనుంగని - స్త్రీయేవిధమునను సంతరించు నెయటులక.
 కం॥ మనశిచ్చిగలశిపెనుగుచు - ఘనసౌఖ్యాంబుధినిదేలుచును
 వెనుకటిచి - తనలెల్లమరచునిజమిది - వినుమాయనిబలెనయ్య
 విషధరచంద్రా. నీ లిలులనెంచెడుయోగిచటనలక్ష్మతమగునిదిగా
 కధరణిలోనెంచిజూడ - తనతల్లిదండ్రులు తాతల్లిదండ్రులు తనపుత్రి
 పుత్రులు తగినహితుల - కటుయేడుతరముల కిటుయేడుతరములకమ్మ
 హాసీయుచే గతులుగలిగి - తరియింతురిదిజడధారులకను భవమైన
 నమ్మకమనిమిడిదలంచు - మిటుల దెలియకజనములీ యిహములోన
 పెక్కువిధతోవలను దొక్కిదిక్కుదెసను - గానకుందురుయవి
 యేమి ఘనమొనంగు - ఫలితమేయచలమనిజెప్పె వన్నగేంద్రా.
 కం॥ ఇదిసత్యమిదియునిత్యం - బిదెమోక్షము సత్యలోక మిదె
 వైకుంఠం - బిదికైలాసముదలపగ - నిదెవరమపదంబటనను
 యిలను ఫణీంద్ర. గీ॥ వారిజాననుండు వారిజాక్షుండును -
 మేరుడాదిధీరవరులు - కోరికొల్పబడిన గొప్పనస్తువుయని - జె
 ప్పెగురువరుండు నర్పరాజు. కం॥ ఇంతకుమిగిలినధర్మ - బెంత
 యువెడుకగనులేడు యిలోకమునక - భ్రాంతివిడనాడినీను -
 స్వాంతమునదైలియుమనెను సాహస్రఫణా. గీ॥ శైవవైష్ణవాది
 సకలమతంబుల - భాటలెటులదెలుప బడినతువకు - నిటకువచ్చి
 తీరునిది నిశ్చయంబనె - నుఖమొనంగుమయ్య సుబ్బరాయ. గీ॥
 రహినుమామహేశ్వరానుగ్రహమువల్ల - పరమశ్రీగురు వరుకరు

నవల్ల - నేరచించినట్టి యీ గ్రంథమును నీకు - నప్పగించినాడ న హితులేంద్ర.

ఆశ్వాసాంతము.

సీ॥ పూవరంధామనేనుర్విలోఘనముఖుండనిపించుకొన వ్రా
యుపనియుగాదు । నన్నుంచియైనదా ఎన్నటికిని తాముబలికించి
నటులనేబలికినాడ । యూహాపోహలునీకె యొప్పియుండునుగాన
ఏమివ్రాయించితో నెరుకబడదు । యెన్నితప్పులుయున్న నేమిలో
ఫములున్న భరియించినాయందు కరుణయుంచి । గాదిబోచుట
కును యాచించినాడను । దెరవువేరులేదుపరమపురుష । కాయతీ
గకేమి కష్టమైదోచును । నిందునుఖమొసంగు కుండలెంద్ర.

గీ॥ యిట్టిగ్రంథమందు నెట్టిలోఫములున్న । బుధులునమ్మతిం
చ పృథివియందు । యండలిడును పరమహర్షంబుచేతను । నన్ను
నేలవలయు పన్నుగేంద్ర. సీ॥ ఈపద్యసముదాయమెవరు పఠిం
చినవారికి హరుడిచ్చువైభవంబు । యీదివ్యచారిత్రమెవరైన వి
నిననువారి పాపంబులుపారిపోవు । నీజ్ఞానశాస్త్రంబు నెవరైనవ్రా
సినవారల కానందవార్ధిగలుగు । నీగ్రంథతాత్పర్య మెవరెరింగించిన
నాయురారోగ్యంబు లరిశయిల్లు । నిందువిషయగణమునెవరు సా
ధించిన । కాలధర్మములను చాలదెలిసి । యొప్పుచుండురనుచుజె
ప్పెనుకడుప్రేమ । నుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

కం॥ వ్రాలాదప్పులుసంధ్రలు । చాలంగలవేనుశబ్ద సంగతులె
రుగక । గేలింబెట్టకదిట్టక । పోలంగా దిద్దరయ్య బుధజనులారా.
కం॥ ఈపద్యసముదాయముగన నాప ద్దహితుండు చంద్రుడాతారకు
లుక । జూపట్టువరకుహరుకృప । చేప్రబలగవలయు కడుప్రసిద్ధిగపు
డమిగ.

ఉత్సాహవృత్తము-శ్రీయుమామహేశ్వరాజ్ఞ చేజగత్ప్రసిద్ధిగా ।
 వ్రాయబూనుతున్న సుబ్బరాయపద్యవైకరీ ।
 శ్రేయ్యుడైన భూమినాది శేషకర్పణంబుగా ।
 జేయవ్రాసినాడహెచ్చు శ్రీలొసంగిజోవగల్గె.

గద్య.

ఇది శ్రీయుమామహేశ్వర రాసుగ్రహంబున - శ్రీమదఖండ సచ్చి
 దానంద స్వామిభవతీతుండగు హనుమునిగిరి శివరామబ్ర
 హ్మేంద్ర గురుస్వాముల వారుపదేశించిన సర్వంబును - వి
 శ్వక్ర్తవంశపయః పారావారరాకా సుధాకరుండగు
 పోకూరుసుబ్బరాయా చార్యతనూభవ - సుబ్బరా
 యాభిధానుండాది శేషాగ్పణంబుగా రచియిం
 పంబడిన సుబ్బరాయ పద్యంబులను మా
 సవధర్తప్రదీపికయందు జ్ఞానోదయా
 ది సర్వధర్తంబులుంగల పరమపు
 రుషార్థ గంగ్రహంబగు ద్వితీ
 యాశ్వాసము
 సమాప్తము.

యీ గ్రంథము యొక్క మొదటిసంపుటములో గృహవాఙ్మలవాఙ్మ, శల్యవాఙ్మలున్న, కాలమాసస్థితులున్న, ప్రశ్నలున్న బాల్యరక్షకోపయక్తములగు కొన్నియంత్రములున్న, ముహూర్తప్రకరణమున్న, వైధ్యవిషయములున్న గలిగి పద్యరూపకముగా నున్నది.

శ్రీ రస్తు.

సుమతివద్యంబులను-యచలమార్గము.

శ్రీగణనాథునిభవునిస । దాగారినిశిరిని చక్రధారునిమదిలో ।
 నేగొలుచుచుగురుకరుణను । వేగమెరచియింతుగ్గానవిషయము సు
 మతీ ॥౨॥ హనుమునిగిరి వాసునిగని । ఘనమదిలో పూజజేశి
 కడువినయమున । స్ననఘా కడతేరెడు దెర । పునుదెల్పు మటన్న
 నిటుల నుడివెనుసుమతీ ॥౩॥ సత్యంబు జనవిరుద్ధం । బత్యంతం బైస
 తిక్తమమరన్యతమే । సత్యంబై భువిజనులక । గత్యంబై యొప్పు
 చుండు గదరాసుమతీ ॥౪॥ నిజమైన మాటనమ్మకు । భజియింపరు
 శంకజేయ బడుమరు ధరణికి । రజమెంత గప్పియున్నను । భజ
 యింపరె రత్నస్థితిని ప్రాగ్గులుసుమతీ ॥౫॥ కల్లనిజంబులు రెండు
 ను । ఎల్లజనావళులుజేరి యాగొప్పతెరం । గెల్లగమనింప సంతతి
 ముల్లంబున కెరుకబడుచు నుండును సుమతీ ॥౬॥ ముట్టేపుట్టుపు
 మూలము । ముట్టుకు మూలంబులేదు భువనంబునయా । ముట్టు
 నయంటక నిపుడా । ముట్టును నట్టెటగల్ప మోక్షము సుమతీ ॥౭॥
 స్త్రీకోర్కెవలన మనుజులు । యాకోరిక ననుసరించి యుచ్చితజగ
 మా । లోకంబాయెను గావున । నాకోరిక చాతగడువ నైరిలసు
 మతీ ॥౮॥ మదిసంకల్పము లుడిగిన । నధికారనిపించు నాతడన ఘా
 త్తుండౌ । మదిసంకల్పము లుడుగక । పృథివీస్థలి నెట్లువాడు పె
 ద్దగు సుమతీ ॥౯॥ కులమెచ్చుతగ్గు లెంచుచు । పలువిధముల బ
 లుకువాడు పామరుడునుమీ । ఇలకల నిభమనిదెలియుము । కు
 లమంతే ననుచు దెలుసుకోదగు సుమతీ ॥౧౦॥ మతములను మేలు
 గలదని । మతిలోభులు బటుకుచుండు మార్గములువృధా । మత
 విద్వేషణ జేయక గతిగలదా ఎంతవాని కైనను సుమతీ ॥౧౧॥ పు

ట్టిండు దేవునకుగక । మట్టికి రాళ్లకునుపూజ మరిమరిజేయక ।
 గట్టెక్క బడునెవాటితో వట్టిదియని యట్టియాశ వదలుము సు
 మతీ ॥౧౨॥ ఘనముగ దదేశనిష్ఠా । ఘనులైశిలలకును మ్రొక్కి
 కడగనిరహాహా । తనలోవెలుగు మహత్తుని । గనజాలరు కడను
 యెట్లు గండురు సుమతీ ॥౧౩॥ దేవార్చనలు యొనర్చుచు ; నైవే
 ద్యం బివ్వబడిన నైవేద్యంబే । దేవుండు యారగించిరి । నీవా
 యోచననుజేయనీతే సుమతీ ॥౧౪॥ పొట్టకొరకెల్లజెప్పెడికట్టుకధ
 ల్యనిఎరింగి కడునవచ్చుది । స్కంధనుఖంబుల దొలగ । స్టెట్టెడి రు
 ట్టిని జేరగోరుము సుమతీ ॥౧౫॥ యాగాభ్యాసము మిక్కిలి । భో
 గంబని బల్కువారి బుద్ధిచతుర్యం । బేగాక నేమిఫలితము! యో
 గాభ్యాసంబు ఫలితముర్విని సుమతీ ॥౧౬॥ యాత్రాపేక్షను జనుల
 నారాత్రములను నడచుబాధ రాజిల్లునుయీ । సూత్రార్థ మెరు
 గకున్నను । గాత్రాయాత్రయును నల్పఘనముర సుమతీ ॥౧౭॥ వై
 కంఠంబన వేరా । త్రైకూటస్థాన మెపుడు తాగనుగొనుటే! వై
 కుంఠమనిరి మిగులవి । వేకోత్తము లెల్లదెలియ వినగా సుమతీ ॥
 ౧౮॥ యనుదండ ననగగనుమా । విమలత్వంబైనపదవి విడనాడు
 చుడు । ఖగమనదగు జన్మకొచ్చుటే! యమలోకము జేరెననుచు
 ఎంచుము సుమతీ ॥౧౯॥ వ్రసవాసమనుచు జీవుని । తపియింపగజే
 యదగదు తత్వగులు ఖ । ర్తపుష్టానమగదు వీడుటే । యుపవాస
 మటంచుబలికి రుర్విని సుమతీ ॥౨౦॥ మడిమయిలాచారములన ।
 పుడమిని దగియుండు వాటిపోవాణవినుమా । విడిస్థలము నెరిగి
 పొందుటే । మడియాచారము లటంచు మదిగను సుమతీ ॥౨౧॥ ఖ
 ర్తమున బుట్టుజంతువు । ఖర్తమున నెముర్దిజెందు ఖర్తమునజడుక ।
 ఖర్తము నరులకుదేవత ఖర్తమెనుఖదుఃఖమనుచు గాంచుము సు
 మతీ ॥౨౨॥ ఖర్తమెల్లియు దండ్రీయు ఖర్తమే తనలోడునీడ

చారాపుత్యల్ ఖర్తమే కష్టసుఖంబులు ఖర్తమే తనకలిమిబలిమి
 గనరాసుమతీ || ౨౩ || ఖర్తమేదానముధర్తము ఖర్తమే కడుపుణ్య
 పాప గతిగలిగించె ఖర్తమే బంధముమోక్షము ఖర్తమయ్యా జ
 నన మరణకాండము సుమతీ || ౨౪ || పాకొమ్మును కాకొమ్మును మా
 కోత్వము డాకుడాను మరిగూడంగా లోకాలోకములగుచును యీ
 ఖర్తమే వెలుగుననుచు ఎంచుము సుమతీ || ౨౫ || ఖర్తకు వెలుప
 ల లోపల నిర్మలముగ విశ్వఖర్త నగడుధరిత్రి ధర్మాధర్తములె
 న్నుచు నర్తిలితోగాచనమ్మ హత్తుడు సుమతీ || ౨౬ || క్షీతివిశ్వ
 బ్రహ్మముగన సతజేహరిహరులనంగ సతజేధాతౌ సతజేగురుడన పరు
 డన సతజేగ్రహరాశియనగ నలకును సుమతీ || ౨౭ || ధర్తము ఖర్త
 మణంచును ధర్తము పుణ్యంబుజెంచు దరిద్రమునెంచు ధర్త
 ము ఘనమునెసంగును ధర్తమే సకలార్థములకు దక్షత సుమతీ ||
 ౨౮ || గురుశేవజేయకున్నను పరతత్వపు భాటదెలియ బడవటు గా
 నన్ గురుశేవనముఖ్యంబని స్థిరమగుమతితోటి భువినిదెలియుము
 సుమతీ || ౨౯ || గురువును మించినధర్మం బరయగనీపుడమిలోన న
 గుపడదెందు గురుజేనిహపరసౌఖ్యము లెరిగించెటిప్రభువటంచు
 నెంచుము సుమతీ || ౩౦ || ఎరుకయిదిమరుపుఁగదియని యెరుగుదురా
 పుడమిజనులు యెన్నండైనన్ గురువరుడుదప్పతక్కిన నరులకు సా
 ధ్యంబుగాదు నమ్ముము సుమతీ || ౩౧ || ఎరుకమహత్వంబెన్నను తర
 మేంద్రాదులకునైన తర్కింపంగా స్థిరమైయస్థిరమైపటు తరమై
 బ్రహ్మాండమైనదనిగను సుమతీ || ౩౨ || ఎరుకయనరెండువిధములు
 పరికింపగశుద్ధయరుక భాటనియొకటా మరిమాయ ఎరుకయొకటని
 ధరవెలయునువాటి దెలిసిదనరుము సుమతీ || ౩౩ || జీవేశ్వరుని ఎ
 రుకే భావాభావంబులనుచు ప్రబలినదెరుకే శ్రీవిభుడన్నను ఎరుకే
 యావాణీశ్వరుడనంగ యెరుకే సుమతీ || ౩౪ || ఎరుకపుట్టివలావల

స్థిరమైయున్నట్టివాడు దేవుడనుచు గుర్రెరుగుము యెరుకక్షణాంశ
లో నడుచెందుచు సమయచుండుననిగను సుమతీ ||31|| లోకంబు
లన్నదెడకే లోకేశులనంగనెరుక లోకస్థులక లోకోక్తులన్నదెను
కే గాకను వేరొకటిగాడు గాంచుము సుమతీ ||32|| ఎరుకేజాగర
స్వప్నము లెరుకేభవబంధమోక్ష మెరుకేపదపుల్ యెరుకే సుఖ
దుఃఖంబులు ఎరుకకు మించినదిలేదు యిలలో సుమతీ ||32|| మా
యప్రభావము వినుటెం కాయకునీళ్లుచ్చు భంగిగాన్పించియల
క్కాయను కరిమింగినవిధ మైయ్యలరునటంచు గనుముమహిలో
సుమతీ ||33|| వచ్చేరాకడనెరుగము వచ్చియు పోయ్యేటిపోక నక
రికిగుర్తా హెచ్చువినొదం బదిబహు యశ్వరువురమా యగనుట
కలివా సుమతీ ||34|| కలలోవచ్చు వివిధతను వులుదెలివిక జెంద
నెటులబోయెను యట్లే యిలయును ఇలగలసర్వం బులుమాయేన
నుచు దెలియముక్తుడు సుమతీ ||35|| మాయే యండంబనునది
మాయే పిండంబటంచు మహిదనరినదీ మాయే బ్రహ్మాండంబై
ఖాయంబుగ ప్రబలుచుండు గదరాసుమతీ ||36|| మాయునది మా
యెయెడుటను దోచినదంతయును మాయెతోల్పొల్తునుదో యో
చనలెల్లనుమాయే సూచనగా దెలిశియుటల జూడుము సుమతీ||
37|| మాయకుస్థానము మనసై జేయును మిథ్యాప్రపంచచేష్ఠల
నెల్లాదాయంబేమో దెలియదు ఖాయంబన వట్టిటక్కు గాగను
సుమతీ ||38|| కొట్టించను దిట్టించను పెట్టించను గట్టుబరచ ప్రే
రణజేయు ఘట్టిదిబహుత్కరిముడి కట్టగదా మననటంచుగాం
చుము సుమతీ ||39|| ఇప్పించను మెప్పించను రప్పించను గొప్ప
జేయ రక్షణవరచక యెప్పించను చొప్పించను తప్పించను మాన
నమే ప్రభావము సుమతీ ||40|| నిలుచున్నను క్షణమైనా నిలదుగ
తా మనసుద్విగ్గుల నెకజాగభవిత రలిపు ఎటోనకుల దిరుగునుక

లిజనులకు మూలధనము గదరా సుమతీ ||౧౬|| వంశలవంశలదూ
 హేను చంకలువట్టుచును యుండు చాసల్యముతో సంకెకురాదెం
 త్రై నా రుంకదురా రంకులాడి స్వాంతము సుమతీ ||౧౭|| వున్న
 ట్టుండును యుండియు యెన్నఁదో నెటకొబోయి ఏతెంచునుయా
 మన్నెలమారి మనస్సును గన్నదియెటువంటిజాణొ గనరా సుమతీ
 ||౧౮|| మనసేనర్వజగంబులు మనసేజగములలో జరుగుమాయా న
 టనలో మనసేజీవనమూహము మనసేకారణముకార్య మన్నది ను
 మతీ ||౧౯|| మనసేనీవును నేనును మనసేనకలంబులైన మాయోక్తు
 లనన్ మనసేసత్యమ సత్యము మనసుకు మించినది లేదు మహిలోసు
 మతీ ||౨౦|| మనసనిన మాయభూతము మనసున్నను సర్వములును
 మనలుచునుండున్ ; మనసణగిన సవియన్నియు తనకంటే ముందె
 యణగు తధ్యమ సుమతీ ||౨౧|| మనసే జననంబన్నది మనసే ఖర్త
 ములుజేయ మరగినదెల్లా మనసే చివరకు జూడగ ఘనదుఃఖము లొ
 వ్వజేయు గదరాసుమతీ ||౨౨|| పుట్టకమునునదె దుఃఖము పుట్టుక
 లో గర్భనరక మొకదుఃఖమగున్ । పుట్టిన మలమూత్రంబులు చు
 ట్టునదె యొక్క-దుఃఖ సూచనసుమతీ ||౨౩|| కిసరులు కూనలు సం
 ధులు ముసరులు మరి ముట్టుదోష ములుమొనలగుఈ వసుధా
 స్థలి గలబాధల వసియుంచుటె గొప్పదుఃఖ వారధి సుమతీ ||౨౪||
 బాలత్వమొక్క-దుఃఖము స్త్రీలకు లోబడుటయందు చెడుదుఃఖ
 మగున్ । మా లిమినంసారములో తూలకమే తరముగాని దుఃఖ
 ముసుమతీ ||౨౫|| బాలులుగలిగిన దుఃఖము బాలులు గలుగకను
 యున్న బహుదుఃఖమగున్ । కాలము దీరెటివేళల చాలాదుఃఖం
 బుచేత చడుదురు సుమతీ ||౨౬|| ఆశయను భ్రమన్వయాపము జేశె
 నురా ఇంతగతి ప్రళిద్ధముగానా యాశ బహుపాపజాతిగ వాళిని
 గనిపెట్టవచ్చు జనుధను సుమతీ ||౨౭|| భ్రమనుహి తేమని యె

దును కమలభవుండైనదెలియ గలడాభువిలో ఘనులెన్న విండులే
నిది గనుపింప జేయుననుచు గాంచుము సుమతీ ||౫౮|| లేనిది
గగనంబనగా దానికి నీలంపుదీప్తి దగునదిభ్రమయే గానామహి
మనెరుంగను మానవులకు నళవియగునె మహిలో సుమతీ ||౫౯||
ధారుణిలోనను భ్రమవిధ మారయబ్రబలేటి ఎండమావులయం
దున్ నీరుండునటులగన్పడు దారువుమానవునిరీతి దధ్యముసుమతీ||
౬౦|| తజను స్తి గనులు వెండిగ నిజవరచును బ్రామికంబు నేర్పుజె
లంగన్ భుజగా వేళమురజ్జవు కుజనింపన్ జేయుచుండు కుంభిని
సుమతీ ||౬౧|| యటువలె నిర్భయలందున స్ఫుటతరమగు లోకము
లుగ జూపట్టుటకు న్నెటువంటి శక్తియనదగు మటుమాయంబౌను
నైజ మరయగనునుతీ ||౬౨|| భ్రమవీడును నిజమరయగ భ్రమవీ
డిన యపుడెలోక భ్రాంతియువీడున్ విమలత్వంబుమీదట నమ
రత్వం బగుచునిలుచు ననిగనునుమతీ ||౬౩|| భ్రమకే నర్వజగంబు
లు భ్రమకేగుర్తగునుగాని బయలుకుగుర్తా భ్రమకబయల మి
తదూరము భ్రమకేబరిబాట్లులేదు బయలుకు సుమతీ ||౬౪|| బ
యలే పరాత్పరమనునది బయలే బ్రహ్మంబటంచు బలికెడిదెల్లా
బయలే మోక్షముగనుమా బయలే సత్పురుషులకు నివాసమును
మితి ||౬౫|| బయలే శుద్ధబ్రహ్మము బయలే బహిరాంతరములబ
రగినదెల్లన్ బయలాద్యంతములేనిది బయలేరా వీరధర్మ మన్నది
సుమతీ ||౬౬|| బయలున పుట్టుట పెరుగుట బయలందే వియ్యబడు
ట భ్రమకేజెల్లున్ బయలందు పుట్టుచావులు భయభ్రమణులు
జూడగలుగ బడునా సుమతీ ||౬౭|| బయలన్నదా త్తయేగద బయ
లాత్తలురెండుభేద పడవనిగనుమా బయలే గూత్తగునాత్తే బ
యలని స్థిరమదిని నమృతలయను సుమతీ ||౬౮|| బయలు బయల
న్న వెలుగే బయలనుచును దలపవలదు బయలుకులోనిర్భయలౌను

దానినెరుగుచు నియమంబున పొందువాడె నేర్పరిసుమతీ ||౬౯|| వ
 కడే దేవుండంచుక ప్రకటంబుగ భూమిలోని బలెకెడిపలుకీ యక
 లంకమూర్తి నేనని సుకరస్థితి నెరిగియటుల జూడుము సుమతీ ||౭౦||
 అందరు బ్రహ్మాంబందితి మందురుయనవచ్చు నందరందను వశమా
 సందియములుడుగు ఘనములు డిందరిలో నెకానెకండ నెంచుము
 సుమతీ ||౭౧|| గ్లానాగ్లానము లనుచును పూనియులో కంబునందు
 బాదలుచునుండు గ్లానమనదైవపరమ గ్లానమునరప ర్తనంబు గ
 దరాసుమతీ ||౭౨|| గ్లానాగ్లానము వదలెడు గ్లానము ఏదియును గ
 లదొ యద్విశేషపరిపూర్ణానంద మదేయచలము గానవివేకంబు
 నొంది గనరాసుమతీ ||౭౩|| హరణముగు నన్నదేదో హరణము గా
 దన్నదేదో యదిఏమిటిదో తరచగవలెనే యనియొక నర్తుడైనను
 గమనముంచ నాయను సుమతీ ||౭౪|| జగమస్థిరమని దెలియక పొ
 గరున పవలేనిభార్య పుత్రాచుతో తగుకాలమెల్ల గడుపుచు వ
 గచెడిబోయెదరు యమునివద్దకు సుమతీ ||౭౫|| జనియించినపుడె
 లోకము తొనగూర్చుకవచ్చిమరణ మొందంగానే ఊణమైన నిల్వ
 దంచును ఘనమది దలపోయవలయు మనుజుడుసుమతీ ||౭౬|| శె
 ట్టిండు చోటపట్నము దట్టంబుగ నెప్పుచుండు తనపరికరములో
 చుట్టుక నెప్పుడు లేచునె వట్టిదయా యపుడుపట్న వైఖరి సుమ
 తీ ||౭౭|| కనులకు గనుపడునంతయు ఘననిద్రజలంగువేళ గాన్పించ
 క నెట్లనె బోవుననుచు దెలియుము జనవంద్యుండొకడు నిలుచు
 జగమున సుమతీ ||౭౮|| సాములకు మొదటిది సంసారసుఖంబే
 నటించు సంతసపడుదుర్ సారమెరుంగని మనుజులు సాములకు
 మొదటి దచలసాధన సుమతీ ||౭౯|| సంసారసాగరంబతి హింసల
 పుట్టిల్లు మిగులహీనంబౌ మోక్షాంశం బొకించుకైనను పాశించ
 దు మొదలెదెలియ బడదది సుమతీ ||౮౦|| ఎరుకను జనినిగదా

పరిపూర్ణబిట్టిదందు భావింపవలె న్నరుకను జన్మించినచో మర
తురయా స్త్రీలమిది మమతతో సుమతీ ||౨౧|| పవ్వన్నము దిను
నేళల నెప్పెడుసంతనము కడుపునెప్పెత్తంగా నవ్వుడుదెలిసియు
వెదుకుదు రప్పాసమమైన త్రోవవనిలో సుమతీ ||౨౨|| కండ్లొప్పు
వదలి జనమాలఘుడుని దళింపలేక గర్వాంబుధికి మిండలని
పించుకొంచును పండిరయానరకమునను బరువడిసుమతీ ||౨౩|| నే
నూనేసనిబల్కుదు రేననగా నేమిమాట ఎవరదిగనుమా నేననెడి
దహంకారము దానికె కులగోత్రనీతి ధరలోసుమతీ ||౨౪|| యహ
మే జననంబన్నది యహమే ఖర్తంబులన్నదహమే జగమా యహ
మేదారాపుత్రులు యహమే ఇహసాఖ్యవర్గ మంతయుసుమతీ ||
౨౫|| యహమే జాగర్భవృక్షం బహమేధర్మార్థకామ్య పద్ధతులెల్ల
న్నహమేసాలోకాదులు యహమే జన్మన్మయంబులనిగను సుమతీ||
౨౬|| స్వప్నమె జగమునెరుంగుట స్వప్నమేయా జగమునందు జరి
గెడిదంతా స్వప్నములో మనముంటిమి స్వప్నము కడద్రోయు
వారు సాధులుసుమతీ ||౨౭|| గనవచ్చెడు స్వప్నములో దనరెటిక
నుపులకునిట్టి తనుగణములకు న్నణుమాత్ర మైనభేదము గనుపిం
చునె ధరణిలోన గాంచుముసుమతీ ||౨౮|| వినరాదేహము లేకల
గనరామేల్కొనిననిట్టి కలయేమిలే దనగాయచలత్వ మేస్థిమన
రా పలుమాటలేల మహిలోసుమతీ ||౨౯|| ధరమూలములేదని
గుర్తెరుగు శరీరాలుగనుక తీర్థానముగా స్థిరములుగావని దెలిసిన
పరిపూర్ణబౌద్ధాచునిల్వ బహురాసుమతీ ||౩౦|| ఇంతకుమిగిలినధర్మం
బెంతయు వెదికిననుగాంచ రేలోకమునకా బ్రాంతివిడనాడినీను
స్వాంతమునకా దెలిశిభువిని జలగుము సుమతీ ||౩౧|| ఇటువంటి
మేలుభాటకు భటువగుమాయకులు పాలుబడరని గనుమా కకు
త్తున బడిదెడికమనుని ఇటులకుచిక్కుదురుకడకు శాశ్రులునుమతీ

౧౨౧ కష్టమునబుట్టువానికి కష్టరబిదిసాఖ్య మొకటి గలదనిజెప్ప
 థిష్టేవడదెంతమాత్రము స్వప్నంబనిదలచవలయు జగతిలో నుమతీ
 ౧౨౩॥ ఎండినమొద్దులమీదను పండందగు మానవుండు బహును
 ఖకరమా దిండుదివాళీయుంచిన పండడుపంజిననునిద్ర బట్టదు ను
 మతీ ॥౧౨౪॥ పులసీర్లుత్రాగువానికి ఇలలోపాలన్నమిడిన నిందదు
 మరియున్ బలవంతముననుదిన్నను నిలువక వెలుపలికివచ్చు నిజ
 ముగ నుమతీ ॥౧౨౫॥ మొదలనువిషమై యగుబడు నదియంత్రముత
 మగుచుమించు ననిగనుముధరన్ మొనలను రుచిగానగుబడు నది
 యంతా విషమటండ్రు నమ్ముము నుమతీ ॥౧౨౬॥ మంచికిపాల్పడరు
 గదా ఎంచగచెడుకొప్పిన్లు యీలోకములో చంచలనేత్రులపై
 మది యుంచినటులదై వమగదు నుంచరు నుమతీ ॥౧౨౭॥ తక్కిడిసం
 సారమునన్ చిక్కములోపిట్టరీతి జక్కుటమేలాచక్కనితోవగనుం
 గొని దుఃఖముదోయడముమేల దెల్పుము నుమతీ ॥౧౨౮॥ చక్క
 నిదెరవిట్టిదనే దొక్కండై నాగణింప దుర్వినిగనుమా పెక్కువి
 ధంబుల నజూచుచు చిక్కులుబడుచుందురవని జెనములు నుమతీ ॥
 ౧౨౯॥ ధరవనవాసముజేతురు మరికొండబిలంబులందు మరిగినశింతు
 ర్ విరగబడితప మొనర్తురు ననులకుయావెట్టి యేమినయమా ను
 మతీ ॥౧౩౦॥ వడలను దడుపుచునుందురు జడలుధరించుదురుచేత
 జపమాలికల న్నిడిద్రిప్పుచుండగరవనిని మడిమయలనియెదరదే
 టి మహిమో నుమతీ ॥౧౩౧॥ బూడిదెబూతురుదలలును బోడి
 గజేయుదురు నామములుదీడెదరూ జూడగనుకాయబట్టల గూడు
 చుగడ్డములు బెంచుకుందురు నుమతీ ॥౧౩౨॥ ఈలాటిభాటులెల్ల
 ను చాలాగలవీటగాంచ జాలరుపరమున్ చాలున్ దెలియనిపోకల
 వేలాసార్థకములేదు వినరా నుమతీ ॥౧౩౩॥ యానర్వోక్త్యదర్శన
 మేసార్థకమైనదది మేదినిలోన్ వానవుడమరాళినహ జేసినదే

నిట్టిధ్యాన శిధ్ధము సుమతీ ||౧౦౪|| ఆమహదానందము నొందెను
హితనకును సమస్తదేవగణముల కామితఫలములొసంగుచు నే
మారక వెంటనుండు రెప్పుడు సుమతీ ||౧౦౫|| యువలెనుప్పెడి
వానికి నటుజూచిన నెరురులేక నీశ్వరుకృపచే ముగ్ధుమాయ జగ
జ్జాలము లెట్లులైనను జూచుచుండు నెప్పుడుసుమతీ ||౧౦౬|| జగ
మున నెవడైతేనే మగణితమైనట్టిసస్థు వందినవాడే దగుబ్రాహ్మణు
డననలెనినె భగవంతుడు మెచ్చుచుండు పతిమెను సుమతీ ||౧౦౭|| ఇ
దిసత్యం బిదినిత్యము ఇదిగాదనిహేళనముగ నెవ్వండైనా పదిస
లులైతెదైనము విధియించును నరకకూప విభవము సుమతీ ||
౧౦౮|| ఈపద్యములందర్థము నాపేక్షతో పొందదగిన నగుడిలకుగు
వుచేపట్టకున్నవీడను శ్రీపతిసాక్షిగను యిదియుశిధ్ధము సుమతి
౧౦౯|| అనియీవిధమున నాహనుమునిగిరి శివరామయోగి పూ
ర్వానుభవం బునువినుపించితత్వము గనివర్నింపను ఫణేంద్రుకైన
ను వశమా ||౧౧౦|| శ్రీకరమొప్పెడిబ్రాహ్మణ క్రాకపురి ప్రబ
లు విశ్వఖర్తృకులుండౌ పోకూరు సుబ్బరాయుం డీకృతించియించెద
నయభీష్మములొదవక.

సుమతీపద్యములను - యచలమాస్థము.

సమాప్తము.

అష్టాంగయోగనిరూపణము.

ధీజంబులారా వినుండు యద్వీతీయుండగు పరబ్రహ్మమును
ర్పించువారలకు సాధనమును హనుమునిగిరి నివాసుండగు శివరా
మబ్రహ్మేంద్ర గురుస్వాముల వారుపదేశించదలంచి ఇట్లనిరి. ప్ర
ణవాకారంబగు విశ్వబ్రహ్మమువలన క్రిమికీటకముగ పక్షిస్థావరజం
గమూకారంబగు ప్రపంచంబుద్భవించె నట్టిప్రపంచంబును అందుగ

లసర్వశత్రులను అంటియునంటకను బహిరాంతరంబుల ప్రకాశించు
 చుండు నమ్మహాదేవుని మానవకోటి దర్శింపజాలక పుట్టుకతోనే కా
 మారణ్యంబునజిక్కి దరుగువడనిఖర్త లొనర్చుచు కాలాంతరంబా
 యమకింకరులచే కట్టుబడి దక్షిణధిక్వతీస్థానంబు ననున్నమహానరకం
 బులలో ద్రోయంబడియడలేని దుఃఖమనుభవించి పునర్భవంబునన
 నంతనామరూపనీచయోని ద్వారంబులదగిలి పుట్టుచుండురింతియే
 గాక జన్మపరిహారమునుగూర్చి యొక్కరున్ను లెక్కించుటలేదుగా
 ననట్టిఖర్త పరిహారార్థమునకు సద్గురుండేకర్త యట్లుగుంటంజేశి
 బ్రహ్మప్రాప్తికై యష్టాంగయోగమున నభ్యశింపంజేశెద నెల్లనిన
 యమమనియు నియమమనియు యాసనమనియు ప్రాణాయామమ
 నియు ప్రత్యాహారమనియు ధ్యానమనియు ధారణమనియు స
 మాదియనియు నెన్నిటది విధంబులగునందున యమమనగా విత్తా
 పహారులుగాక హృత్తాపహారుడగు గురువునుజేరి కారణమంత్రం
 బును తారకచైతన్యమును షణ్ముఖ మొదిలగు ముద్రలను విశేషవిధ
 నాదంబులనుగాంచి మనశుద్ధిపరచుటే యమమనంబు నియమమన
 గా పంచీకరణదులెరిగించి శుద్ధతత్త్వంబున నిలుపునట్టి సుగుణబో
 ధలుంగల గురుస్థాంబువదలకుండుటేని యమము ఆసనమనగా ఆ
 న్కేవిధంబులగు ఆసనములుండు నవియన్నియు దొమ్మరులు ఆభ్య
 శించు విద్యలలో నొకభాగంబుగల సాధనలుగాననన్నిటిని విడచిత
 పోనియతాను కూలమగుసాధనమే యాసనమనందగు ప్రాణాయా
 మమనగా ఇంద్రియాది సంస్కృతత్వవృత్తులను చిలింపనివ్వక మనస్సు
 కట్టి వాయువులస్థంభించినదే ప్రాణాయామము ప్రత్యాహారమన
 గా ఇష్టమగు పదార్థములలో వేళికులభించినమాత్రము బ్రహ్మర్ప
 ణగాననుభవించినది ప్రత్యాహారము ధ్యానంబన నంతర్లక్ష్యమున
 గాని బహర్లక్ష్యమునగాని గురుండుపదేశించు మహాద్వైతమే స

త్యంబని సర్వంబట్లుగాడలంచి మనోనిశ్చయంజై శరీరమునుమ
రించి యుండునదే ధ్యానమనంబడు. ధారణయనగా. స్థూలసూక్ష్మ
కారణదేహంబులు తానుగాగ వరతత్వమే తానగుట ధారణము.
సమాధియనగా. గీ॥ పంచభూతగుణంబులు పంచివేశి దేనియంశం
బుదానికే తేటగాను ఇచ్చివేశిని వృత్తిగానిశ్చలేక నున్నవాడుస
మాధియందున్నవాడు ॥ గావున నీ॥ పద్మానంబుపై ప్రాణముల్
చిగియించి మద్యలక్ష్యంబునే మరకనిగిడి ఇంద్రియవర్గాదివిషయ
గోచరుగాక హంసలస్థంభించి ఆత్మదలచి ప్రాగుబ్ధఖర్తలా పైగా
నునదలించి బ్రహ్మసత్యంబని భావమంది మిథ్యాజగంబులో మిత్ర
భేదముమాని విద్యలపైభ్రాంతి విడచిపెట్టి మాయగలిచే యుపా
యంబుమాననట్టి జీవుశివునైక్యభావంబు చేతబట్టి దేహముమరచి
యాత్మస్వాధీనపెట్టి ఎంచగా నిట్టిముద్రాభ్యశించవలయు ॥వ॥ ఇ
ట్లుఆచలగురుండగు శివరామబ్రహ్మాండ గురుస్వాముల వారుపదే
శించిన లిప్తాంగయోగనిరూపణము.

సమాప్తము.

10641

